

ESG MİMARLIK

YIL 29 SAYI 103 2019/2

TMMOB Mimarlar Odası İzmir Şubesi'nin üç ayda bir yayınlanan Uluslararası Hakemli Dergisidir.
Yerel Süreli Yayın
 Mimarlar Odası İzmir Şubesi Üyeleri için ücretsiz bir yayındır.

Yayınlayan

Mimarlar Odası İzmir Şubesi adına;
 Yayın Komitesi
Sahibi Halil İbrahim Alpaslan
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Nilüfer Çınarlı Mutlu
Editör Can Gündüz
Yayın Sekreteri Perin Çün
Grafik Tasarım Nusret İrfan Uşun
Konsept Tasarım Emre Çıkoğlu

Yayın Komitesi

Halil İbrahim Alpaslan
 Deniz Dokgöz
 İpek Ek
 Can Gündüz
 İlker Özdel
 Melis Varkal
 (Soyadına göre alfabetik)

Tarandığı Veritabanları

DAAI - Design and Applied Arts Index

Yayın Yeri

1474 Sokak No: 9 Alsancak İzmir
 Tel: (232) 463 66 25 (pbx)
 Faks: (232) 463 52 12
 egemim@izmimod.org.tr
 www.izmimod.org.tr

Akhisar Temsilciliği: (0236) 414 86 50
 Aydın Temsilciliği: (0256) 213 45 33
 Dikili Temsilciliği: (0232) 671 85 02
 Kuşadası Temsilciliği: (0256) 612 00 91
 Manisa Temsilciliği: (0236) 232 68 07
 Nazilli Temsilciliği: (0256) 312 84 83
 Ödemiş Temsilciliği: (0232) 545 73 73
 Salihli Temsilciliği: (0236) 715 08 23
 Turgutlu Temsilciliği: (0236) 312 04 21
 Uşak Temsilciliği: (0276) 212 29 57

Abone ve Reklam İletişim

Binat İletişim & Danışmanlık
 Barbaros Bulvarı Dörtüzlü Çeşme Sok. No: 2
 Güneş Apt. K: 6 D: 7 34353 Beşiktaş / İstanbul
 Tel: (212) 259 90 79 Faks: (212) 259 16 46
 info@binatdanismanlik.com
 Reklam Yöneticisi: Teoman Coşkun
 abonelik.binatdanismanlik.com

Baskı

Mas Matbaacılık San. ve Tic. A.Ş.
 Hamidiye Mahallesi Soğuksu Caddesi No: 3
 34408 Kağıthane / İstanbul
 Tel: (212) 294 10 00
 kitap@masmat.com.tr
 Tarih: Haziran 2019
 Sertifika No: 12055

• Ege Mimarlık makale seçimleri hakemler tarafından yapılmaktadır. Sadece hakemli seçim sürecinden geçen yazılar "makale" kategorisinde yer alacaktır.

KAPAK **İzmir Jeotermal Hizmet Binası**
 FOTOĞRAF Mert Uslu Mimarlık Arşivi

BAŞYAZI ...3**İNGİLİZCE ÖZET ...4****HABERLER ...5****İZ BIRAKANLAR**

Yasemin Sayar, Didem Altun
Ziya Nebioğlu ...12

YAPI TANITIM

Mert Uslu, Nilay Özcan Uslu
Jeotermal Hizmet Binası ...18

YAPI TANITIM

Gülden Canol
Mavi Ufuk Evi ...22

KARŞILAŞMALAR

Karşılaşmalar ...26

ÖĞRENCİ

Nusret İ. Uşun
Doğru Soruları Sormak ...27

Recve E. Atmaca

Sosyal Ayrışma, Ötekileşme ve Bir Aradalık: Kapılı Topluluklar ...28

Elif Bayrak

Kriz ve Mimarlık ...29

FEŞMEKÂN

İpek Ek
David Scognamiglio ile Röportaj ...30

KOMŞU YAKA

En-Route-Architecture
Paralel Ev ...34

MAKALE-EDİTÖR'DEN

Işıl Uçman Altınışık
(Başka) Kentsel Bağlamlar, Barınma Kültürü ve Denizli ...38

MAKALE

Halit Coza
Denizli'de Yönetmeliklerin Nitelikli ve Özgün Konut Tasarımına Etkisi ...39

MAKALE

Burak Altınışık
Mahremiyet, Kent ve Konut: Erikoğlu Evi ...44

MAKALE

Ecehan Kivılcım
Geleneksel Konutta İşlevsel Dönüşümün Mekânsal Bağlamda İrdelenmesi: Denizli Konyalıoğlu Evi Örneği ...50

YARIŞMA

Ferhat Hacılibeyoğlu
Elektrik Fabrikası Ne Olmak İster? ...56

KENT TARİHİ

Hasan Topal
Cumhuriyetin Tanığı Olan Bir Endüstri Mirasının Kısa Öyküsü: İzmir Alsancak Elektrik Fabrikası ...60

KARİKATÜR

Hakan Tüzün Şengün
Karikatür ...64

Değerli Meslektaşlarımız, 31 Mart yerel seçimlerinin ardından yeni bir sürece girmiş bulunmaktayız. Seçimlerle birlikte şubemiz sınırları içerisindeki illerimizden Manisa ve Aydın'da aynı başkanlar tekrar seçilirken İzmir ve Uşak'ta yeni başkanlar göreve geldi. İzmir'deki değişimi değerlendirmek için henüz çok erken olmakla birlikte üç aylık süreçte yaşanan birçok olay en azından daha katılımcı bir yönetim anlayışının hedeflendiğini gösteriyor. Kültürpark'taki eski İZFAŞ binasının bedelsiz olarak özel bir üniversiteye tahsisi kararının geri alınması ve Kültürpark'ın geleceğini planlamak üzere Kültürpark Platformu ile birlikte geniş katılımlı bir arama konferansı düzenlenmesi son derece yerinde kararlardı.

Bir diğer olumlu adım da Elektrik Fabrikası hakkında idi. Kent belleğimizin önemli parçalarından biri olan İzmir Elektrik Fabrikası'nın büyükşehir belediyesi tarafından satın alınma kararı tüm kentlileri mutlu eden ve bu önemli yapının geleceği hakkında iyimser olmamıza yol açan bir karardı. Bu karardan önce sonuçlarını bu sayımızda yayınladığımız "Elektrik Fabrikası Ne Olmak İster?" başlıklı bir öğrenci fikir projesi yarışması açmıştık. Yarışmada amacımız bu özel yapının potansiyellerini ortaya çıkarmak ve restore edilerek kentin gündelik hayatına büyük katkılarla geri dönmesini sağlamak için fikirler elde etmektir. Yarışmaya Türkiye çapında 39 ayrı mimarlık okulundan 130 projenin katılması mutluluk verici idi. Ödül törenine katılan İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı Tunç Soyer'in mülkiyet sorunu çözüldükten sonra yapının restorasyon projesinin yine bir yarışma ile elde edileceğini söylemesi de bizi mutlu eden bir demecti.

Mesleki gündemimiz ise ne yazık ki mevzuat sorunları ile sıkışmış durumda. Mimarlar Odası ve diğer odaların açtığı dava ile İmar Yönetmeliği'nin hukuka aykırı maddelerinin Danıştay tarafından yürütmelerinin durdurulması ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın hala hukuka, mesleki kurallara ve şehircilik ilkelere uygun maddeleri hazırlamamış olması zaten ekonomik kriz nedeni ile zor günler geçiren inşaat sektörünü daha da çıkmaza itti. Bakanlığın bir an önce bu konuda üstüne düşen sorumluluğu yerine getirmesini bekliyoruz.

Son olarak dergimiz yayına hazırlanırken aldığımız sevindirici bir haberi de buraya not olarak düşelim. Danıştay, inşaat ruhsatlarında mimar ve mühendislerin imzalarının kaldırılmasına yönelik uygulamanın da yürütmesini durdurdu. Bu kararın günbegün sektörden dışlanmak istenen, müelliflik hakları zayıflatılan meslektaşlarımız için önemli bir kazanım olduğunu düşünüyoruz.

Tüm meslektaşlarımıza güzel bir yaz diliyoruz. Saygılarımızla.

YÖNETİM KURULU

ŞUBE'DEN

EGE MİMARLIK'TAN

Hızımızı kesmeden, zengin ve dinamik bir içerik vadeden 103. sayı ile karşınızdayız. Bu sayıda aşına olunan bölümlerin yanı sıra, yeni ve devamlılığının olmasını umut ettiğimiz bölümlerle tanıştırıyoruz okurlarımızı.

103. sayı, geçen sayımızda duyurusunu yapmaktan memnuniyet duyduğumuz "Elektrik Fabrikası Ne Olmak İster?" Yarışması kolokyum ve ödül töreni haberi ile başlıyor. "Yarışma" bölümünde ayrıca ödül kazanan tüm projelerle birlikte jüri başkanı Ferhat Hacılibeyoğlu'nun izlenimleri yer alıyor. Elektrik Fabrikası ile ilgili bir diğer içeriğimiz "Kent Tarihi" bölümünde Hasan Topal imzalı, "Cumhuriyetin Tanığı Olan Bir Endüstri Mirasının Kısa Öyküsü: İzmir Alsancak Elektrik Fabrikası" başlıklı yazı. Topal burada Elektrik Fabrikası'nın tarihini özetlerken, yapının İzmir kent belleği ve İzmirli için önemini ortaya koyuyor.

Sayının "İz Bırakanlar" bölümünde Ziya Nebioğlu var. Yasemin Sayar ve Didem Altun, özellikle 1950'li ve 60'lı yıllarda kendine özgü mimari dilini konuşturan Nebioğlu'nu bir proje seçkisi ile anıyorlar.

"Yapı Tanıtım" bölümünde bu sayı iki projeye yer veriyoruz: Mert Uslu Mimarlık'tan İzmir Jeotermal Servis Binası ve Noyan Vural Mimarlık'tan Mavi Ufuk Evi. İlki bir yarı-kamusal enerji etkin servis binası, diğeri ise konut türünde olan projeleri keyifle inceleyeceğinizi düşünüyoruz. 103. sayıda kendine yer bulan bir diğer konut projesi "Komşu Yaka"dan En-Route-Architecture imzalı Paralel Ev.

103. sayı "Yarışma" bölümünün yanı sıra, mimarlık öğrencilerinden gelen üç serbest gönderiye de yer vermekten mutluluk duyuyoruz. Nusret İ. Uşun, Recve E. Atmaca ve Elif Bayrak; "doğru soruları sorarak"; doğru zamanda "ötekileri, ötekileştirmeyi ve birlikte yaşamayı" sorgulayarak ve krizi mimarlıkla birlikte düşünerek, keyifli bir okuma deneyimi sunuyor.

Sayının "Feşmekan" bölümünde İpek Ek'in David Scognamiglio ile gerçekleştirdiği; sanatçı-mimarın üretim pratiklerine, ışık ile kurduğu ilişkiye ve "İyi Tasarım İzmir_3" için kurguladığı atölyeye temas eden bir röportaj var.

"Makale" bölümümüzde ise Işıl Uçman Altınışık'ın editoryal metni ile hazırlık süreci ve içeriği tariflenmiş olan, Denizli'de barınma kültürü ile ilgili üç makale yer alıyor: Halit Coza'dan "Denizli'de Yönetmeliklerin Nitelikli ve Özgün Konut Tasarımına Etkisi", Burak Altınışık'tan "Mahremiyet, Kent ve Konut: Erikoğlu Evi" ve Ecehan Kıvılcım'dan "Geleneksel Konutta İşlevsel Dönüşümün Mekansal Bağlamda İrdelenmesi: Denizli Konyalıoğlu Evi."

Keyifli okumalar dileriz, 104. sayı ile görüşmek üzere.

YAYIN KOMİTESİ

MEMORABLE FIGURES**Ziya Nebioğlu**

Yasemin Sayar, PhD, Didem Altun, Assoc. Prof. Dr., Dokuz Eylül University Department of Architecture

Sayar and Altun examine Ziya Nebioğlu, the architect who relates himself with the spatial and local dynamics of İzmir through a modernist, idiocratic approach, particularly through his works of housing design in the 50s and the 60s in İzmir.

PROJECTS**Geothermal Service Building**

Mert Uslu, Architect, Nilay Özcan Uslu, PhD, Architect

Mert Uslu Mimarlık's Geothermal Service Building in Balçova, İzmir steps forward as a unique semi-public, energy efficient service building owned by İzmir Geothermal Energy Industry and Trade Inc. with its design approach, spatial qualities and application solutions.

Blue Horizon

Gülden Canol, Instr., Architect

NVA - Noyan Vural Mimarlık's "Blue Horizon", a house in Çeşme-Paşalimanı, İzmir that is designed to be compatible with different climatic conditions, enables its users to experience various spatial scenarios with its flexible open and closed spaces that are connected to each another through a vertical & horizontal integration and a fluid visual relationship in-between.

FROM STUDENTS**Asking the Right Questions**

Nusret İ. Uşun, Dokuz Eylül University Department of Architecture

Social Segregation, Marginalization and Togetherness: Gated Communities

Recve E. Atmaca, İzmir University of Economics Department of Architecture

Crisis and Architecture

Elif Bayrak, Pamukkale University Department of Architecture

ETC_SPACE**Interview with****David Scognamiglio**

Ipek Ek, PhD, Architect, Yasar University Department of Architecture

Ek conducts an interview with David Scognamiglio (Artist, Architect) and asks him about the boundaries of art, light, space, and architecture, also recalling his workshop in Kulturpark as part of "Good Design İzmir_3."

NEIGHBOR SHORE**Parallel House**

En-Route-Architecture, trans by Perin Çün

The Parallel House is a summer residence situated within a secluded natural area of a Greek Cycladic Island. Built as a strong and yet minimal contrast to its surrounding landscape, the Parallel House, through this contrast and the embedding of hidden principles, lays its focus upon the maximum experience of the landscape itself.

ARTICLE EDITORIAL**(Other) Urban Contexts, Dwelling Culture and Denizli**

Işıl Uçman Altınışık, Assoc. Prof. Dr., Pamukkale University Department of Architecture

Altınışık introduces the following three articles that are brought together as a selection to offer a perspective of *(other) urban contexts* and dwelling culture of the city of Denizli.

ARTICLE**The Effects of Building Regulations on Qualified and Unique Housing Design in Denizli**

Halit Coza, Instr. Dr., Pamukkale University Department of Architecture

This study focuses on the effects of building regulations on housing design in the city of Denizli. The issue is discussed with a few examples, elaborating how the frequent changes in regulations and decisions taken by municipal council as a result of these regulations affect the housing design in Denizli in the last two decades.

ARTICLE**Intimacy, City and Domicile: Erikoglu House**

Burak Altınışık, Assoc. Prof. Dr., Pamukkale University Department of Architecture

Being a concept pertaining to what extent one is known to others, to what extent one is physically accessible to others and to what extent is one an object for the attention of others and being a psycho-dynamic content, intimacy when considered as a construct and a quest for peaceful and intimate regarding discomfort in the sense of security renders the correlation of the private house with the city as critical.

Rather than talking merely on the concrete identity of construction,

this text aims to present a series of problematics regarding house design as an architectural fabrication in relation to city and intimacy as framed by Richard Sennett via Erikoğlu House, a recently completed urban villa in Denizli.

ARTICLE**Investigation of Functional Conversion of Traditional Housing in Spatial Context: Example of Denizli Konyalıoğlu House**

Ecehan Kivilcim, Instr., Pamukkale University Department of Architecture

The phenomenon of re-functioning, major in terms of spatial, urban, cultural and social continuity, is important for preserving traditional houses, which are in danger of disappearance, and for protecting the urban texture and shedding light on other alternative uses. In this context, several examples of traditional houses in Denizli city center are expropriated and re-functionalized. This study aims to examine the spatial organization and interior design of Konyalıoğlu House, which is an example of traditional housing in the 19th century civil architecture, and to discuss the functional transformation in spatial context.

COMPETITION**"What Does İzmir Power Plant Want To Be?"**

Ferhat Hacılibeyoğlu, Assoc. Prof. Dr., Dokuz Eylül University Department of Architecture

Hacılibeyoğlu's impressions on "What Does İzmir Power Plant Want To Be?" National Architectural Student Project Idea Competition as the Jury Chair, along with the display of all the award-winning projects of the competition.

URBAN HISTORY**A Brief History of an Industrial Heritage Building: İzmir Alsancak Power Plant**

Hasan Topal, Architect

Topal summarizes the urban history and significance of İzmir Alsancak Power Plant as an industrial heritage building that has witnessed the social, cultural and financial progress of the Republic of Turkey through the decades.

TEPE HOME, MİMAR VE TASARIMCILARIN ÇÖZÜM ORTAĞI

Tepe Home, dev üretim tesisleri ile konut, turizm ve sağlık yapıları gibi alanlarda mimar, iç mimar ve endüstriyel tasarımcıların çözüm ortağı oluyor. 50 yıllık sektör deneyimi ile projeli işler alanında da hizmet veren Tepe Home, büyük projelerin tüm dekorasyon ve tefriş çalışmalarını başarıyla gerçekleştiriyor.

50 yıllık sektör deneyimi ile perakendenin yanı sıra, projeli işler alanında da hizmet veren Tepe Home, büyük ölçekli işlerin tüm dekorasyon ve tefriş çalışmalarını başarıyla gerçekleştiriyor. Ev ve ofis mobilyaları dışında, otel, turizm kompleksi, eğitim binası, iş merkezi, konferans salonu, sağlık binası, mağaza, havaalanı gibi uzmanlık ve donanım gerektiren alanlarda da hizmet sunan Tepe Home, mimar, iç mimar ve endüstriyel tasarımcılarla işbirlikleri yapıyor.

Tepe Home, mimarlar, iç mimarlar ve tasarımcılarla başlattıkları iş birliklerini çoğaltarak, sundukları fonksiyonel çözümlerle pazarda öne çıkan bir partner olmayı amaçlıyor. Tepe Home'un üretimde sahip olduğu yüksek teknoloji ve donanım, her türlü hammadde ve malzemeyi fark yaratan tasarımlara dönüştürebiliyor.

Avrupa standartlarında malzeme kullanılıyor

Tepe Home üretim süreci, ağaç gövdesinin işlenmesi, fırınlanması, panel ve kereste imalatı, metal atölyesi, döşeme, cilalama ve verniklemeyi kapsayan bir zincirden oluşuyor. Ham maddenin işlenip ürüne dönüştürülmesi ve dağıtımına kadar tam entegre bir yapıya sahip olan Tepe Home, esnek üretim yapısı sayesinde, binlerce çeşit ürünü çok kısa bir sürede müşterisine ulaştırabiliyor. Tepe Home, Avrupa standartlarında malzeme kullanarak uygun fiyatlarla kaliteli ürün sunarak ve tüketicinin ihtiyaçlarını öngörüp bunu üretim ve hizmetin her alanına yansıtarak öne çıkıyor.

Profesyonellerin beklentilerine cevap veriyor

Tepe Home'un geniş ürün portföyü; profesyonellerin ihtiyaçları ve beklentileri tahlil ederek hazırlanıyor. Koleksiyonlarda fonksiyonel lüks ve konforun eşlik ettiği özgün ve iddialı tasarımlara öncelik veriliyor. Marka, karma yaşam projeleri, rezidanslar ve stilleri ile fark yaratmak isteyen tüm konutlarda estetik tasarımlarıyla öne çıkıyor.

Tepe Home®
Live in Style

“İzmir Elektrik Fabrikası Ne Olmak İster?” Ulusal Öğrenci Mimari Fikir Projesi Yarışması Sonuçlandı, Yarışmanın Kolokyum ve Ödül Töreni Gerçekleşti

“İzmir Elektrik Fabrikası Ne Olmak İster?” Ulusal Öğrenci Mimari Fikir Projesi Yarışması 15 Mayıs'ta sonuçlandı. Birincilik ödülünün kazananı ekip MEF Üniversitesi'nden Nimet Değertaş, Melike Kavalalı ve Berin Erikci; ikincilik ödülünün kazananları İstanbul Teknik Üniversitesi'nden Berrin Karadağ, Emre Aydın, Halil Durmuş, Nasibe Nur Dünder; ve üçüncülük ödülünün kazananları ise 9 Eylül Üniversitesi'nden Dilek Turhan ve Handenur Aksu oldu. Ayrıca 5 adet eşdeğer mansiyon, 2 adet jüri özel ödülü ve 10 adet teşvik ödülü de sahiplerini buldu. Ödül kazanan tüm ekipler ve projelerini “Yarışma” bölümümüzde (s.56-59) bulabilirsiniz.

Yarışmanın kolokyum ve ödül töreni 15 Haziran Cumartesi günü İzmir Mimarlık Merkezi'nde gerçekleşti. TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası İzmir Şubesi Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı H. Avni Gündüz ve Mimarlar Odası İzmir Şubesi Yönetim Kurulu Başkanı H. İbrahim Alpaslan'ın konuşmalarının ardından başlayan ödül töreninde; ödül kazanan ekipler ödülleri İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı Tunç Soyer, H. İbrahim Alpaslan, H. Avni Gündüz ve Mimarlar Odası İzmir Şubesi Yönetim Kurulu üyelerinin elinden aldı.

Ödül töreni sonrasında Tunç Soyer yaptığı konuşma ile İzmir Büyükşehir Belediyesi perspektifinden İzmir Elektrik Fabrikası'nın önemini vurguladı. Ardından Murat Burak Altınışık moderatörlüğünde gerçekleştirilen ve oldukça etkileşimli geçen kolokyumda; jüri üyeleri yarışmaya katılan projeleri değerlendirme aşamalarını ve edindikleri izlenimleri paylaşırken, salonda bulunan katılımcı ekipler ise yarışmaya hazırlık süreçlerini ve deneyimlerini aktardılar.

» diamas

Diamas ile Parıldayan Banyolar

*Ege Vitrifiye Diamas Serisi,
ışığı yansıtan sıradışı formu ile banyolarınızı parlatıyor!*

www.egevitrifiye.com

 EGEVİTRİFİYE

“Bostanlı Yaya Köprüsü & Gün Batımı Terası” Projesi XVI. Ulusal Mimarlık Sergisi ve Ödülleri Kapsamında Ödüllendirildi

TMMOB Mimarlar Odası'nın düzenlediği XVI. Ulusal Mimarlık Sergisi ve Ödülleri kapsamında “Yapı/Çevre (Kamusal Alan Tasarımı)” dalında ödüle layık görülen “Bostanlı Yaya Köprüsü & Gün Batımı Terası” Projesi (Evren Başbuğ, Hülya Arkon [İzmir Büyükşehir Belediyesi adına Etüd ve Projeler Daire Başkanı]); proje alanında gerçekleştirilen tören ile ödülüne kavuştu.

“Kubilay Kültür Merkezi İlave Kafeterya Tasarımı ve Çevre Düzenlemesi Mimari Proje Yarışması” İptal Edildi

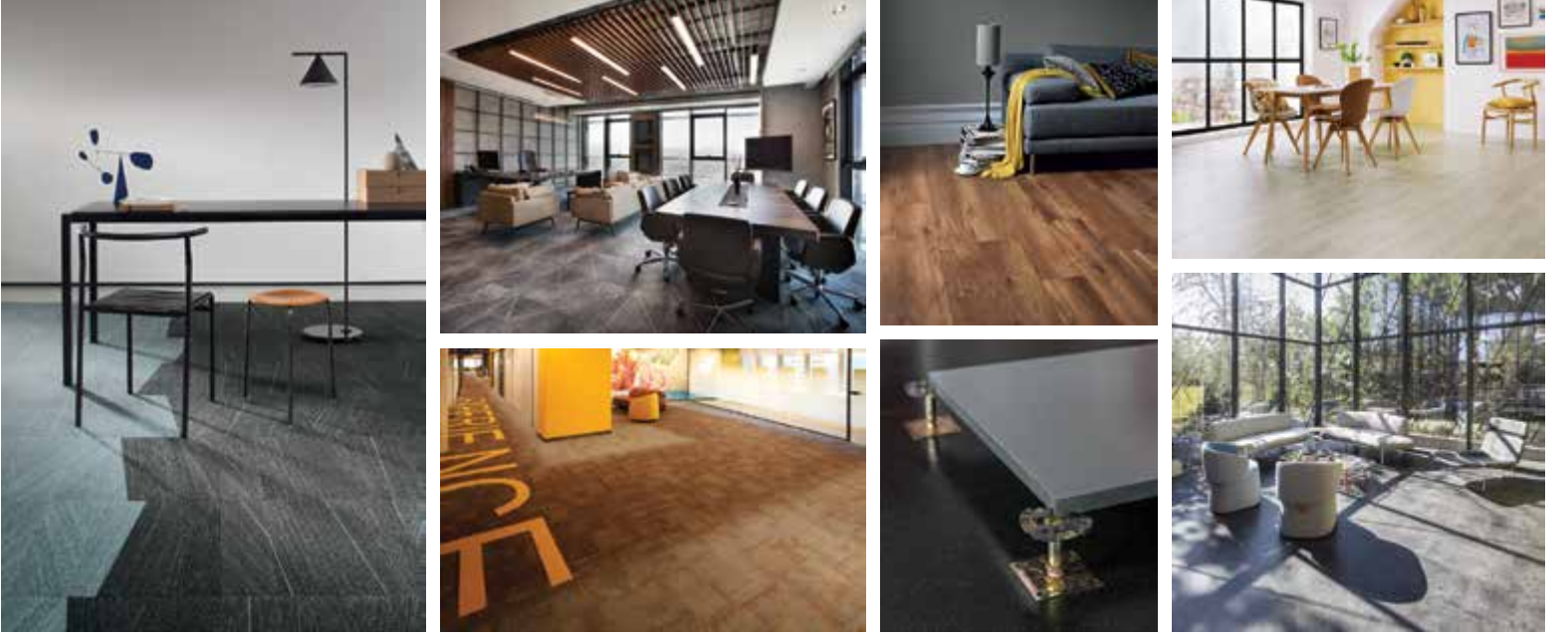
Menemen Belediye Başkanlığı'nca düzenlenmiş olan “Kubilay Kültür Merkezi İlave Kafeterya Tasarımı ve Çevre Düzenlemesi Mimari Proje Yarışması” iptal edildi. Mimarlar Odası İzmir Şubesi, Menemen Belediye Başkanlığı'nı; söz konusu yarışmanın 24.12.2002 tarih 24973 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan, Mimarlık, Peyzaj Mimarlığı, Mühendislik, Kentsel Tasarım Projeleri Şehir ve Bölge Planlama ve Güzel Sanat Eserleri Yarışmaları Yönetmeliği'ne ve 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Yasası'na aykırı olduğu hususunda bilgilendirmiş, yarışmanın iptal edilmesini talep etmişti.

Aykut Köksal ile “5 Mimar 5 Öykü” Konferansı Gerçekleşti

“5 Mimar 5 Öykü” konferansı Aykut Köksal'ın anlatımı ile 29 Mayıs Çarşamba akşamı İzmir Mimarlık Merkezi'nde gerçekleşti. Köksal, bireysel arşivi üzerinden Sedat Hakkı Eldem, Turgut Cansever, Behruz Çinici, Cengiz Bektaş ve Mehmet Konuralp'in eserlerini Türkiye'nin modern mimarlık tarihi bağlamında ele aldı.

PETRA The Flooring Co. ile Sağlıklı Zeminlerde Mutlu Adımlar

Dünyanın en kaliteli zemin malzemelerini sayısız ihtiyaca uygun renk ve desenle müşterilerine sunan PETRA The Flooring Co., 2018 yılında 25 yaşına bastı. Kurulduğu yıl olan 1993'ten bu yana PETRA, Türkiye'de gerçekleştirilen en nitelikli kurumsal projelerin birçoğunda yer aldı. Zemin kaplaması sektörünün dünya çapında en ayrıcalıklı markaları, bugüne kadar PETRA temsilciliği sayesinde en seçkin mimari projelerde ve toplam 6 milyon metrekarelik alanda kullanıldı. Son kullanıcılar, tasarımcılar, iç mekan ve zemin sektörü profesyonellerine sunduğu kaliteli ve inovatif ürünleri ile çevreye saygılı yaklaşımına uygun olarak PETRA The Flooring Co., temsilcisi olduğu firmaların da benzer değerleri paylaşmasına önem veriyor.

Karo Halı Tasarımları

Milliken zemin kaplamaları dünyanın dört bir yanındaki ofis, otel, havaalanı, eğitim ve ticaret mekanlarına değer katıyor. Modüler karoların sağladığı esneklikle birleştğinde Militrone özel baskı teknolojisi ile üretilen karo halı sistemleri tasarımcılar için, büyük ölçekli sanat yerleştirmelerinden incelikli dokulara, görünüş ve performans açısından müşterilerinin ihtiyaçlarını mükemmel olarak karşılayacak mekanları yaratmada sonsuz özgürlük sunuyor.

Giriş Paspas Çözümleri

Milliken EFS OBEX ürünleri iç ve dış mekan kullanımları için kolayca uygulanabilir çözümler sunuyor. Üç aşamalı bir bariyer sistemi olarak tasarlanan ürün, kir ve nemin yapının iç mekanına taşınmasını %50 oranında engelliyor ve bu sayede bakım ve temizlik maliyetlerinde ciddi tasarruf edilmesini sağlıyor. Uyumlu renk ve desen alternatifleriyle OBEX giriş çözümleri, tasarım ve estetikten taviz vermeden yapıların giriş alanlarında işlevselliği artırıyor.

Lüks Vinil Zemin Kaplamaları

Designflooring ofis, otel, konut, havaalanı, eğitim ve ticaret mekanlarına hem etkileyici hem de bakımı kolay zemin kaplaması çözümleri yaratıyor. Ahşap, parke, taş ve seramik zeminlerden esinlenerek doğal kaynakları tüketmeden tasarladığı dayanıklı lüks vinil zemin kaplamalarını geniş ürün yelpazesiyle müşterilerine sunuyor.

Yükseltilmiş Döşeme Çözümleri

Yangına, korozyona, suya ve neme dayanıklı; kalsiyum sülfat veya beton özlü, çelik kaplı yükseltilmiş döşeme sistemleri PETRA The Flooring Co. güvencesiyle üretiliyor. Yükseltilmiş döşeme sistemlerinin en önemli avantajları arasında; modüler olmaları, ihtiyaç halinde kablo-tesisat vb. sistemlere müdahale imkanı sağlamaları ve hızlı monte edilebilmeleri yer alıyor.

Kauçuk Zemin Kaplamaları

Indelval'ın rulo ve karo şeklinde kullanıma uygun sistemleri, tüm ticari mekan zeminlerine ek olarak endüstriyel mekanlar, okul ve üniversiteler, spor salonları, ulaşım ve toplu taşıma endüstrisi zeminleri gibi teknik gereksinimleri yüksek özel uygulamalarda tercih ediliyor.

Sürdürülebilirlik

PETRA The Flooring Co., temel firma prensiplerinden biri olarak her zaman bünyesinde çevreye ve insana faydalı ürünler barındırmayı benimsiyor. İyi tasarımları sürdürülebilir yaklaşımlarla desteklemeyi amaç edinen PETRA, ürün gamında bulunan tüm zemin malzemeleri ile müşterilerine ekonomik değer ve uzun kullanım ömrü sunuyor. PETRA ürünleri projelerde LEED, BREEAM vb yeşil bina sertifikaları ve en önemlisi bu binalarla etkileşim içinde olan insanların sağlığını ve konforunu merkezine koyan WELL Building sertifikası alınması için en yüksek puanlar ile katkı sağlıyor. Kendi ürün grubunda alınabilecek tüm çevre ve kalite sertifikalarına sahip olan PETRA The Flooring Co., ürünleri ve çevrecilik ilkesini benimseyen yönetimiyle dünyanın en sağlıklı üreticilerini PETRA bünyesinde bir araya getiriyor.

PETRA

Doğru Yerdensiniz
/ The Flooring Co.

+90 212 287 61 58
www.petratr.com

“Ya Sonra?” Söyleşisi Gerçekleştirildi

Mimarlar Odası İzmir Şubesi “Çatıdakiler” öğrenci oluşumunun kurgulamış olduğu, mimarlık öğrencilerinin mezuniyet sonrasına dönük sorularına yanıt aradıkları, farklı alanlarda faal üyelerimizin deneyimlerini paylaştığı “Ya Sonra?” söyleşi etkinliği 11 Mayıs Cumartesi günü İzmir Mimarlık Merkezi’nde gerçekleşti.

Etkinlikte Fulya Selçuk akademide mimarlık; Fatmanur Çakır, Ayşe Hilal Toprak, Corc Maykıl Uray ücretli çalışan olmak; Pınar Serin kamuda mimarlık; Oğul Can Öztunç alternatif mimarlık; Erkan Akan ve Esin Uçkun kolektif üretim; Yaşam Gül şantiye mimarlığı; Cenk Öztibet restorasyon ve Ece Doğan yarışma mimarlığı alanlarındaki deneyimlerini aktardılar.

“Basmene Çukuru” Tekrar Kamuya Dönmeli

Mimarlar Odası İzmir Şubesi Başkanı Halil İbrahim Alpaslan, SonsözTV’ye konuk olarak halk arasında “Basmene Çukuru” olarak bilinen parsel hakkında önemli açıklamalarda bulundu. Alpaslan şunları kaydetti: “Belediye kamuya ait bir alanı çok yüksek yapılaşma koşulları tanımlayarak herhangi bir imar planı ile özelleştiriyor. Dolayısıyla bununla başlayan bir süreç var. 20 yıl boyunca yaşanan bu durumun, başta yaşanan bu hata ile başladığını bilmemiz gerekiyor. Kamuya ait alanların yüksek emsallerle kamulaştırılması böyle sonuçlar doğurabiliyor. Bugün hala özelleştirme

idaresi hala kamu arazilerini yüksek emsal ile kamulaştırıyor ve bu hata devam ediyor.

Biz alanın kamuya dönmesi gerektiğini düşünüyoruz. Bu satın alarak mı olur yoksa kamu kurumları arasında uzlaşa ile mi olur, tartışılması gerekir. Burası İzmir’in hem güncel hem tarihi merkezi, çok hassasiyetle davranılması gerekiyor. Orayı satın alıp etrafını görsellerle çevrelemekle olmuyor. Burası herhangi bir yer değildir, İzmir’in kalbidir. Çok değerli bir alan ve herkesin söz hakkı vardır. Alan konusunda bir bilinçlenme

sağlanırsa, burayı almak isteyen kurumlar karşılarında çok ciddi bir İzmir halkı ile karşı karşıya olduklarını bilecektir ve yüksek yapı hakkında ona göre davranacaktır diye düşünüyorum. Ayrıca Kültürpark da çok önemli, orayı da hep birlikte koruyalım.”

13 Mayıs 2019 tarihi itibarıyla yaptığı basın açıklaması ile duyurduğu üzere Folkart; TMSF’nin ihale sözleşmesinde belirlediği 30 aylık yasal süre tamamlandığı için, hukuki koşullara uyarak projeyi geri iade etmiş durumda.

Resim: <http://www.dokuzeylulgazetesi.com>

Yeni Ticaret Kapıları Açar
Key to Markets

Messe Stuttgart
Ares Fuarcılık

**İç ve dış alanlar için
ilham veren çözümler!**

**4. Uluslararası Panjur, Tente, Kapı / Geçiş
Sistemleri ve Güneşten Koruma Sistemleri Fuarı**

28.-30.11.2019

İstanbul Fuar Merkezi CNR Expo

www.rt-turkey.com

BU FUAR 5174 SAYILI KANUN GEREĞİ TOBB (TÜRKİYE ODALAR BORSALAR BİRLİĞİ) DENETİMİNDE DÜZENLENMEKTEDİR.

Ziya Nebioğlu

Yasemin Sayar, Didem Altun

Yasemin Sayar, Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü

Didem Altun, Doç. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü

Ziya Nebioğlu'nun Bilinen Eserleri

Palmiyeli Sokak Evleri, 1949-1956

V.Kocagöz Evi

Samim Kocagöz Evi

Revnak-Mekki Gener Evi

Faruk Tunca Evi

Orhan Baykent Evi

Nermin Hanım Evi

İçsezen Evi

Ambarcı Evi

Nebioğlu Evi

Nihat Ayla Can Evi, Söke, 1950

Yılcıoğlu Evi, Alsancak, 1950

Çamlı Villa, 1950

Paya Apartmanı, Karşıyaka, 1950-1957

Özsaruhan Evi, Karşıyaka, 1953

Tabak I Apartmanı, Karşıyaka, 1954

Amerikan Koleji, 1954-1959

Tabak II Apartmanı, Karşıyaka, 1956

Dicle Sineması, Söke, 1957

Postacıoğlu Apartmanı, 1957

Efes Sineması, Söke, 1957

Amerikan Konsolosluk Konutu, 1961

Aksoy Evi, Umurlu-Aydın, 1964

Nebioğlu Tatil Köyü, Çeşmealtı, 1965

DYO Yemekhane Binası, 1966

Sevim Özbaş Konutu, Kuşadası Yavansu, 1967

Ziya Nebioğlu, 1915 yılında Afyon'un Güney Köyü'nde doğmuş; ilk ve orta eğitimi Afyon'da, lise eğitimi ise İzmir Şirinyer Amerikan Okulu'nda tamamlamıştır. 1938 yılında, babasının Almanya'da üniversite eğitimi alması isteğine karşı çıkarak, çocukluğundan itibaren hayalini kurduğu mimarlık eğitimi almak üzere Amerika Birleşik Devletleri'ne gitmiştir. Florida eyaletinde 1925 yılından itibaren eğitim veren University of Florida-Gainesville'de (UFL) başladığı eğitimi 1943'te tamamlamış ve 1948 yılına kadar yaşadığı bu kentte tasarım, uygulama ve eğitim alanlarında çalışmıştır.

1948'de eşi ve çocukları ile Türkiye-İzmir'e dönmüş ve 1965 yılında Urla'ya taşınana kadar mimarlık faaliyetlerini yürüteceği bürosunu açmıştır (Sayar ve Altun, 2015; Sayar, 2011). 1950-60'lı yıllarda İzmir'de Karşıyaka, Alsancak, Göztepe, Urla semtlerinde ve Aydın'ın Söke ve Kuşadası ilçelerinde olmak üzere çok sayıda bahçeli konut, aile apartmanı, tatil köyü, iş hani, okul ve sinema binası inşa etmiştir. Farklı yapı tipolojilerinde azımsanamayacak miktarda ürün vermiş olmasına rağmen, Nebioğlu'nun kendine has sözünü söylediği yapı tipi konuttur. Mimarın müşteri portföyünde özellikle sanayici ve iş adamları gibi üst gelir grubunun ağırlıklı olduğu; Amerikan Koleji, konsolosluk konutu, fuar pavyonları gibi üretimleri doğrultusunda kurumsal müşterilerinin de olduğu görülmekte; bunun yanı sıra orta gelir grubu pek çok aileye de konut tasarladığı bilinmektedir.

Mimar, 50'li yıllarda, estetik, teknolojik ve mekânsal boyutlarıyla

döneminin anonim mimarlık ürünlerinden ayırt edici özellikler taşıyan ve sıradanlık olgusunun dışına çıkan ürünleri ile modern Türk mimarlığının önemli aktörlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. İzmir mimarlığının biçimlenmesinde de etkin bir rolü olan ve mimarlık yaptığı yaklaşık 20 yıllık süre boyunca kentin ve kentlinin belleğinde iz bırakan Nebioğlu'nun, üretim yaptığı kentin, yani yerelin dinamikleri ile ilişki kuran, "özde modern" bir tavır ile, kendine has ve özgün bir mimari dil oluşturduğu görülmektedir. Nebioğlu'nun mesleki çizgisinde F. L. Wright'a duyduğu hayranlığı ve Amerikan yaşam kültürünün etkilerini izlemek de mümkündür.

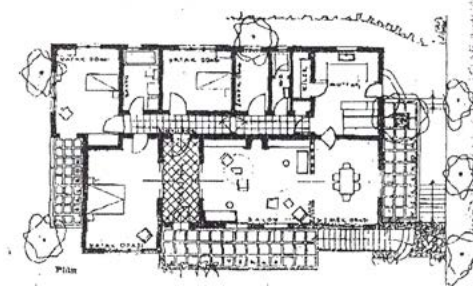
Amerikan kaynaklı modernizmin giderek yaygınlaştığı 50'li yıllar Türkiye'sinde Nebioğlu'nun mimarlığı İzmir açısından ayrı bir anlam kazanmıştır. 2. Dünya Savaşı'nın hızla değişen toplumsal ve kültürel yapısı içinde, yeni yeni güçlenmeye başlayan İzmirli tarım ve sanayi burjuvazisinin, kendi kimliğini yansıtmaya yönelik talepleri ve yeni konfor beklentileri için Amerika'dan henüz dönen Nebioğlu, ideal bir aktör olarak mimarlık sahnesine girmiştir. Bu noktada Nebioğlu'nu çağdaşlarından ayıran belki de en önemli özellik, dönemin popüler mimarlık dilini formlar olarak yansıtan "dergi mimarlığı" arayışlarındaki gibi imge odaklı bir modernizmin peşine düşmemesi; görüntüye değil öze odaklanan bir arayış içinde olması, aldığı eğitim doğrultusunda özümledikleriyle, ancak yerel dinamikleri değerlendirerek hareket etmesi olmuştur.

“İZMİR MİMARLIĞININ BİÇİMLENMESİNDE ETKİN BİR ROLÜ OLAN VE MİMARLIK YAPTIĞI SÜRE BOYUNCA KENTİN BELLEĞİNDE İZ BIRAKAN NEBİOĞLU’NUN, ÜRETİM YAPTIĞI KENTİN, YANİ YERELİN DİNAMİKLERİ İLE İLİŞKİ KURAN, ‘ÖZDE MODERN’ BİR TAVIR İLE, KENDİNE HAS VE ÖZGÜN BİR MİMARİ DİL OLUŞTURDUĞU GÖRÜLMEKTEDİR”

1950

Çamlı Villa, Göztepe

Tüccar Arslan Egeli için, Göztepe’de eğimli bir parselde tasarlanan konuta, ön cephede yer alan ve kütle kurgusunu şekillendiren terasa rihtsiz bir merdivenle ulaşarak, üst kottan girilmektedir. Giriş holünün sol tarafında yatma mekanları, sağ tarafında ise yaşama ve servis mekanları konumlanmıştır. Şöminenin konumlandığı ana salon; giriş holünden gerektiğinde tamamıyla açılan sürmeli kapılarla, yemek bölümünden ise özel olarak tasarlanmış sabit mobilyalarla ayrılmış, ancak görsel ve mekansal akışın engellenmemesine özen gösterilmiştir. Yapının kentlinin belleğinde de yer eden temel karakteristiği, arsa içinde yer alan çam ağacının, yapının tasarımını şekillendiren bir unsur olarak ele alınması olmuştur. Mevcut ağacı kış bahçesi oluşturarak evin içine alan çözümü ile Çamlı Villa, dönemi için sıradışı bir örnektir. O dönemde Mimarlık dergisi editörleri tarafından, yemek bölümünden geçilen camlı kış bahçesi; gridal tavan aydınlatması, renkli çini döşemeleri, şelaleli mermer çeşmesi ile “gözleri ve gönülleri okşayan enteresan bir mekan” olarak tanımlanmıştır (Mimarlık 1950, s.7-9). Yapının bodrum katında ise bahçe kotundan girilen Amerikan bar ve toplantı salonunun yer aldığı bağımsız bir bölüm bulunmaktadır.

Halim Alanyalı İşhanı, Konak

Mimarın kendi bürosunun da içinde yer aldığı 4 katlı iş hanı, zemin katta eğik-üçgen formlu perdeler tarafından taşınan prizmatik bir kütle kurulumuna sahiptir. Her kat bitiminde cephe boyunca dönen yatay saçakların yanı sıra pencerelerin yer aldığı yüzeyin prese tuğla kaplanması da yatay vurguyu güçlendirmiştir. Yapı günümüzde etrafında yoğun ve çok katlı bir doku ile sarılmış olmakla birlikte varlığını korumaktadır.

1950

Yılancıoğlu Evi, Alsancak

Nebioğlu’nun Alsancak’ta inşa ettiği ilk yapısı olan Yılancıoğlu Evi, mimarın konut seçkisi içinde F. L. Wright etkilerinin belirgin olarak hissedildiği örneklerden biridir. Sokakla ilişkisi yüksek bahçe duvarları ile sınırlandırılan konuta giriş yan sokak cephesinden alınmıştır. İki katlı yapının zemin katı ve birinci katı aynı ailenin bireylerine ait iki ayrı daire sağlayacak şekilde planlanmıştır. Girişin sol kanadında sirkülasyon, servis, yatma mekanları; sağ kanadında ise yaşama mekanları yer almaktadır. Salon alt bölümler içeren ancak gerektiğinde tek, büyük, bütüncül bir yaşama alanı haline dönüştürülebilecek bir mekansal akış sağlanarak tasarlanmıştır. Geniş saçakların verdiği yatay vurgu, üçlü kolon dizimi, gridal betonarme güneş kırıcılar, köşe pencereleri, cam tuğla ve prese tuğla yüzey kullanımı gibi özellikler kütle plastiğini belirleyen ve onu dönemindeki diğer konut yapılarından ayıran öğeler olmuştur.

ZİYA NEBİOĞLU MİMARİSİNİN ANA KARAKTERLERİ

- Kütle kurgusunda genellikle kutunun parçalanması fikri, yatayda yayılma, geniş saçaklı az eğimli çatılar, yatay-düşey dengesi

- Malzemenin doğal dokusunun ve renginin vurgulanması, aynı yapıda birden fazla doğal malzemenin, doku ve rengi korunarak farklı yüzey etkileri elde edecek biçimde kullanılması

1950

Paya Apartmanı, Karşıyaka

Yalı Caddesi'nde konumlanan Paya Apartmanı, Karşıyaka'da günümüze ulaşan aile apartmanlarının son örneklerindendir. Bu dikkat çekici apartman yapısı; asimetrik kütle düzeni, eğrisel köşe dönüşü, geniş düzlemsel yüzeyleri, ritmik bir düzende devam eden pencere kurgusu, döşeme kodlarını belirten beyaz yatay bordürleri ve balkon köşelerinde yer alan dairesel kolonları ile dönemin mimari özelliklerini yansıtan nitelikli örneklerden biridir. Her katta tek dairenin yer aldığı yapıda; yaşama mekanları-yemek, yaşama, salon-birbiriyle bağlantılı bir biçimde ön cephede, yatma mekanları ise arka cephede gruplandırılmış, bu ayırım prese tuğla ile kaplanmış şömine duvarının düşey hakimiyeti ile ortaya konulmuştur. Prese tuğla, doğal taş kaplama yüzeyler ve ahşap panjurlar gibi doğal malzeme kullanımı ile "ev" imgesi güçlendirilirken, giriş elemanı, kat hizalarını belirginleştiren beyaz silmeler ve yan cephede kullanılan V biçimindeki pylonlar ile modernist dilin altı çizilmiştir. (Sayar, 2006)

1953

Fehime Kocagöz Evi, Söke

Nebioğlu'nun Söke'deki erken dönem konut yapılarından olan Fehime Kocagöz Evi, 2002 yılında Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu tarafından tescillenmiş olup günümüzde anaokulu olarak kullanılmaktadır. Dikdörtgen plan şemasına sahip konuta simetri aksının sağ kanadından geniş bir holle girilmekte, alt katta yaşama ve servis mekanları, üst katta ise yatma birimleri yer almaktadır. Yaşama mekanları giriş holüne sürme kapılarla açılmasına rağmen İzmir konutlarında gözlemlenen akışkan mekânsal kurgunun bu konutta sekteye uğradığı gözlenmektedir. Diğer yandan mimarın bütüncül tasarım anlayışı; gridal ahşap tavan dokusu içine yerleştirilmiş aydınlatma elemanları, mutfak-banyo-yatma mekanlarında yer alan özel tasarım sabit mobilyaları, köşe pencere ve panjur detayları, sineklikleri ile düşünülmüş dairesel banyo pencereleriyle bu konutta da yansımalarını bulmuştur. Güçlü yatay vurgunun hâkim olduğu kütle kurgusunda Nebioğlu'nun diğer konutlarından farklı olarak simetri aksı belirleyicidir. Genel kütle kompozisyonu içinde simetri aksında yer alan kapalı kitlede, zemin katta pencereler prese tuğla kaplamalı yatay bantlar içine alınırken, üst katta açıklıklar süregiden beyaz silmeler içine alınarak cephe hafifletilmiş ve farklı yüzey etkileriyle simetrisinin katılığı kırılmıştır.

1953

Nebioğlu Evi, Karşıyaka

Ziya Nebioğlu'nun kendi konutunun da içinde yer aldığı Palmiyeli Sokak evleri, mimarın ABD'den dönüşünün ardından başladığı ilk işlerinden biridir. Karşıyaka'da arsa bedeli karşılığı iki konut vererek yaptığı, dokuz konuttan oluşan yerleşim, Girne Caddesi'nin girişine yakın bir bölgede, denize paralel uzanan çıkmaz bir sokak üzerinde yer almaktadır. Palmiyeli Sokak evlerinin arkasında yatan girişimci mantık, İzmir-ve büyük olasılıkla ülke geneli-için bir ilk örnek niteliğindedir. Nebioğlu'nun U bir plan şemasına sahip kendi konutu, alt katta yaşama ve çocuklara ait yatma mekanları, üst katta ise bir misafir odası ile ebeveyn yatma birimlerinden oluşmaktadır. Kütlede alt katta farklı tonlarda kesme taş, üst katta ahşap kaplama kullanımı, brise-soleil adı verilen delikli prekast güneş kırıcı saçaklar ve bu saçakları taşıyan demir, ince dairesel kesitli üçlü kolon dizileri ile zenginlik arayışları göze çarpmaktadır. Dolayısıyla basit prizmatik kurulumu rağmen kütle estetiğini malzeme, doku çeşitliliği ve doluluk-boşluk oranlarında arayan bir yaklaşım mevcuttur.

- Biçim repertuarı açısından, üçlü kolon dizimi, gridal betonarme güneş kırıcılar, köşe pencereleri, ıslak mekânda dairesel pencere ve cam tuğla yüzey kullanımı, ana cephede pencerelerin prese tuğla kaplamalı yatay bantlar içine alınması, özel tasarım desenli ferforje korkuluklar

- Plan/mekân organizasyonunda çok boyutlu, kapı ve duvarların mümkün olduğunca az kullanıldığı akıcı mekân kurgusu, yaşama, servis ve yatma mekânlarının, fonksiyonel bir bölgeleme anlayışı doğrultusunda ancak birbiriyle ilişkilendirilerek tasarlanması

- İç mekânda kurucu bir öge olarak şöminenin varlığı

1953

Özsaruhan Evi, Karşıyaka

Yalı Caddesi üzerinde yer alan Özsaruhan Evi, gerek tasarım anlayışı gerekse konumuyla Nebioğlu'nun en dikkat çekici eserlerinden biridir. F. L. Wright'ın "organik mimarlık" başlığı altında topladığı tasarım ilkelerini benimsediği bilinen Nebioğlu'nun bu anlayışa oldukça yakın tasarım yaklaşımlarını bu konutta izlemek mümkündür. Geniş bir bahçe içinde, zemin katın taş kaplı kolonlar üzerinde asimetrik bir düzende boşaltılması ile ön ve arka bahçe arasında mekansal akış ve görsel bütünlük sağlanırken, giriş için de tanımlı bir ara mekan oluşturulmuştur. U plan şemalı eve, bu gölgelikli ara mekanın sol tarafından girilir. Yapının bahçeyle nasıl bütünleştirilebileceğine ilişkin yaratıcı ipuçları veren bu mekânı sınırlandıran üçlü kolon dizimi de Nebioğlu'nun neredeyse tüm eserlerinde kullandığı tipik bir yapı elemanıdır. Üst katta sol kolda mutfak, gerektiğinde birbirinden sürme kapılarla ayrılabilen, gerektiğinde total bir mekan olarak kullanılabilen biri ana salon olmak üzere iki salon ve yemek bölümü; sağ kolda, banyosu ile ebeveyn yatak odası ve diğer yatak odaları planlanmıştır. Ana salonda yer alan, ince yontu kesme taş kaplama şömine duvarı kütlede düşey etki verecek şekilde dışa yansıtılırken, geniş saçaklar, yatay balkon korkulukları gibi yapı elemanlarının yatay etkisi ile kompozisyon dengelenmiştir. Ayrıca bu yapıda yerden ısıtma sistemi, üst kattan bakıldığında giriş katında geleni gösteren özel bir dürbün sistemi, sesli basamaklar, çamaşır şutu gibi dönemi için ilerici teknolojik yenilikler de kullanılmıştır (Sayar ve Altun, 2012; Sayar ve Altun, 2015; Sayar, 2006).

Konut, çok uzun yıllar boyunca yapısal elemanlarından mobilyalarına kadar inşa edildiği özgün karakterini bozmadan korunmuş, yapılan az

sayıdaki değişiklik/ekleme dahi orjinaline uyumlu olarak yapılmıştır. Belki de, evin elli yılı aşkın bir süre kullanıcısı için önemini yitirmemesini sağlayan, Nebioğlu'nun bütüncül mimari tasarımıyla konuta kazandırdığı 'ruh'tur. Bu evi "mutluluk kaynağı" olarak nitelendiren sahibi Raşit Özsaruhan'ın vefatı sonrasında konut satışa çıkarılmış ve 1 Ağustos 2011 tarihinde, süregiden bir dava süreci sonuçlanmadan yıkımı gerçekleştirilmiştir.

**“FARKLI YAPI TİPOLOJİLERİNDE
AZIMSANAMAYACAK MİKTARDA ÜRÜN
VERMİŞ OLMASINA RAĞMEN, NEBİOĞLU’NUN
KENDİNE HAS SÖZÜNÜ SÖYLEDİĞİ YAPI TİPİ
KONUTTUR”**

- Tüm mimari elemanları ve mobilyaları birlikte ele alan bütüncül tasarım anlayışı; gerek yatma gerekse yaşama alanlarında duvarların, mobilyaları ve aksesuarları içerecek şekilde tasarlanmaları

1957

Efes Sineması, Söke

1950’lerin sonu, 60’ların başında Ömer Faruk Özbaş tarafından inşa ettirilen Efes Sineması ve Otel; kitle ölçeği, plastiği ve çok fonksiyonlu bir yapı olmasıyla Söke’deki en dikkat çekici modern mimarlık ürünlerinden biridir. İstasyon Caddesi üzerinde meydana bakan köşe parselde yer alan 4 katlı yapının zemin katında, girişi köşeden alan, balkonu ve locaları ile 500 kişilik bir sinema salonu ve her iki cadde cephesi boyunca dışarıdan işleyen ticari birimler; diğer üç katında ise girişini İstasyon Caddesi’ne bakan yan cepheden alan ve birinci kattan başlayan 40 odalı bir otel bulunmaktadır. Betonarme taşıyıcı sistemle inşa edilen yapının düz çatısı, zemin ve batır katla üst katlar arasındaki fonksiyonel ayrımı ve kitle bitişini vurgulayan betonarme saçakları, dairesel köşe dönüşünü kuvvetlendiren yatay bant pencereleri ve buna kontrast düşey etki veren ritmik kolon dizisi, dışavurumcu dilini kuran elemanlardır. 1930-40’lı yıllarda İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyük şehirlerdeki köşe yapılarında görülen,

pencerelerin süregiden beyaz yatay silmeler arasına alınarak vurgulandığı “streamlined moderne” cephe anlayışının kısmi olarak uygulandığı giriş aksı yapının en karakteristik bölgesini oluşturmaktadır. Yapı ilçenin rant değeri en yüksek bölgesinde yer almasına rağmen, pencere dolguları ve tabela yoğunluğu gibi küçük müdahaleler hariç özgün yapısını kaybetmeden, kültür ve konaklama işlevini devam ettirerek günümüze ulaşmıştır.

1964

Aksoy Evi, Aydın

Aydın’ın Umurlu ilçesinde, ana cadde üzerinde yer alan konut yapısı, zeminden kopartılarak alt katta kapalı hacim olarak sadece ev sahibinin çalışma ofisinin yer aldığı açık bir mekân kurgusu sunmaktadır. Bu boşlukta yer alan, eğrisel bir duvara takılmış ve demir lamalarla asılı ahşap basamaklardan oluşan dairesel merdiven, konutun ana girişine bağlanan bir ara mekâna ulaşmaktadır. Üst sahanlığın bahçeyle görsel ilişki kurduğu yan yüzeyde yer alan demir geometrik bölücü, etkileyici bir tasarıma sahiptir. Aynı doku, yatma birimleri önündeki koridor hattı boyunca uzanan pencerelerde de tekrarlanmıştır. Üst katta girişin sağ kanadında yer alan geniş yaşama mekânı şömine duvarı ile; caddeye bakan oturma bölümü ve yan bahçeye bakan yemek bölümü olmak üzere iki alt mekâna ayrılmıştır. Nebioğlu’nun diğer konutlarından farklı olarak mutfak mekânı yaşama ile direkt ilişkilenecek koridorun sağ ucunda konumlandırılmıştır. Sol tarafta ise bir koridor boyunca uzanan yatma

- Ahşap tavan kaplamaları, figürlü kartonpiyerler, demir bölücü paneller, ahşap döner merdiven, renkli yer karoları, banyo mekânlarında özel tasarım ve ağırlıkla renkli vitrifiye elemanları, mutfak bankosu altı özel

çöp atma sistemleri, çift yönlü hareket edebilen giyotin pencereleri, köşe pencere detayları, ahşap panjurlar, özel tasarım desenli demir balkon korkulukları, sineklikleri ile birlikte düşünülmüş pencereler

- Dönemi için yenilikçi ve rastlanmayan teknik detayların (yerden ısıtma, havalandırma ızgaraları, pencere mekanizmaları, dürbün sistemi, çamaşır şutu vb.) kullanımı

1965

Nebioğlu Tatil Köyü, Urla

İzmir'e yaklaşık 30 km uzaklıktaki Çeşmealtı bölgesinde 1969 yılında hizmete giren Nebioğlu Turistik Tesisleri, "tatil köyü" konsepti ile inşa edilmiş Türkiye'deki ilk turistik tesis olma özelliğinin yanı sıra, betonarme sistemle inşa edilmiş bungalow tipi yatma birimlerinin kubbeli formları nedeniyle de Türkiye'deki modern mimarlık mirası içerisinde ayrıksı bir konuma sahiptir. Arazi düzenlemesi ve inşaat sırasında bile hiçbir ağır makinenin araziye sokulmamış olması nedeniyle, inşa sürecinde dahi doğa ile uyumu gözetmiş bir projedir. Mimari form ve yerleşim kararlarında da arazinin kayalık yapısı belirleyici olmuş, dönemin bilindik yan yana dizilmiş motel odası kurgusundan vazgeçilerek, odalar "çadır-oba" havası vermesi amacıyla bungalow konseptinde arazinin uygun yerlerine dağıtılmışlardır. Nebioğlu'nun denizkeşanesi formundan türettiği bu betonarme kubbeli bungalowlar, sahip oldukları oculus sayesinde doğal havalandırmaya da sahiptirler. Tesis, 5 yataklı büyük üniteler ve çift

yataklı küçük üniteler olmak üzere 140 yatak kapasitesine sahip 33 adet bungalovdan oluşmuştur. Bunlara ek olarak, deniz kenarında yüzme havuzu ile birlikte tasarlanmış bir de 150 kişilik restoranı bulunmaktadır. Her bir bungalow kendisine ait terasın üzerinde konumlanmış iki ayrı simetrik yarım kubbe ve bunları birbirine bağlayan düz çatılı servis mekânından oluşmuştur. Formu, yerleşim modeli ve önerdiği yaşam tarzı ile günümüzde bile sıradışı modern mimarlık örnekleri arasında yer alan Nebioğlu Turistik Tesisleri, 2005 yılı içerisinde bir yatırım firması tarafından satın alınarak 30 adet bungalow ve tesis tümüyle yıkılmış ve tesisten ancak bir adet bungalow günümüze ulaşabilmiştir (Sayar ve Altun, 2015). ■

KAYNAKLAR

- Sayar, Y. ; Akyol Altun D. (2015). "Ziya Nebioğlu", Türk Mimarisinde Abide Şahsiyetler, İz Bırakanlar, cilt 2, ss. 211-230.
- Sayar, Y.; Akyol Altun D. (2012). "İzmir Modern Mimarlık Mirasından Bir Yıldız Kaydı: Özsaruhan Evi (1953-2011)...", Ege Mimarlık, 81, ss.32-41.
- Sayar Y. (2011). İzmir'de Amerikan Modernizminden İzler: Ziya Nebioğlu Mimarlığı (1948-1975), Mimarlık, 359.
- Sayar, Y. (2006). Mimar Ziya Nebioğlu'nun 1950-1960 Yılları Arasında Karşıyaka'da Gerçekleştirdiği Konut Çalışmaları, Ege Mimarlık, 58.

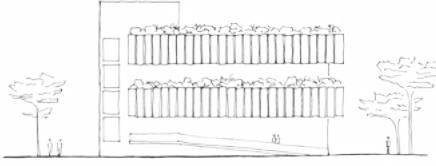
birimleri yer almaktadır. Konut; kütle plastiği, incelikli detayları ve akışkan mekan kurgusu ile dönemi için sıradışı olmasının yanı sıra Nebioğlu'nun da öne çıkan yapılarından biridir.

Jeotermal Hizmet Binası

YAPI, YALIN MİMARİ DİLİ VE FARKLILAŞAN CEPHE KARAKTERİ İLE KENDİ KİMLİĞİNİ OLUŞTURMUŞ VE EKLEMLENDİĞİ KENTSEL DOKUDA BİR REFERANS NOKTASI HALİNE GELEREK ÖZELLEŞMİŞTİR

Mert Uslu, Nilay Özcan Uslu

PROJE ADI **İzmir Jeotermal Hizmet Binası**
 PROJE YERİ **Balçova - İzmir**
 MİMARİ PROJE **Mert Uslu Mimarlık**
 MİMARİ PROJE EKİBİ **Mert Uslu, Nilay Özcan Uslu, Melek Güneysu Öztürk, İmge Yurtseven Koç, Farida Rashidova**
 İŞVEREN **İzmir Jeotermal Enerji San. ve Tic. A. Ş.**
 STATİK PROJE **Meda Proje**
 MEKANİK PROJE **Baloğlu Mühendislik**
 ELEKTRİK PROJE **Süzen Mühendislik**
 YÜKLENİCİ **Koç İnşaat**
 ŞANTIYE SORUMLUSU **Eriş Karanlık**
 ARSA ALANI **718 m²**
 YAPI ALANI **1880 m²**
 PROJE TARİHİ **2015 - 2016**
 YAPIM TARİHİ **2017 - 2018**
 FOTOĞRAFLAR **Mert Uslu Mimarlık Arşivi**

Küresel ölçekli çevresel deformasyonlar, doğal enerji kaynaklarının verimli kullanımını gündeme getirmekle

birlikte, söz konusu deformasyonların azaltılabilmesi ve hatta önlenmesi amacıyla kent yönetimlerince konuya ilişkin bilimsel ve teknolojik araştırma-geliştirme projelerinin desteklenmesi durumunu zorunlu kılmaktadır. Nitekim doğal enerji kaynaklarının verimli kullanımına yönelik toplumsal farkındalığın yaratılması da idarelerin temel görevi olarak belirmektedir. İzmir özelinde ele alındığında, yıl boyunca güneşlenme süresinin uzunluğu sebebiyle güneş enerjisi, belirli bölgelerinin aldığı rüzgar yükü nedeniyle rüzgar enerjisi ve yer altı sıcak su kaynaklarından sağlanan jeotermal enerji gibi doğal çevrenin sunduğu bu çoklu enerji potansiyelinin kentin gündelik döngüsüne aktarılması günümüzde son derece önemlidir. Bu kaynaklardan elde edilecek doğal enerjinin kentsel dokuya entegre edilme sürecinde idarelerce yapılacak uygulamaların alt ve üst yapılarıyla önceden detaylandırılarak kentsel ortama kazandırılması hedeflenmelidir. Böylece söz konusu uygulamaların işleyiş mekanizması ve fiziksel ortamda yer alma biçimiyle kentsel dokuda toplumsal farkındalığın artırılması sağlanabilir.

Bu amaçla İzmir Balçova'da yer alan jeotermal enerji kaynaklarının kullanımına ilişkin yetki ve sorumluluğu elinde tutan ve yarı özel-yarı kamu işletmesi olarak ön plana çıkan İzmir Jeotermal Enerji San. ve Tic. A.Ş., Balçova Korutürk Mahallesi'ndeki hizmet binası yapım sürecini başlatmış ve enerji etkin bir bina yapımını destekleyerek konumlandığı bölgede toplumsal farkındalığın yaratılmasını hedeflemiştir. Yapı, ağırlıklı olarak konut dokusunu içeren bir alanda konumlanmakla birlikte bir kamu yapısı olmasına rağmen alışlagelen "kamu yapısı" imajının aksine tasarım kurgusu, mekansal niteliği ve uygulamaya yönelik çözümleri ile bulunduğu çevrede özelleşmektedir.

Jeotermal enerji ile iklimlendirilen (ısıtma, soğutma ve havalandırma) yapı, dört kattan oluşmakta, ayrıca iki adet bodrum katı da içermektedir. Bodrum katlarda ağırlıklı olarak araç-gereç depoları ile elektrik pano odası, ısıtma merkezi ve bakım atölyeleri yer almaktadır. Yapıya erişimi sağlayan ve cephe boyunca uzanan giriş rampası, tüm kullanıcıların merkezden yararlanabilmesini sağlamaktadır. Yapının zemin katında giriş-danışma, bekleme alanı, vezne ve ofisler, birinci katta birim yöneticilerine ve çalışanlara ait ofisler, ikinci katta yönetim birimi, toplantı salonu ve teras, üçüncü katta

Zemin Kat (±0.00 Kotu) Planı

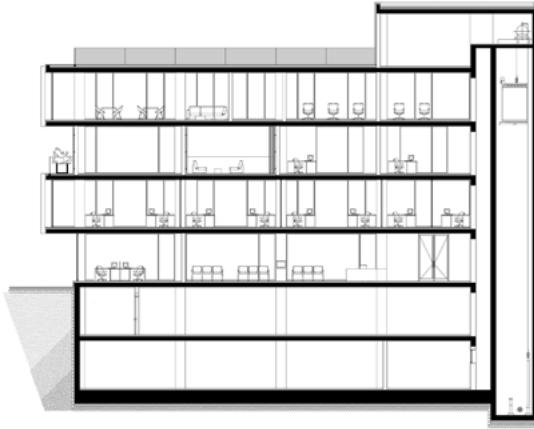
1. Kat (+3.35 Kotu) Planı

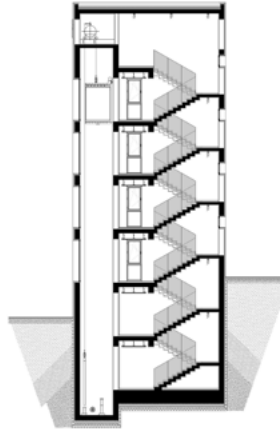
2. Kat (+6.70 Kotu) Planı

3. Kat (+10.05 Kotu) Planı

AA Kesiti / AA Section

BB Kesiti / BB Section

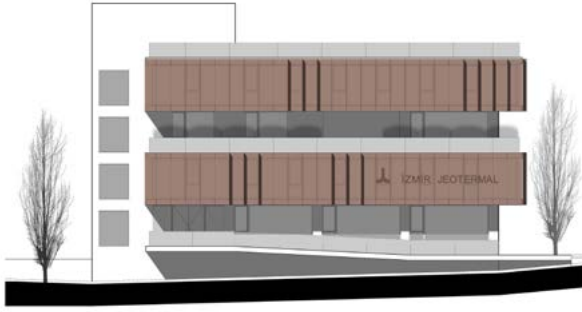
yemekhane, seminer odası, bilgi işlem ve sistem odaları ile çok amaçlı salon ve çatı katında ise makine dairesi konumlanır.

Tasarım sürecinin başlangıcında iç mekanlarda mekanik tesisatın görsel bütünün bir parçası olarak yer alması kurgulanmış ve bu doğrultuda tavan kotunda geçirgen genişletilmiş metal kullanılarak yapıya ait mekanik işleğin okutulması hedeflenmiştir.

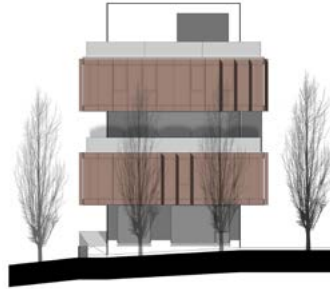
Yapının kitlesel bütününde yer alan yalın mimari dil iç mekanlara da yansarak iç ve dışın geometrik bütünselliği korunmuştur. Birinci katta iç mekanda yapıyı iki kola ayıran holün ofisler arası geçirgen bir sınır niteliği taşıması ve ışığın bu hole de hakim olabilmesi amacıyla ofisler boyunca şeffaf duvarlar kullanılmıştır. Böylece gün ışığının iç mekana maksimum oranda yayıldığı çalışma birimleri oluşturulmuştur. İç mekanda tüm katlar yapının doğu cephesinde yer alan düşey sirkülasyonla birbirine bağlanmıştır. Katları birbirine bağlayan düşey sirkülasyonun aynı zamanda tüm katları düşeyde bir arada tutan bir mafsalsı gibi yapıyı dıştan sarması, sezgisel sürecin başında oluşturulması hedeflenen yatay ve düşey dengesinin bir ürünüdür. Söz konusu denge, hem hacimsel geri çekilme ve çıkmalarla hem de malzeme farklılıklarıyla vurgulanmıştır.

Zemin katta yapıya eklenen giriş rampası ve bu rampa boyunca uzanan yapısal peyzaj kurgulanan yalın lineerliğe naifçe dokunur. Bu dokunuş kullanıcıları zemin kat boyunca ilerleyen fiziksel bir akışa davet ederek iç mekana ulaştırır. Rampanın takıldığı şeffaf cephe yüzeyi, iç-dış ilişkisini kuvvetlendirerek kamuya ilişkin olanın kullanıcılar tarafından algılanmasını pekiştirir.

Ön Görünüş / Front Elevation

Sağ Görünüş / Right Elevation

Sol Görünüş / Left Elevation

Yapının dış cephesinde bazalt ve perfore metal cephe kaplaması kullanılmıştır. Yapıyı tıpkı bir tül gibi saran perfore metal, çift cidar etkisi yaratarak mekansal iklimlendirmeye katkı sağlamaktadır. Ayrıca tül etkisi yaratan örtüde seçilen renk kurgusu ile yapının bulunduğu dokuda kendine özgü bir kimlik yaratması hedeflenmiştir. Perfore metal cephe kaplamasının yer almadığı ikinci katta güneş ve ışık kontrolü amacıyla kat bahçesine yer verilmiş ve böylece bu katta fazla ısınmanın önüne yapısal bitkilendirme ile geçilmesi öngörülmüştür. Ek olarak yapının çatı katında da mekanik teçhizatı saklamak ve bir bariyer oluşturarak gürültü kirliliğinin önüne geçebilmek amacıyla kat bahçesi kurgulanmıştır. Yapım süreci tamamlanan binanın kullanım süreci başlamış olmakla birlikte, tamamlanması planlanan eksikliklerin giderilmesine yönelik çalışmalar sürdürülmektedir. İkinci kat ve çatı katında uygulaması öngörülen kat bahçelerine yönelik peyzaj çalışmaları

henüz tamamlanmamıştır. Tasarım kurgusu, mekansal niteliği ve enerji etkin bir bina olması özellikleriyle ön plana çıkan yapıya ilişkin olarak, peyzaj ve çevre düzenlemeleri tamamlandıktan sonra yeşil bina sertifika başvurusu yapılması amaçlanmaktadır.

Doğal enerji kaynaklarından jeotermal enerjiye ilişkin hizmet veren bir kamu yapısı olması itibarıyla, kamusal alanda vermeyi amaçladığı mesajın mekanik işleyiş ve mimari bütünlük olarak anlaşılabilir olması idare açısından ön planda tutulmaktadır. Bu doğrultuda idarenin, tasarım süreci ve işleyiş mekanizması önceden düşünülmüş bir yapıyla temsil edilmesi gerekliliği vurgulanarak sonuç ürüne ulaşılmıştır. Nitekim yapı, yalın mimari dili ve farklılaşan cephe karakteri ile kendi kimliğini oluşturmuş ve eklemlendiği kentsel dokuda bir referans noktası haline gelerek özelleşmiştir. □

Mert Uslu, Mimar
Nilay Özcan Uslu, Dr. Mimar

Mavi Ufuk Evi

MAVİ UFUK EVİ; BÜYÜK ÖLÇÜDE YAZIN KULLANILMASINA KARŞIN TÜM SENE KULLANILMASI ÖNGÖRÜLEN, ÇEŞİTLİ İKLİM ŞARTLARINA UYUM SAĞLAYABİLEN, FARKLI KULLANIM SENARYOLARINI İÇEREN BİR YAPI

Gülden Canol

PROJE ADI **BLUE HORIZON**
 PROJE YERİ **Çeşme - Paşalimanı**
 PROJE OFİSİ **NVA - NOYAN VURAL MİMARLIK**
 TASARIM EKİBİ **Aybüke Gedik, Ayşe Yalçın İçyer, Tolga Bayazıt, Büşra Esen, Leyla Çiftlik**
 PROJE YÖNETİCİSİ **Noyan Umur Vural**
 İŞVEREN **İnanç Fersah**
 ANA YÜKLENİCİ **FERSAH RÜYA EVLER**
 KONSEPT TASARIMI **Noyan Umur Vural**
 İÇ MEKAN PROJESİ **Noyan Umur Vural**
 UYGULAMA PROJESİ **Aybüke Gedik**
 CEPHE TASARIMI **Noyan Umur Vural**
 STATİK PROJESİ **Salih Erdil Vural, Selim Göller, Tunç Ersan**
 MEKANİK PROJESİ **Necdet Tunalı**
 ELEKTRİK PROJESİ **Seçkin Sekman**
 TESİSAT PROJESİ **Necdet Tunalı**
 ÇELİK PROJESİ **Tunç Ersan**
 FOTOĞRAF **Burak Gürbüz, Burak Yurdakul**
 3 BOYUTLU GÖRSELLEŞTİRME **Ercan Durmuş**
 MİMARİ MESLEKİ KONTROLLÜK **Noyan Umur Vural**
 PROJE BAŞLANGIÇ YILI **2016**
 PROJE BİTİŞ YILI **2016**
 İNŞAAT BAŞLANGIÇ YILI **2016**
 İNŞAAT BİTİŞ YILI **2018**
 ARSA ALANI **1600 m²**
 TOPLAM İNŞAAT ALANI **600 m²**

Çeşme Paşalimanı bölgesinde yaklaşık 1600 m² büyüklüğündeki proje arazisi deniz seviyesinden başlayarak kademeli olarak 9 metre yüksekliğe ulaşır. Toplam 675 m² kullanım alanına sahip yapıya dair iki önemli tasarım kararına varılmıştır. Bunların ilki, komşu yapıların yakınlığı sebebiyle bu üç yönde cephe vermemek ve denize yönelmektir. İkinci karar ise çevredeki yapıların her birinin ayrı mimari karakteristik özelliklerinden bahsedilmesinin imkansızlığına karşın, yatırımcı ile hemfikir olunarak, özgün, heykelsi bir mimari dil kullanılmasıdır. Proje; yatırımcıyla gerçekleştirilen dördüncü proje olması sebebiyle, yıllar içinde gelişen mimari proje yaklaşımı, detaylar ve malzeme tercihlerini yansıtan son halkadır.

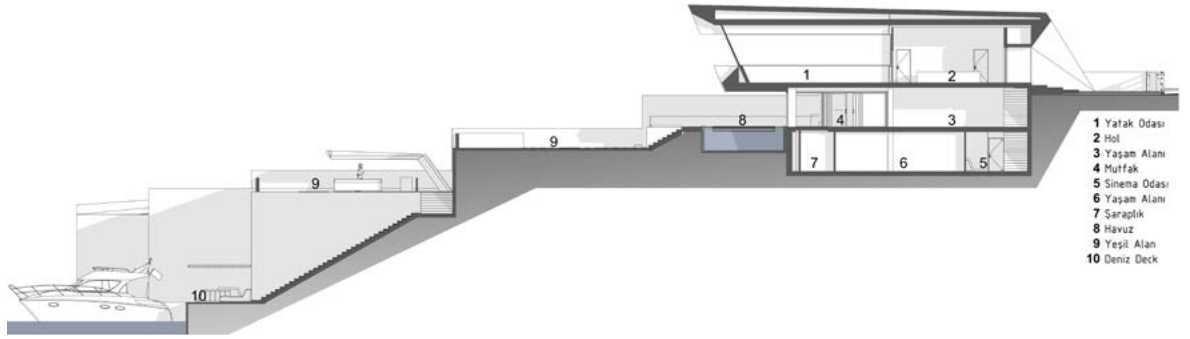
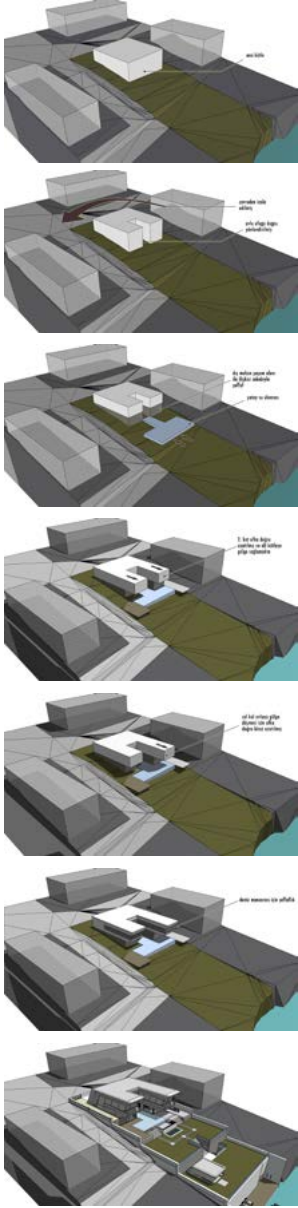
Yapının cephe karakteri sokağa yönelirken tamamen sağır, komşu parsellere yönelirken kısmi kapalı, denize yönelirken ise tamamen şeffaf olarak tasarlandı. Yan cephe ve deniz cephesindeki geçirgenlik, sürekliliği olan bir yırtıkla vurgulandı. Mevcut

kademeli topografyanın izini takip eden her peyzaj katmanı birbiriyle bağlanarak yapının sirkülasyonuna eklendi. İki konsol arasında oluşan boşluk, cephedeki yırtık, alışılagelen cephe biçimlerini değiştirerek ancak yapıya girdikten sonra hissedilebilecek sürprizli açılımlar yarattı.

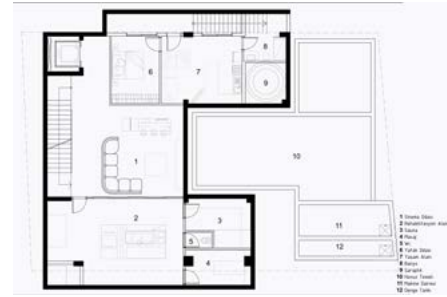
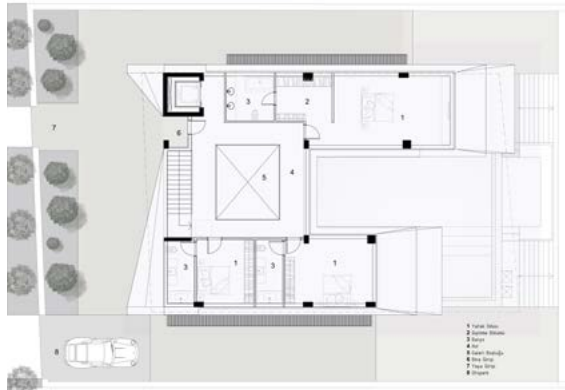
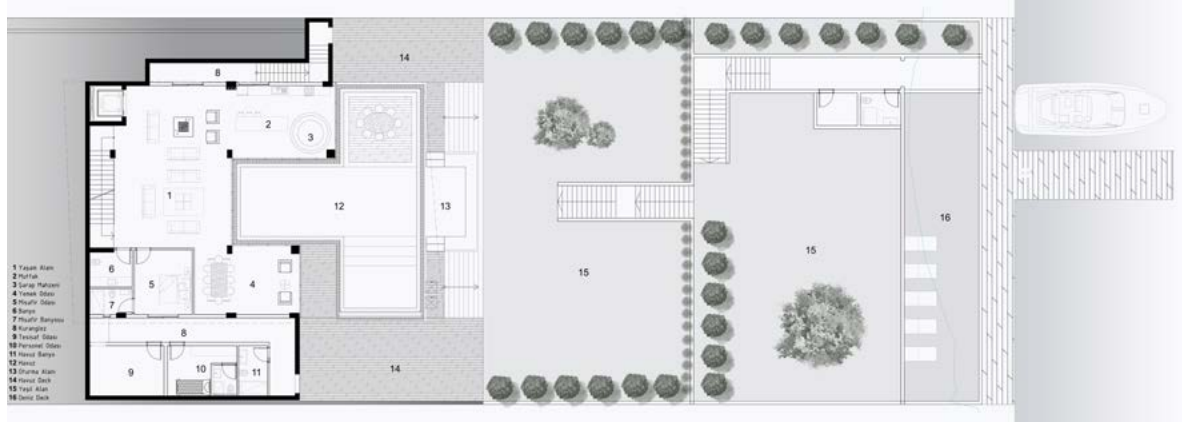
Gün ışığı ve deniz manzarasının yapının tüm kademelerinde deneyimlenmesi amaçlandı. Dış mekanda denize doğru tasarlanan geniş yeşil alan ve peyzaj tasarımında zengin kullanıma dikkat edildi. Bölgedeki nüfus ve yapılaşma yoğunluğu düşünülerek, yapıyı kullanıcı için olabildiğince içe dönük bir hale getirmek ve geride durmayan, cüssesini saklamayan bir yapı tasarlamak amacı güdüldü. Yol cephesinde dışa tamamen kapalı monolitik kütle; deniz cephesindeki boşluklar, kademeli uzayan konsollar ve peyzajdaki kademelenmenin yardımı ile parçalandı.

Mavi Ufuk Evi; büyük ölçüde yazın kullanılmasına karşın tüm sene kullanılması öngörülen, çeşitli iklim şartlarına uyum sağlayabilen, farklı

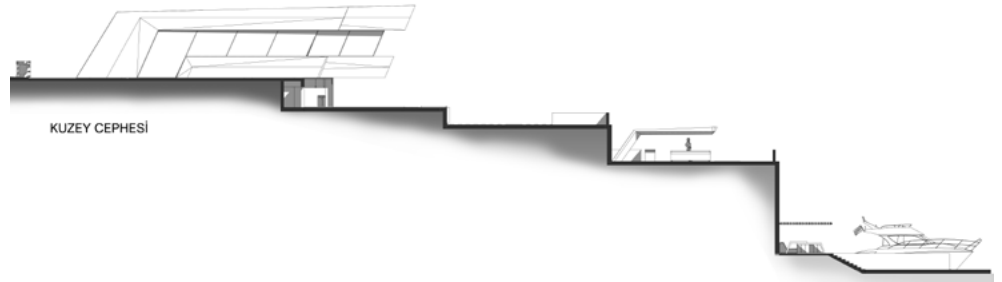
- 1 Yatak Odası
- 2 Hol
- 3 Yaşam Alanı
- 4 Mutfak
- 5 Sinema Odası
- 6 Yaşam Alanı
- 7 Saraylık
- 8 Havuz
- 9 Yeşil Alan
- 10 Deniz Deck

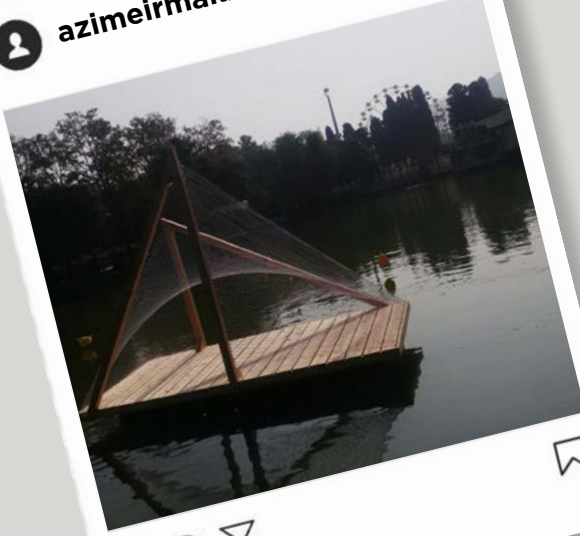
kullanım senaryolarını içeren bir yapı. Bu bağlamda açık, yarı açık, açık ama korunaklı ve istenildiğinde açılabilen kapalı alanların birbirleriyle hem yatayda hem de düşeyde sıkıca bağlanması, alanlar arasındaki görsel ilişkinin olabildiğince akışkanlaştırılması bu yapının mekan kurgusunu koşullayan yönelimler oldu. ■

Gülden Canol, Öğr. Gör. Mimar

#egemimkarsilasma #ege_mimarlik

azimeirmakk

akışkan zeminde seyrüsefer

iklimtopaloglu

İzmirdeniz-Bostanlı II.Etap...

cnspln

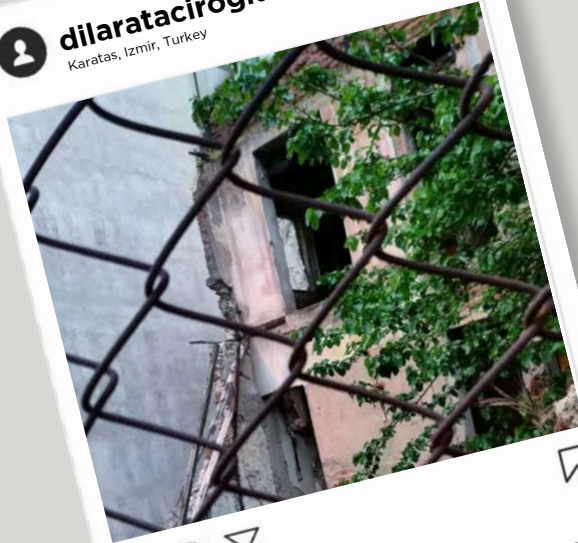

A day at the park.

gizemyazici

🌴🌴🌴

dilarataciroglu
Karatas, Izmir, Turkey

Yaralı.

Doğru Soruları Sormak

Nusret İrfan Uşun

MIT'den fizikçiler katıların ve süper akışkanların özelliklerini bir araya getiren süper katı madde oluşturdular. Süper akışkan gazı lazerle manipüle eden ekip, bu maddeyi katılar gibi sert yapılı ancak süper akışkanlar gibi akma direnci göstermeden akabilen bir kuantum haline getirdiler. Bu görünürde çelişkili madde fazyıla ilgili araştırmalar süper akışkanlar ve süper iletkenler konusundaki bilgimizi arttırabilir.”(1)

Bilim ve teknoloji temel bilimin gelişimine bağlıdır. Temel bilimin gelişimi de maddenin yapısının derinlemesine keşfinde yatmaktadır. Teknolojisinin sürekli geliştiği fakat maddenin molekül ve atomdan yapıldığını bilmeyen bir habitat düşünceye olursak; uydu, lazer gibi ileri teknolojinin keşfinden ziyade bir makineli tüfeğe ok fırlatma özelliği yüklemekten ileri gidemeyecekleri şüphesizdir.

Peki mimarlıkta yenide tıkanırsak ya da yeniyi tüketen anlayış içerisindeyse hangi konularda keşifler yapmalıyız? Yoksa mimarlık, teorik veya kuram açısından zayıfladığında ve kavramlar açıklanamayacak hale geldiğinde gelişimi mucize olarak mı göreceğiz? Bu bir mucize değil, bir gizem. Özünde açıklanamaz değil. Diğer her gizem gibi o da birkaç soruyu bekliyor.

Mimarlık kuramını pratikle birleştirmek mi gerekir? Yeni rollere, kimliklere, uzmanlıklara cevap verecek bir bilgi paylaşım ürünü olarak mimarlık mümkün mü?

“Mimarlık teorisinin 600 yıldır sahip olduğu alması dilsel ve zihinsel yapısı nedeniyle mimarlık disiplininin ve onun hayal edilen ‘bütünsel’ yapısının sorunu bir yapıda geliştiği söylenebilir.”(2)

Mimari pratiklerde sürecin sonucu, sonucun da yeni süreçlere akabildiği bir süreklilik olmayabiliyor. Bu süreksizlik içerisinde kuram kendi içerisinde gelişiyor; pratik de kendince türüyor. Herhangi bir sorun karmaşılaştıkça,

çözümü için basitliğe daha çok ihtiyaç duyulur. Kargaşada mimarlık kendi kavramsal bütünlüklerini oluşturmali, ayrıca mimari yöntemlerinin çoklu yönünü eleştirebilmelidir. Sürekli yeni bir sürece girme kargaşası hakim olursa; yeni üretilecek kavramların türevlerini zamana göre kontrol edemeyiz. Bu şekilde kavramlar arasında gidip gelmeye çalıştığımızda kafamız karışacak ve tutarlı bir gelişim gösteremeyeceğiz.

Peki kendi kavramsal bütünlüğünde kavrulmuş mimarlık kendi sürecini verimli yaşamış mıdır? Çıkan ürünlerin girdilerine ulaşabilecek miyiz?

“Sanki bilincimizi üzerinde odaklayamayacağımız bir şeye bakıyor gibiyizdir. Burada, bu algısal boşlukta bir anı belirebilir, zamanın derinliklerinden çıkıp gelen bir anı. Şimdi, nesneye dair gözlemimiz, bütünlüğü içinde dünyanın öngörülmesini kucaklar çünkü anlaşılmayacak hiçbir şey yoktur.” (3)

Zumthor, mimarisini icra ederken her seferinde kavramlarını ve yapılarını belirler, onların zihnindeki şarkısına nasıl ses verdiklerini irdeler. Onları harmonileştirmeye çalışır. Bestesini anlamlandırmaya devam eder. Zumthor’un çeşitli kavramlarının aynı, karşıt veya birbirini kapsayan kullanımlarının birbiriyle sürekli çatışmasına olanak veren bir mimari sorgulama platformu oluşturmuş diyebiliriz.

Hali hazırda kullandığımız kavramlar, modern dünyayı ve içindeki yaşam biçimlerini anlamakta yetersiz kalabilir. Değişken mimari süreç, gelişimini yakalayabilmesi için de sistemlerin ve tekniklerin dışına taşabilecek yöntemleri gerektiriyor. Fakat yöntemlerin girdilerinden geri dönüşleri izlenebilmelidir. Bununla beraber sadece mimarlığı kendine dert edinmeyip sosyal sorunları da sürece dahil etmelidir. Çünkü kendi kafamızdaki müziğimizin harmonisine dahil olan mimarlık çoklu yöne sahiptir.

Mimarlığın çözümleme ihtiyacı olan kimlik sorunu, mekanlarının tekdüzeleşmesi, farklılıkların gözardı edilmesi gibi türeyen sorunlarına türettiğimiz yöntemleri doğru kullanarak cevap verebilecek miyiz?

“(…)Mimari, insanların mekanı açık ve değişken bir boyut olarak yaşamalarına yardımcı olmak için gittikçe artan bir araç olarak kullanılmaktadır. Mimarlık artık bir nesne olarak değil, aynı zamanda algılama kapasitemizin bir uzantısı olarak bilişsel bir alan olarak görülüyor. Aslında, iç ve dış arasında artık sınır yok, sabit bölüm yok.” (4)

Bir şekilde kavramları sadece kendi içinde gidip gelme kısır döngüsünden çıkarıp mimarlık ve insan ilişkisinin çağdaş dünyanın gerçekliğine de bakmalıyız. Süreçte oluşturulacak kavramlar için bilginin kaynağını değiştirerek bir deneyimi farklılaştırmak ve çeşitlendirmek mümkün kılınabilir. Baktığımız olaya sadece mekan ve onun oluşumu üzerinden değil de içinde bulunduğu zaman üzerinden sorgulanmalı. Bu kavramsal sorgulama ve keşif ihtiyacına cevap veremezsek de kendi içinde bitmiş, işlevi tanımlı ve kusursuz sınırları olacak şekilde tanımlı mekanlar ortaya çıkar.

Süreçlerin anlam çerçevesini oluşturmak veya bu çerçevenin dışına kontrollü çıkmak için sorma eylemini bırakmamalıyız. Eğer mimarlığın bir gücü varsa, o da onun sentezleme gücüdür. Toplumsal, çevresel, ekonomik, politik, etik sorunları çözmek adına sorguladığı kavramların sentezi. ■

Nusret İrfan Uşun, Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü

KAYNAKÇA

- 1 Poplar Science Sayı: 62 Haziran 2017 s. 40.
- 2 Güner, Deniz, 2016, Ege Mimarlık, Sayı Nisan 2016, s. 9.
- 3 Zumthor, Peter, 1999, Thinking Architecture, [Makale derlemesi] Peter Zumthor. Thinking Architecture (Mimarlığı Düşünmek) Çev. Maureen Oberli-Turner. Basel, Boston, Berlin: Birkhäuser. s.17.
- 4 New Experiences of the Body Through Space, Eva Mahdalickova [https://www.implications-philosophiques.org/Habitat/MAHDALICKOVA1.html]

Sosyal Ayırışma, Ötekileşme ve Bir Aradalık: Kapılı Topluluklar

Recve Ezgi

SOLDA Fotoğraf 1: <http://www.egepostasi.com/haber/gultepe-de-donusum-olacak-mi/127649>

Fotoğraf 2: Familistere: <https://www.messortiesculture.com/le-familistere-de-guise-1731>

SAĞDA Fotoğraf 3: Rocinha: <https://riotimesonline.com/brazil-news/rio-politics/armed-forces-return-in-search-operation-of-rios-rocinha-favela/>

Günümüz kentlileri için şehir, şarjı biten akıllı telefonlardan veya üçüncü nesil kahveci bulamamaktan daha büyük tehlikelerle dolu; sosyal ayırışma ve ötekileşme gibi.

Gültepe, İzmir'in Konak ilçesine bağlı, Basmane Garı ile Buca'nın yakınındaki gecekondu bölgesi arasında kalan, endüstrinin tetiklediği kentsel göçün simgesi haline gelmiş bir yerleşim bölgesi. Gültepe'ye yolum, bölgenin ana caddeye bakan cephesinde son yıllarda hızla büyüyen özel hastanelerin birisinden çıkıp evime dönmek için navigasyondan yanlış rotayı seçmemle düştü. Sakini olmadığım bu bölgeyi deneyimlerken hayatımla bölge arasında bir bağlantı yakalayamadığım için bu deneyimi müzede gezmekle bağdaştırdım. Gültepe'yi müze¹ yapan dinamikler, bugün dünyanın farklı coğrafyaları ve farklı dönemlerinde benzer dokularda izlenebilir.

Andre Godin'in eşitliğe dayanan "kapılı topluluk" ütopyası le Familistère de Guise'in 1850'de hayata geçirildi ve

"yurttaş" sayısı 1880'de 2000 kişiye ulaştı. Kompleksin içindeki fabrika 1968'deki işçi hareketlerinden etkilendi. Aynı yıl limited şirkete dönüştürüldü ve şu an müze olarak hizmet vermekte.

Gültepe ise adını Tariş Direnişi ile duyurdu ve 1980 Darbesi'nde polislerin tanksız giremediği bir bölge olarak kendi içinde "kurtarılmış" bir alan yarattı. Darbeden sonra ise bölge mahallelere bölünüp Konak ilçesine bağlandı, siyasi kimliği okul isimlerinin "Kenan Evren" ile değiştirilmesi gibi algısal operasyonlarla deformasyonlara uğratıldı. Gültepe'de çok sayıda ruhsatsız yapı var. Bu yapılar yerel seçimlerden önce politikacılar için manipülatif bir alan olarak görüldüğü için önemli hale geliyor. Seçimlerden sonra ise Rio'daki Dünya Kupası ve Olimpiyatlar'dan sonraki senaryoya benzer bir şekilde, erk elini bölgeden çekince Gültepe de birden önemini yitiriyor, bir sonraki yerel seçimler için gün sayıyor.

Rio de Janeiro'nun en büyük favelası olan Rocinha, istihdamın kıyı şeridinden sağlandığı yamaçlardan

birine kurulmuş. “Sakinleştirme politikaları” ve favelaların güvenliği turist yoğunluğunun olmadığı dönemde erklerin gözündeki önemini yitiriyor. Arabaların giremediği dar yokuşlar sadece işlerinden dönen yetişkinleri zorlamıyor. Yokuşlarda oyun oynamak zor. Gültepe’de de çocuklar, her gün yokuşları arşınıyorlar. Farklı yarım kürelerde aynı yokuşlar.

Topografik nedenlerle kentleşmenin ilk aşamalarında yapılaşmamış bu bölgeler göçmenlerin müdahaleleriyle hayat buluyor. Kürşat Bumin’in deyişiyle “yurttaşlar” vekalet vermek yerine aksiyon alıyor. Aksiyonu oluştururken kent dokusundan kopan “yurttaşlar” çevreyle bir arada olmamaktan kaynaklanan bir “bir aradalık” yaratıyorlar. Bu yeni “bir aradalıklar” çevresiyle bağlantı kuramadığı için “kapılı topluluklar”^{a2} dönüşüyor.

Kentin diğer bölgeleri ile eşit şartlara sahip olmak isteyen bu “kapılı topluluklar”da, yönetimler ve kent sakinleri arasında çatışma oluşmaya başlıyor ve bu çatışmalar, bölgelere uygulanan sansürün yarattığı öfke ve ortam hazırladığı manipülasyonlarla yükseliyor. Yükselen çatışma parçalanmayı hızlandırırken “kapılı topluluklar”ı daha çok kapının arkasına itiyor. Kapının arkasında kalan bölge sakinleri kentin sosyal düzleminden daha çok kopuyorlar ve daha çok ayrışıyorlar. Bu kısır döngünün kırılmasındaki en önemli faktör gereken aksiyonların alınması ve bölge sakinlerinin kent yaşamına entegre edilmesi fakat görünen o ki Gültepe’de bölge sakinleri kente dahil olacaklarına dair inançlarını her gün biraz daha yitirip, yaşadıkları bölgeye hapsoluyorlar³. ■

Recve Ezgi Atmaca, İzmir Ekonomi Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi Mimarlık Bölümü

DİPNOTLAR

1 Gültepe için kullanılan “müze” tanımlaması, bölgeyle karşılaştığında yaşanan yabancılaşma sebebiyle bölgenin ziyaretçi gözünde nesneleşmesine gönderme yapmaktadır.

2 Kapılı topluluk kavramı, kamusal alandan yüksek güvenlik önlemleriyle ayrılan karma fonksiyonlu toplu konut yapılarına gönderme yaparak kentle olan mekânsal ve toplumsal bağlantısı zedelenmiş bölgeleri anlatmaktadır.

3 Bu metin, “İyi Tasarım İzmir 3: Bir Arada” kapsamında, yürütücülüğünü Dilek Öztürk’ün yaptığı Tasarım Yazarlığı Atölyesi’nde 14.10.2018 tarihinde yazılmış olup tekrar düzenlenmiştir.

Kriz ve Mimarlık

Elif Bayrak

Kriz su altında aniden nefessiz kalan bir dalgıcın dibe mi batacağına, kıyıya mı çıkacağına yoksa sabit mi kalacağına karar verme anıdır.

Krizin; bir gün önce doyabiliyorken ertesi gün aç kalan bir çocuk gibi mikro, buhranın kurtarıcısı olarak görülen Hitler’in başa geçmesiyle 2. Dünya Savaşı’nın patlak vermesi gibi makro sonuçları olurken, ne sanatını doğrudan piyasa içinde icra eden mimar ne de sanatı bu süreçlerden etkilenmeden çıkabilir. Bu dönüm noktasında yerinde saymak, ileriye gitmek yahut dibi görmek türlü hamlelere, alınan risklerin boyutuna ve zamanında kullanılan inisiyatiflere bağlıdır.

Mimari; küresel boyutta yaşanan ekonomik, ekolojik, politik, eğitimsel vb. krizlerin sonuçlarının doğrudan gözlemlenebileceği bir sahnedir. Tarihten izler taşıyarak ancak her daim yeniye doğru ilerleyerek, değerlerinden ödün vermeden ancak çağın standartlarında, hız devrine ayak uydurarak ancak tektipleşmeden, kümülatif bir biçimde ve ip üzerinde bir cambaz misali ilerlerken; mimarların üzerinde artan nüfusun sorunları, zarar vermeden iz bırakmanın güçlüğü ve bu

dengeyi sağlamanın yükü vardır.

Tüm bunların yanında kendi çağının yükleri altından başarıyla kalkmış bir mimarın bile bunun gelecek nesillerde de sürdürülmesini sağlayacak bireyler yetiştirmesi beklenir. Ancak bunu sağlayacak imkanlar beklenenin aksine gün geçtikçe azalmakta. Geçmişte inşada kullanılan insan gücünün yerini alan iş makineleri 19 günde bir gökdelen ortaya koymanıza olanak tanırken, toplumun estetik kaygısı inşa süreci hızlandıkça azalıyor. Gün geçtikçe artan üniversite ve mezun sayısı rekabetini sanat alanında değil de ayrılan bütçenin düşüklüğünde sürdüren piyasa, yeni mezun mimarların kendini geliştirmesini zorlaştırıyor. Üniversite sayısında artışa bağlı olarak öğretim üyesi ve bütçe yetersizliği öğrencinin öğrenimi sırasında da beklenen adımları atabilmesine engel. Ne okulda ne de iş hayatında kendini ilerletemeyen mimarların yetiştiği dönemin ilerisinde bir krizin olması kaçınılmaz değilse bile olası. Bunun çözümününse denizin dibinde havasız kalan dalgıç kurallarıyla aynı olduğunu düşünüyorum: Dur, düşün ve hareket et! ■

Elif Bayrak, Pamukkale Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Mimarlık Bölümü

David Scognamiglio ile Röportaj

İPEK EK, EGEMİMARLIK DERGİSİ İÇİN MİMAR VE SANATÇI
DAVID SCOGNAMIGLIO İLE BİR RÖPORTAJ GERÇEKLEŞTİRDİ

İpek Ek, FOTOĞRAFLAR İzmir Büyükşehir Belediyesi Akdeniz Akademisi arşivi

ÜSTTE Resim 1.

İpek Ek: Bir sanatçı olarak mimarlıkla hikâyeniz nasıl başladı? Veya başka türlü soralım, bir mimar olarak sanatla hikâyeniz nasıl başladı?

David Scognamiglio: Çocukluğumdan beri çizmeyi ve yaratmayı, televizyon seyretmeye veya video oyunları oynamaya tercih ederdim. Gençlik dönemimde çalışmalarımı kentsel sanat ile başladım; trenlere ve duvarlara resimler çizdim. Bu benim yaratıcı dünyaya ilk adımdı.

Bu dönemden beri, halen, bir sanat eserinin müzede durmak yerine kamu mekânına nasıl aktarılabilirliği konusuna derin bir ilgim var.

Liseyi bitirdiğimde mimari çalışmaların, ilgi alanlarım ile mesleki kariyerime yönelik hedeflerimin iyi bir karışımına karşılık geleceğini düşünüyordum; fakat mimari uygulama alanında çalışmaya başladığım noktadan itibaren kendimi huzursuz hissetmeye de başladım. Üniversitede bana gösterilemeyecek bir şeyi öğrendim: Normal bir mimari projede kısa bir kavramsal ve yaratıcı süreç vardır; bunun ardından aylarca, hatta yıllarca bürokratik, teknik çalışmalar gelir. Bunda bir yanlışlık yok; fakat gündelik olarak yaratım ve kuramsal düşünceler üzerine eğilmek benim için çok daha fazla önemliydi. Böylece, geçici yerleştirmeler üzerine çalışmaya

başladım. Santiago'daki en önemli sanat galerilerinden biri olan ve aynı zamanda tek kamusal sanat galerisi de olan Galería Gabriela Mistral'de işimi sergileyebilmek için Şile yarışmasını kazanmak benim için büyük bir şans oldu. Bu fırsatı değerlendirdim ve her şey değişti. Şimdi sanırım kendimi, mimari bakış açısına sahip bir sanatçı olarak tanımlayabiliyorum.

İ.E. : Çalışmalarınızı esinleyen mimari ruh nedir? Yerdeki ruhu nasıl keşfediyor ve açığa çıkartıyorsunuz?

D.S. : Bir yer ile ilişki kurduğumda bana yerin ruhunu hissettiren çeşitli veriler oluyor. Elbette bunlardan biri bu yerin mimarisi, hacimleri, ışığı, tüm fiziksel ve nesnel bilgileri. Aynı zamanda bu yerle ilişki kurmuş insanlarla konuşmak ve gayriresmî, öznel öykülerini dinlemek de benim için temel bir edim. Sonunda ise, yerin enerjisi ile ilişki kurmak benim için çok önemli; biraz yeni nesil bir ifade olacak ama yerlerin söyleyecek şeyleri olduğuna çok daha fazla inanıyorum. Örneğin; cami ya da herhangi bir dini mekân fark etmeksizin, inançlı olmanız ya da olmamanız da fark etmeksiz, dini bir mekâna girdiğinizde bir dinginlik hissedersiniz. Bu durum, yüzyıllardır insanlar bu yere sadece umut etmek, dileklerde bulunmak ve bir süreliğine sakin hissetmek için geldiğinden dolayı mı oluyor, anlamaya çalışıyorum.

İ.E. : Yer, sizin için ne anlama geliyor?

D.S. : Her zaman bu tanımı aklımda tutarım: Yer, anlamlarla yüklü bir mekândır. Şahsi fikrimin büyük kısmı bu tanımla ilişkili. Bir anlamda, yarattığımız sembolik yerin, fiziksel mekândan daha önemli olduğunu düşünüyorum.

İ.E. : Işık, çalıştığınız mekânın anlamına veya kimliğine ne katıyor?

D.S. : Tıpkı diğer sanatçıların ahşap veya metali kullanması gibi, ben de ışığı bir malzeme olarak kullanıyorum. Işığı özellikle iki nedenden dolayı tercih ediyorum: İlk sebep; ışık, derin bir malzemesizlik hissi veren bir malzemedir. Işık sayesinde bir mekânı tamamen ruhani bir şeyle doldurabiliyorum; havada çizmeye benziyor. İkinci sebep ise, ışığın algımızı derinden etkileyebileceğine ve psikolojik iç dünyamıza dokunabileceğine ikna olmam ile ilgilidir. Örneğin; biz doğduğumuzda, ilk deneyimlerimizden biri ışığı görmektir. Ayrıca felsefede ışık ve entelektüel enerjiler birbirine derinden bağlıdır. Ve bazı dinlerde ışığın temel bir rolü vardır: Katoliklik'te yaratılışla bağlantılıdır veya Budizm'de nirvanaya ulaşan kişiye aydınlanmış denir.

İ.E. : Sanatınızdaki sınırlar veya sınırlamalar nelerdir? Onları nasıl kullanıyor ya da manipüle ediyorsunuz, veya onlarla nasıl başa çıkıyor ya da onlardan nasıl kurtuluyorsunuz?

D.S. : Aldığım eğitim sebebiyle alanlar arası çalıştım; uzmanlaşmaya asla güvenmiyorum. Belki de Floransa'daki çalışmalarımın dolayısı, Rönesans dönemi stilindeki sanatçıların hakkında düşünmeyi tercih ediyorum. O dönemde bir sanatçı aynı zamanda bir mimar, tasarımcı, ressam, heykeltıraş ve mühendisti; hepsi tek kişiydi. Çalışmalarımı belirli bir alandan birine anlatmak durumunda kaldığımda biraz zorlanıyorum. Aslında bronz ve ışığı birleştiren bir dizi heykel üzerinde çalışıyorum. Birisi bunlara lambalar, diğer bazıları heykeller, diğerleri ise "tasarım şeyleri" diyor; bilmiyorum, şahsen ben heykeller diyorum ama yoruma açık. Genel olarak sınırları silmeye çalışıyorum; coğrafya hakkında konuşsam bile, bunun bugünün dünyası için çözüm olduğuna emin değilim.

“TİPKİ DİĞER SANATÇILARIN AHŞAP VEYA METALİ KULLANMASI GİBİ, BEN DE IŞIĞI BİR MALZEME OLARAK KULLANIYORUM”

İ.E. : Genel olarak tasarımlarınızda bahsettiğiniz diğer mekânsal unsurlar nelerdir ve bunlara hangi yollarla başvuruyorsunuz?

D.S. : Bahsettiğim gibi; kişisel tarihler, mekânın enerjileri, psikolojik duygular ve aynı zamanda o yerin estetik özellikleri ile de ilgileniyorum.

İ.E. : İnternet sitenizdeki tanıtıcı özetten yola çıkarak, ışık ve ışığın mekândaki hareketleri ile anlatılar oluşturduğunuzu ve izleyicilerin bu duygusal anlatılarda aktörler/aktrisler haline geldiğini anlıyoruz. Bu noktada, çalışmalarınızdaki ışığın, aslında mimari mekândaki anlatı eksikliğini gidermek için orada olduğunu düşünebilir miyiz; veya ışık ile mimari mekân arasında kurduğunuz ilişki ortak-yaşamsal (simbiyotik) bir tür mü? (Eğer öyleyse, bu ortak-yaşamı çalışmalarınızda nasıl kuruyorsunuz?)

D.S. : Yaptığım şey çoğunlukla mimari mekânla bağlantılı ve bazen de mimari mekândan esinleniyor; ancak sanatın kendisi için var olduğuna inanıyorum.

ÜSTTE Foris, Compañia 1263, Santiago, Şili.
(<http://www.davidscognamiglio.com/>) (Resim 2)

ALTTA Resim 3.

“KATILIMCILARDAN LEVANTEN HALKLARINI İNCELEMAYA BAŞLAMALARINI İSTEDİM VE ODAK GRUBU İLE TARTIŞMALAR SIRASINDA, YERLEŞTİRME İÇİN ‘BOŞLUĞU AÇIĞA ÇIKARAN’ ÜST-KAVRAMINI SEÇTİK”

Demek istediğim, yarattığım zaman bunu mimari eksiklikleri telafi etmeyi amaçlayarak yapmıyorum; sadece ziyaretçilerde duygular uyandırmak için yapıyorum.

İ.E. : Bir yerleştirme için söz konusu olan tasarım sürecinizin genel adımlarından bahseder misiniz? Biri nasıl başlıyor ve bitmekte olduğunu ne zaman anlıyorsunuz?

D.S. : Normalde iki hat üzerinde çalışıyorum. İlki kavramsal, kuramsal: Örneğin; şimdi ışığın insanlarda ve hayvanlarda zaman algısını nasıl çarpıtabildiğiyle ilgileniyorum. Bu, günde uzunca bir süre akıllı telefonlar kullanarak deneyimlediğimiz aşırı doz ışıkla ilişkili. Diğer rayda da bir tür fiziksel, deneysel araştırma var. Bu tür deneyler, yeni malzemeleri ve ışık heykeli yaratmanın yeni yollarını barındırıyor. Kavramsal ve pratik olan her iki hat da, belirli bir noktada birbirine dokunmanın bir yolunu buluyor; bu belli bir projenin başlangıcıdır.

Her sanat eserini bir sürecin parçası olarak düşünüyorum; bu yüzden, gerçekten bir sonları olduğunu asla hissetmiyorum. Durum, birbiriyle bağlantılı bir ağa daha çok

benziyor. Yıllar önce yaptığım bazı yerleştirmeler hala canlı, çünkü gerçek araştırmalarımınla bağlantılılar—ve bunun tersi de geçerli.

İ.E. : “İyi Tasarım” etkinliğinde gerçekleştirdiğiniz özel deneyin öyküsünden bahsedebilir misiniz?

D.S. : Bu proje bir atölye kapsamındaydı. Fakat biraz farklıydı; çünkü kavramı ve yerleştirmenin son halini yaratmalarını öğrencilerden istedim, kendim yapmadım. Bilgi ve tecrübemi yaratıcı bir platform oluşturmak için kullandım. Bu yüzden katılımcılardan Levanten halklarını incelemeye başlamalarını istedim ve odak grubu ile tartışmalar sırasında, yerleştirme için “boşluğu açığa çıkaran” üst-kavramını seçtik. Çünkü Levantenlerin çoğu, on yıllar önce İzmir’den ayrıldı ve biz de burada ne bıraktıkları üzerine düşündük: Hatıralar. Görünmezler, ama varlar.

Aynı zamanda, İzmir Sanat’ın önündeki büyük yer oldukça nötr ve boş olduğundan, boşluk hakkında konuşmak için mükemmeldi.

Son yerleştirmeyi tasarlamak için her katılımcıdan kendi boşluk fikirlerini çizmeye başlamalarını istedim ve toplu bir konuşmadan sonra, yerleştirmenin nihai konfigürasyonunu seçtik—ki bu birkaç fikrin bir senteziydi. Sonunda yerleştirmeyi hep birlikte yaptık.

İ.E. : İyi Tasarım atölyeniz sırasında öğrencilerle çalıştınız. Öğrencilerin sanata dair eğilimlerini nasıl yorumluyorsunuz?

D.S. : Her öğrencinin kendi duyarlılığı ve düşüncesi vardı; bu tür bir heterojenlik grup halinde çalışırken çok ilginç oluyor. Bu arada, genel olarak projeye çok ilgili olduklarını ve çoğunun kesinlikle motive halde çalıştıklarını belirtiyim—ki bu harikaydı.

Benim için en önemlisi de, öğrencilerin öğrenmeleri, kendi içlerinde yeni bir şeyler keşfetmeleri ve atölyeden oldukça memnun halde ayrıldıklarını hissetmem oldu. ■

İpek Ek, Dr. Mimar, Yaşar Üniversitesi Mimarlık Bölümü

** “İyi Tasarım” bir İzmir Büyükşehir Belediyesi Akdeniz Akademisi etkinliğidir.*

SOLDA Resim 4, Resim 5.

SAĞDA Resim 6, Resim 7, Resim 8

Paralel Ev

PARALEL EV, ÇEVRESİNE GÜÇLÜ FAKAT MİNİMAL BİR KARŞITLIK OLUŞTURACAK BİÇİMDE TASARLANDI. BU KARŞITLIK VE BİR DİZİ TASARIM PRENSİBİ SAKİNCE BİR ARAYA GELİP İÇ İÇE GEÇERKEN, MİMARİ DÜŞÜNCENİN ODAĞINDA HER ZAMAN YAPIYI ÇEVRELEYEN DOĞAL ELEMANLARI VE ARAZİYİ EN ÜST DÜZEYDE DENEYİMLEME ARZUSU YATILIYOR

METİN **En-Route-Architecture** ÇEVİRİ **Perin Çün**

PROJE ADI **Parallel House**
MİMARLIK OFİSİ **En-Route-Architecture (www.e-r-a.net)**
MİMARLAR **Katerina Kourkoula, Hannes Livers**
Gutberlet
TASARIM EKİBİ **Nicholas Paplomatas**
İNŞAAT MÜHENDİSİ **Andreas Mitsopoulos**
MAKİNE MÜHENDİSİ **Pantelis Argyros**
İNŞAAT BİTİŞ YILI **2017**
İNŞAAT ALANI **100 m²**
PROJE YERİ **Kea Adası, Yunanistan**
FOTOĞRAFLAR **Yiorgis Yerolymbos**
DRONE FOTOĞRAFLARI **Nicholas Kourkoulas**

Paralel Ev, Kiklad Adaları'ndan biri olan Kea'da gözlerden uzak, doğanın içine konumlandırılmış bir yazlık ev. Yapıyı çevreleyen arazideki belirgin topografik değişimler, aynı zamanda tasarım fikrinin kavramsal kaynağını ve ana hatlarını temsil ediyor.

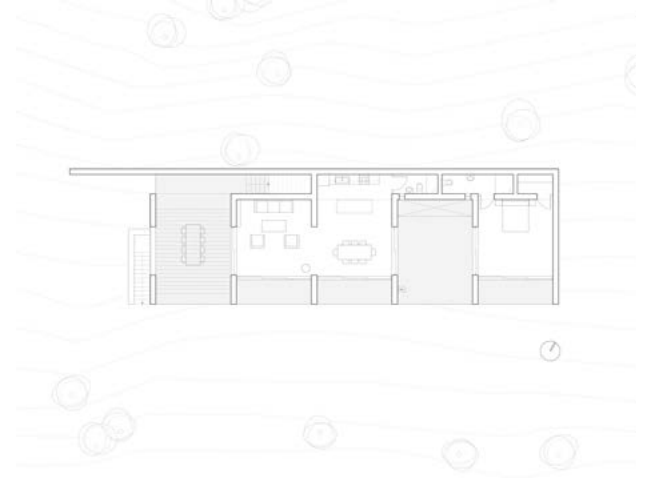
Paralel Ev'in—adı deniz manzarasına paralel biçimde konumlanmasından ileri gelmekte—mekan organizasyonu; açık, yarı-açık ve bütünüyle kapalı alanlar arasında değişen, birbirini izleyen ve geçişken bir dizi oda biçiminde kurgulanıyor. Bu hacimler arazi, Ege Denizi ve komşu ada manzaralarından sinematik çerçeveler yaratıyor. Arazideki eğimin fazlalığı sebebiyle evin arka kısmı peyzajla bütünleşmiş durumda; ön kısım ise bütünüyle manzarayla karşı karşıya. Evin tüm destek fonksiyonlarına arka duvar boyunca yer veriliyor; böylece evin

içindeki hareketi ve iç mekan estetiğini zedeleyecek herhangi bir öge göze çarpmıyor.

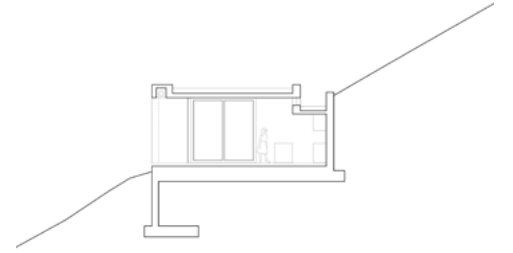
Brüt betonun yapısal ve görsel bir çerçeve olarak kullanımı, geleneksel taş evin çağdaş bir yorumu olarak düşünülmekte. Konvansiyonel yapıım tekniklerinin bu şekilde yeniden ele alınması; aynı zamanda aktif ve pasif ısıtma, soğutma ve enerji üretimi hususlarının tasarımıyla bütünleştirilmesi ile ilgili. Söz konusu teknikler yüksek oranda enerji etkin ve bağımsız bir yapının ortaya çıkmasına olanak tanıyor.

Evin arka tarafındaki gömük koridor, hakim rüzgarları hapsederek çapraz havalandırmayı mümkün kılıyor ve evin yıl boyu serin kalmasını sağlıyor. Çatıda ise gizlenmiş tanklar vasıtası ile yağmur suyu toplanıyor ve bu su sonrasında filtrelenerek ev içi kullanımına uygun hale getiriliyor. Peyzajla bütünleşik tasarlanan güneş panelleri, yapı için

“BRÜT BETONUN YAPISAL VE GÖRSEL BİR ÇERÇEVE OLARAK KULLANIMI, GELENEKSEL TAŞ EVİN ÇAĞDAŞ BİR YORUMU OLARAK DÜŞÜNÜLMEKTE”

yeterli miktarda enerjiyi üretebiliyor.

Paralel Ev, çevresine güçlü fakat minimal bir karşıtlık oluşturacak biçimde tasarlandı. Bu karşıtlık ve bir dizi tasarım prensibi sakince bir araya gelip iç içe geçerken, mimari düşüncenin odağında her zaman yapıyı çevreleyen doğal elemanları ve araziye en üst düzeyde deneyimleme arzusu yatıyor.

■

En-Route-Architecture

(Başka) Kentsel Bağlamlar, Barınma Kültürü ve Denizli

Işıl Uçman Altınışık

Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi Mimarlık Bölümü

1991 yılından itibaren mimarlık yayıncılığının bölgesellik vurgusu ile öne çıkan mecralarından olan EgeMimarlık için “Denizli Dosyası” fikri, derginin 100. sayısında bir kez daha altının çizilerek-soyut grafik tasarım araçlarıyla kurulan bir anlatım ile İzmir Saat Kulesi imgesi üzerinden kapak düzeyinde de ifade edildiği gibi-geçmiş ve şimdi arasında kurgulanan “süreklilik ve olumlu-olumlu değişim” merkezindeki ve söz konusu vurguya ilişkin talebin aktive edildiği bir süreçte, 2018 yılı yazında belirdi.

Yayın Kurulu ile yapılan sözlü ve yazılı iletişim boyunca oluşan yayının amacı, Ege Bölgesi’ndeki ve İzmir dışındaki başka bir kentin sahip olduğu farklı tarihsellik ile toplumsallığa ait mekân, aktör ve süreçlerin, kent düzeyinde geliştirilecek bir temsil anlatısı ile değil, aksine kent yaşantısı temelinde aktarılması esası idi.

Kapsamı için önermiş olduğum Erken Cumhuriyet’ten günümüze uzanan, “barınma kültürü” ve etrafındaki sıçramalarla şekillenmesi düşünülen ve farklı yazarlar tarafından işlenecek olan 6 mekân hikâyesi ise, bir anlamda Denizli’deki kentleşme sürecini seçilen konunun farklı dinamikler, toplumsal sınıflar, dönem ve olgular örüntüsünde kısmi de olsa görüntülenmesini deneyecek bir plana sahipti. Ancak hakemlik sürecinde iki makale geri çekilmiş ve bir makale reddedilmiş olduğundan, hedeflenen anlatı güzergâhı ve çeşitliliği yeterince oluşmayan son haliyle ve üç makale ile bir sunum üstlenmiş olan bu dosyanın, bir serbest başlangıç olarak değerlendirilmesini umut ederim.

Belirtilen nedenler ve süreç içinde başlığı da evrilerek “(Başka) Kentsel Bağlamlar, Barınma Kültürü ve Denizli”ye dönüşen bu dosyada Halit Coza, “Denizli’de Yönetmeliklerin Nitelikli ve Özgün Konut Tasarımına Etkisi” makalesi ile barınma kültürü ve

yapılı çevre ilişkisini mimari tasarım odağı dışındaki yönetim mekanizmaları, yönetmelikler ve yerel meclis kararları temelinde değerlendirerek mimari otonomi fikri ve iktidar alanına yönelik talep ve imkânları, mimarlık gündemi için önemli bir zemin olarak işaretlerken buna eklemlenebilecek olanlar ile birlikte bir tartışma güzergâhı da sunuyor.

Burak Altınışık, “Mahremiyet, Kent ve Konut: Erikoğlu Evi” makalesi ile kentleşme, sosyal gelir grupları arasındaki ayrışma ve mekânın yeniden üretimi, kamusal görünürlük sorunu ve mimarlık arasındaki ilişkileri sadece inşai pratikler ve fiziki mekân üzerinden değil, aynı zamanda Richard Sennett’in çerçevelediği biçimde mahremiyet, konut ve kent anahtar kelimeleriyle birlikte okumayı deniyor.

Ecehan Kivılcım, “Geleneksel Konutta İşlevsel Dönüşümün Mekânsal Bağlamda İrdelenmesi: Denizli Konyalıoğlu Evi Örneği” makalesi ile barınma kültürünü temsili olarak üstlenen tarihi konutların, kamusal mekân talebini üretmek ve karşılamak üzere yeniden işlevlendirme pratiklerini, koruma, sürdürülebilirlik, yeniden programlama ve mimari tasarım dinamikleri arasında oluşan ters açılar bağlamında, açmazlar ve çelişkiler açısından da görüntülemeyi ve tartışmaya sunmayı deniyor.

Son söz ve temenni olarak denilebilir ki; “Ege Bölgesi ve Akdeniz Mimarisi” vurgusu dışında ve bu bağlamla örtüşmeyen nitelikteki veya Marshall Berman’a yapılacak bir referansla ifade edilirse, “yıkılmak üzere yapılmış” gibi duran halleriyle de Ege Bölgesi, çoğunlukla sunduğu bu bembeyazdan başka ve sıradan modern durum görüntüleri veren kentsel bir ortam olarak ayrıca kavramsallaştırılması ve işlenmesi gereken verimli bir alan olarak yeni dosyaların sıralanmasını bekliyor gibi gözüküyor. ■

Denizli’de Yönetmeliklerin Nitelikli ve Özgün Konut Tasarımına Etkisi

MAKALENİN ÖNCELİKLİ AMACI; KENTİN ESTETİK MİMARİ KİMLİĞİNE ZARAR VEREN YAPILAŞMAYI ÖNLEMEN VE NİTELİKLİ MİMARİNİN ÜRETİLEBİLMESİ ADINA TASARIMCILARIN DAYANAĞI OLMASI GEREKEN YÖNETMELİKLERİN, KONUT TASARIMI ÜZERİNDE OLUMSUZ ETKİSİNİN OLUP OLMADIĞININ TARTIŞILMAYA AÇILMASIDIR

Halit Coza

Özet

Bu çalışma; yönetmeliklerin, Denizli kent ölçeğinde konut tasarımına etkilerini tartışmaya açmayı hedeflemiştir. Yönetmeliklerdeki sık değişikliklerin ve belediye meclisi tarafından yönetmelikler üzerinde alınan düzenleme kararlarının son 20 yılda kentte konut tasarımlarını nasıl etkilediği birkaç örnekle tartışılmıştır.

Giriş

Yönetmeliklerin tasarımcı üzerindeki kısıtlayıcı, bağlayıcı etkileri ve uygulanmaları sırasında karşılaşılan farklılıkların kent dokusunun biçimlenmesi üzerindeki etkileri tartışılmakta olan bir konudur. Büyükşehir statüsünde olan iller kendi yönetmeliklerini yapabilir veya meclis kararlarıyla yönetmeliklerin bazı maddelerinde değişikliğe gidebilir. Bu yönetmeliklerin yerel yönetimler tarafından değiştirilebilir maddelerinin kent yapı estetiği ve mimari kimliği adına daha olumlu hale gelmesi için alınan belediye meclis kararlarının, mimari açıdan yeterince tartışılmamış olması ve konut tasarımı üzerindeki somut etkileri makalenin konusunu oluşturmaktadır. Konu kapsamında ele alınan yönetmelik maddeleri Denizli Belediye Meclisi tarafından son 20 yılda değiştirilen maddeleri içermektedir.

Türkiye’nin en kalabalık 21. şehri olan Denizli’nin Şubat 2018 tarihinde açıklanan adrese dayalı nüfus kayıt

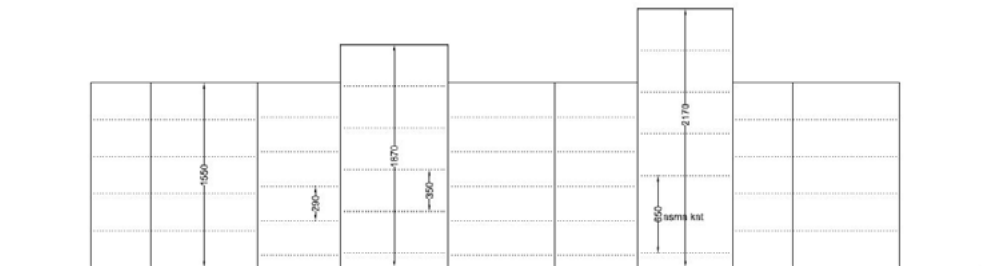
sistemi sonuçlarına göre nüfusu 1.018.735 olarak belirtilmiştir [1]. Denizli’deki nüfus artış oranının, ülke nüfus artış oranına göre daha yüksek olmasında; şehrin sanayi, ticaret ve turizm alanındaki dinamikleri ve dolayısıyla sürekli göç alan bir şehir olması önemli bir etkidir. Buna ek olarak, Denizli sınırları içerisinde, 65.000’e yakın öğrencisi bulunan Pamukkale Üniversitesi bulunmaktadır.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerinden yapılan derlemeye göre, ülke genelinde son on yılda 9 milyon 361 bin 941 konut el değiştirmiş; en çok konut satışı 1.904.919 adet konut satışı ile İstanbul’da gerçekleşirken, 109.669 adet konut satışı ile Denizli, sıralamada 19. şehir olarak yer almıştır. Yine TÜİK verilerine göre, son on yıl itibarıyla ülke genelinde konut stoğunun arz edilenden fazla olduğu dönemde, Denizli’nin artan potansiyelleri ve genç nüfusu nedeniyle konut açığı oluşmuştur. Dar ve orta

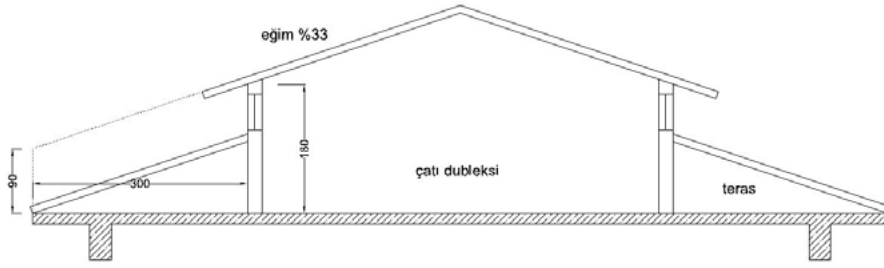
gelirli kesime sunulan düşük faizli kredi imkânları ve bu kesimin şehrin merkezinden uzak bölgelerde, daha yeni konutlarda yaşama talepleri de artınca, son dönemde şehirde çok hızlı bir konut yapılaşması gerçekleşmiştir. Şehir içindeki konut stoğunun en fazla olduğu bölgeler olan Yenişehir, Servergazi, Adalet Mahalleleri’nin yapılaşma geçmişi 2000’li yıllarının başından itibaren.

Ülke standartlarının üzerindeki hızlı konut yapılaşma sürecinin de beraberinde getirdiği birçok niteliksel sorun ortaya çıkmıştır. Bunların başında; biçim açısından mimari bilgi birikimi sergilemeyen, yapı üretiminde uygulama yetkinliği açısından yetersiz, inşaat işçilik kalitesi zayıf, detaylardan yoksun ve birbirini taklit eden yapı stoğu gelmektedir.

Yerel yönetimlerin mimarlık ve şehircilik kavramlarına bakış açıları; sık değişen imar yönetmelikleri, belediyelerin yönetmeliklerin

ÜSTTE Resim 1.

“(...) MİMARLIK OFİSLERİ; TASARIM YAPMAKTAN DAHA ÇOK EMSAL HESABI YAPMAK ZORUNDA BIRAKILDIKLARINI, SON DÜZENLEMELERİN YAPININ TASARIMI AÇISINDAN KENDİLERİNİ OLDUKÇA KISITLADIĞINI MESLEK ODASI TOPLANTILARINDA SIKÇA DİLE GETİRMEKTEDİR”

ÜSTTE Resim 2.

ALTTA Resim 3, Resim 4.

değiştirilebilir maddelerini mimari perspektiften yoksun olarak değiştirdikleri meclis kararları ve belediye meclisi gündem maddelerinin büyük bir çoğunluğunu imar konuları teşkil etmesine rağmen yerel karar mekanizması meclis üyeleri arasında mimarlar, şehir plancıları ve mühendislerin sayı olarak yetersiz oluşu gibi kriterler çarpık kentleşmenin ve mimari kaliteden yoksun binaların önemli nedenleri arasında sayılabilir.

Sorun

Denizli Mimarlar Odası 12. Dönem yönetiminde¹ 2016-2018 yılları arasında yapılan üye toplantılarında ofis yürütücüleri, yönetmeliklerin nitelikli konut tasarımı açısından tasarım-uygulama sürecine çok etkisi olduğunu belirtmişlerdir. Sürekli olarak değişen yönetmelikler ve bu yönetmeliklerin aynı şehrin farklı belediyeleri tarafından bile farklı yorumlanıyor olmasının da Denizli'deki konut kimliğinin oluşmasında olumsuz etkisi olduğundan yakınmışlardır. Özellikle Eylül 2017'de yürürlüğe giren Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği sonrası mimarlık ofisleri; tasarım yapmaktan daha çok emsal hesabı yapmak zorunda bırakıldıklarını, son düzenlemelerin yapının tasarımı açısından kendilerini oldukça kısıtladığını meslek odası toplantılarında sıkça dile getirmektedir. Bu söz konusu perspektifin dışında, daha fazla rant eldesi yönünde proje üretme çabasında olan mimarlık ofisleri ve bunu kontrol etmek isteyen denetim mekanizmaları da bu yönetmeliklerin tasarım kısıtlayıcı etkilerinin başta gelen nedenlerinden biri olarak düşünülmelidir.

Haziran 2016 ve Ekim 2016 tarihlerinde yürürlüğe girmesi beklenirken iki kez ertelenen ve Eylül 2017 itibarıyla yürürlüğe giren güncel imar yönetmeliğinin yürürlüğe giriş süreci ve bu süreçte mal sahibine tanınan üç farklı yönetmelikten kullanıcı ya da yüklenici çıkarlarına uygun olanın seçilebilmesinin, kent mimarisi ve silüeti üzerinde etkisi tartışılmalıdır [2, 3].

Amaç

Makalenin öncelikli amacı; kentin estetik mimari kimliğine zarar veren yapılaşmayı önlemek ve nitelikli mimarinin üretilebilmesi adına tasarımcıların dayanağı olması gereken

yönetmeliklerin, konut tasarımı üzerinde olumsuz etkisinin olup olmadığının tartışılmaya açılmasıdır.

Bu bağlamda konuya örnek olarak, Eylül 2017 yönetmeliğinden önceki yönetmeliklerin yürürlükte olduğu dönemde yapılan bir projede 5 katlı, bitişik nizam imarlı bir ada üzerinde bina yüksekliği sınırlaması 15.50 m.'dir [4]. Eylül 2017 tarihinde yürürlüğe giren güncel yönetmelikte ise gabari bina yüksekliği sınırlaması yoktur [5]. Daha önceki yönetmeliklere göre yapılmış bitişik nizam iki bina arasına yeni yönetmeliklerin izin verdiği koşullarda bina tasarlamak isteyen bir mimar, kat yüksekliğini 3.50 m. üzerinden alabilmektedir ve bina gabari yüksekliğinde bir sınırlama yoktur. Böylelikle komşu binalar ile aynı kat adedinde, beş katlı bir yapının toplam yüksekliği 17.50 m. yapılabilmektedir. Subasman yüksekliğinin de maksimum 1.20 m. yapılabildiği hesaplanırsa, yan iki cephedeki binaların maksimum yüksekliği 15.50 m. ile sınırlı iken, ortadaki binanın kat yüksekliği 18.70 m. olarak yönetmelikler dâhilinde uygulanabilmektedir. Bununla birlikte, yapı içinde zemin kat ticari alan olarak kullanılması ve kat içinde asma kat yapılması istenilmesi üzerine de zemin kat yüksekliği 6.50 m. olarak tasarlanabilir. Böylelikle bina toplam yüksekliği 21.7 m. olacak ve bitişik iki binanın kütle yükseklikleri 15.50 m. iken, ortadaki yeni yapı 6.2 m. daha yüksek olarak uygulanabilecektir (Resim 1). Bu ve benzeri durumların kent silüetinde yarattığı olumsuz etki tartışılmalıdır. Yönetmeliklerde bunu kısıtlayıcı bir karar yoktur ve bu durum aynı zamanda 1. derece deprem bölgesinde bulunan Denizli için tehlike oluşturmaktadır. Depremler sonrası yapılan incelemelerde, bitişik nizam yapılaşmanın olduğu bölgelerde bina kat yüksekliklerinin aynı seviyede olmamasından dolayı çok sayıda binada çekiçleme² etkisiyle ağır derece hasarlar oluştuğu gözlenmiştir. Bu durum aynı zamanda çekiçleme hasarının oluşmasına yol açabilecek şartları oluşturmaktadır [6].

Geçmiş dönemlere ait imar yönetmelikleri ile ilgili meclis kararlarına bakılacak olursa, Denizli Belediye Meclisi'nin yönetmeliklerde değişiklik yaptığı konuların başında çatılar

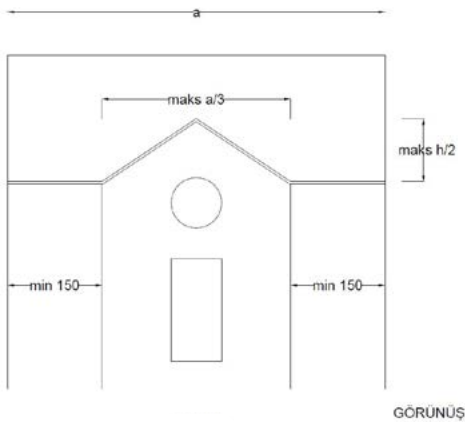

ÜSTTE Resim 5, Resim 6.

gelmektedir. Çatılarla ilgili farklı dönemlerde alınmış çok sayıda meclis kararı bulunmaktadır ve bunların en etkisinin kademeli çatı kararı olduğu gözlemlenmektedir [7]. Şehirdeki konut stoğuna bakılacak olursa, kademeli çatı uygulamasına çok sık rastlanılmaktadır. Bu imar kararına göre, iki kattan daha yüksek yapılarda saçak ucundan başlatılmak kaydıyla, bina izdüşümünde 90 cm.'lik parapet yüksekliği yapıldığı farz edilerek, maksimum %33 eğim içerisinde açık olan her cepheye eğim vermek şartıyla kademeli çatı yapılabilmektedir (Resim 2). Çatı arasında oluşturulan mekânların brüt alanı, 1.80 m. yüksekliğin sağlandığı izdüşümünden itibaren hesaplanır [8]. Teras bırakılan alanlar ile binanın tüm cephe hatlarından 1.80 m. yüksekliğin sağlandığı yere kadar olan alanlar yapı inşaat alanına dâhil edilmemektedir. Bu kural ile birlikte kullanıcı ya da müteahhit açısından fazla kullanım alanı ortaya çıkmakta, kullanıcı daha fazla metrajlı konuta sahip olup, müteahhit ise kendi maddi kazanımı açısından daha değerli bir yapı inşa edebilmektedir. Çünkü 1.80

m.'lik yüksekliğin sağlandığı yere kadar olan alanlar yapı inşaat alanına dâhil edilmeyecek ve kademeli çatı ile işlevselliği daha sağlıklı çatı piyesi oluşturulabilecektir. Bu karar sonrası yeni üretilmeye başlanan yapı stoğunun büyük bir yüzdesi kademeli çatı olacak şekilde tasarlanmıştır (Resim 3, 4, 5, 6, 7). Bu süreçte üretilen yapılarda düz teras çatı gibi farklı çatı modeli tasarımına çok nadir rastlanmıştır.

Denizli Belediyesi'nin 09.12.2009 tarihinde almış olduğu çatıyla ilgili meclis kararlarının³ [8] içinde yukarıda belirtildiği gibi yine tasarım kısıtlayıcı, konu ile doğrudan ilişkilenen gerekçeli dayanağı bulunmayan veya dayanağı net olarak anlaşılmayan kararları mevcuttur. Örneğin aynı karar metninin 8. maddesinde "çatı mahya yüksekliğinin 1/2'sini, toplamda bina cephesinin de 1/3'ünü tanımlayan sınırlar içerisinde kalmak koşulu ile cephe motifleri yapılabilir" kararı verilmiştir (Resim 8). Cephe motifleri konusunda da belediye meclisinin karar verebilme yetkisi vardır ve bununla ilgili maksimum, minimum oranlarla ilgili kısıtlamalar getirmiştir. Bu

ÜSTTE Resim 7, Resim 8

türden gerekçesi ve mekânsal önerisi net olmayan, neyi nasıl düzenlediği tanımlanamayan düzenleme ve dinamiklerle birlikte işleyen tasarım mekanizmasının sağlıklı çalışması beklenmemelidir. Emsal alanı, bina çekmeleri, kat adedi ve kat yükseklikleri ile ilgili yönetmeliğin kısıtlayıcı ya da düzenleyici fonksiyonu olmalı fakat sınırları yine de tartışılmalıyken; cephe motiflerinde dahi belediye meclisinin kararları, mimarlık mesleğinin farklı boyutta ele alınması gereken önemli sorunlarının başında gelmektedir.

Aynı tarihli meclis kararlarında alınmış olan 6. maddedeki tonoz çatı ile ilgili kararlar da şehir silüetinde çok etkili olmuştur. Buna göre, “bina izdüşümünden (varsa kapalı çıkmadan) 0.90 m. yükseltiyle oluşturulan maksimum %33 çatı eğiminin oluşturduğu mahya yüksekliğini geçmeyecek şekilde tonoz çatı

yapılabilir” kararı verilmiştir³ (Resim 9). Tonoz çatı (yay derecesinin tamamında sabit kalması koşuluyla) tek merkezli yaydan oluşmak zorundadır. Ayrıca tonoz çatılarda cephe boyunca açık teras yapılabilecek olup, teras alanı kullanım alanı hesabına dâhil edilmeyecektir. Bu kararla birlikte, şehirde tonoz çatı uygulaması çok sık yapılmaya başlanmıştır (Resim 10, 11, 12).

Denizli Belediye Meclisi’nin 12.12.2012 tarih, 762 sayılı Belediye Meclis Kararı’nda [9] taban alanı katsayısı ile ilgili ek karar alınmıştır.⁴ Buna göre, “Taban alanı katsayısı, yapı ve yapıların zeminle irtibatını sağlayan taşıyıcı sistemin çevrelediği alandır. Taşıyıcı elemanların arasında kalan üzeri herhangi bir kotta kapanmış alanlar da TAKS alanına dâhildir.” maddesi eklenmiştir. Ayrıca “iç bahçeye bakan herhangi bir katta yapılan çıkmaların izdüşümü TAKS alanına dâhil edilecektir” ibaresiyle taban alanı katsayısı hesabında; meclis kararları, mevcut yönetmeliğe ek olarak dâhil edilmiştir. Böylelikle örneğin; müstakil tek bağımsız bölümlü bir konutun zemin terasının üzeri, hava koşullarından korunmak amacıyla, köşeye taşıyıcı kolon yerleştirilerek kapatılmak istenirse, zemin terası tamamen taban alanı hesabına dâhil edilecektir (Resim 13). İç bahçelerde de üst katlarda kapalı çıkma yapılması durumunda zemin katta kapalı çıkmanın izdüşümü alan taban alanına dâhil edilecektir. Bu kararların alınmasına neden olarak, ‘iskân sonrası kullanıcıların çıkmaların altındaki alanları kapatarak, kapalı alana dönüştürmelerinin önüne geçmek olduğu’ belirtilmiştir. Bu durum da tasarım açısından oldukça sınırlı verili bir çerçeve sunmaktadır. Bu tipteki meclis kararları, tasarım özgürlüğünü sınırlandırarak, kullanışlı ve estetik mekânlar yaratmak yerine, tasarımı belli dayatmalara bağlamaktadır. Hâlbuki iskân sonrası denetim mekanizmalarının kontrolü ile bu tip kapalı alan yaratma amacıyla olan girişimlerin önüne geçilebilir.

Sonuç

Bu çalışma kapsamında Denizli’de son yirmi yıllık süreçte yönetmeliklerin değişimi ve bu değişikliklerle birlikte

belediye meclislerinin aldığı yönetmelik dışı yerel imar kararlarının konut tasarımları üzerindeki etkileri birkaç tespitle masaya yatırılmıştır. Sonuç olarak, yönetmelikler ve meclis kararları şehir bina tipolojisinde etkilidir ve bu etkileri çok net bir şekilde şehir mimari silüetinde göze çarpmaktadır. Bu kararları alan yerel mekanizma meclis üyeleri arasında mesleki başarılarını kanıtlamış mimarlar, şehir plancıları ve mühendislerin bulunması kent adına olumlu olacaktır.

Dünya çapında tanınmış mimarlık ofislerinin bilinen yapılarının birçoğunun imar yönetmelikleri ve belediye meclisinin aldığı yerel kararlarla Denizli'de uygulanamayacağı da bu makalenin devamı olabilecek bir yazı konusudur. ■

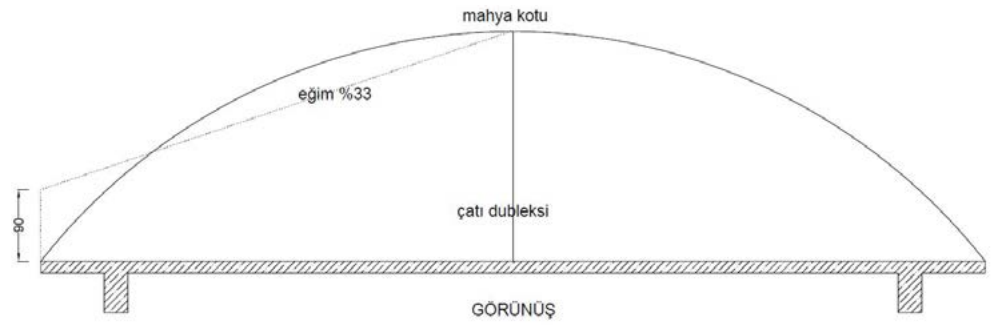
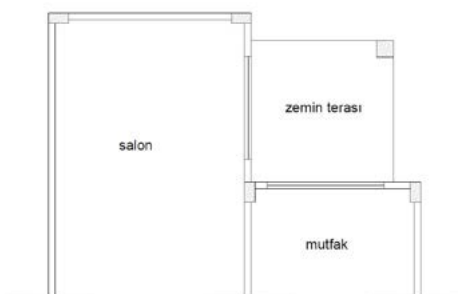
Halit Coza, Dr. Öğr. Üyesi, Pamukkale Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Mimarlık Bölümü

DİPNOTLAR

- 1 Yazar, Denizli Mimarlar Odası 12. Dönem Yönetimi'nde sayman yönetim kurulu üyesi olarak görev almıştır.
- 2 Çekiçleme: Aralarında yeterli miktarda dilatasyon derzi bırakılmayan, kat döşeme hizaları farklı, bitişik nizam binalarda rijit olmayanın, daha rijit olana deprem etkisi salınımı boyunca yapmış olduğu etki.
- 3, 4 Bahsi geçen meclis kararları genel plan notu olarak değil, yönetmeliğe ek olarak çıkarılmış meclis kararlarıdır.

KAYNAKLAR

- <http://www.nufusune.com/denizli-nufusu>, erişim tarihi: Ağustos 2018.
- <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/09/20170930-11.htm>, erişim tarihi: Ağustos 2018.
- <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/06/20130601.htm>, erişim tarihi: Ağustos 2018.
- Planlı Alanlar Tip İmar Yönetmeliği, (2011), T.C. Resmi Gazete, 28759.
- Planlı Alanlar Tip İmar Yönetmeliği, (2017), T.C. Resmi Gazete, 18916.
- <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/07/20170703.htm>, erişim tarihi: ağustos 2018.
- Denizli Belediyesi Meclis Kararları, Karar no: 440, 11.07.2013.
- Denizli Belediyesi Meclis Kararları, Karar no: 914, 09.12.2009.
- Denizli Belediyesi Meclis Kararları, Karar no: 762, 12.12.2012.

ÜSTTE Resim 9

ALTTA Resim 10, Resim 11, Resim 12, Resim 13

Mahremiyet, Kent ve Konut: Erikoğlu Evi

ÇALIŞMA, DENİZLİ'DE SON DÖNEMDE İMAL EDİLEN ERİKOĞLU EVİ ÜZERİNDEN MAHREMİYET, KENT VE MİMARLIK İMALATI OLARAK KONUT TASARIMI ÇERÇEVESİNDE BİR DİZİ SORUNSALLAŞTIRMAYI GÖZ ÖNÜNE ÇIKARMAYI AMAÇLAMAKTADIR

Burak Altınışık

Başkaları tarafından ne ölçüde tanınıp bilindiği, başkalarının fiziksel olarak hangi ölçülerde erişilebilir olduğu, başkalarının ilgisinin ne ölçüde nesnesi olduğuyla ilişkili bir kavram ve psiko-dinamik bir içerik olarak mahremiyet; güvenlik duygusunun rahatsızlığına bağlı huzurlu ve samimi ortam arayışı ve inşası olarak düşünüldüğünde, özel konutun kent mekânıyla olan fiziksel ilişkisini de kritik hale getirir. Bu metin, insanın sadece cismi kimliğine dair konuşmak yerine Denizli'de son dönemde imal edilen Erikoğlu Evi üzerinden Richard Sennett'in çerçevelediği biçimde mahremiyet, kent ve mimarlık imalatı olarak konut tasarımına dair bir dizi sorunsallaştırmayı öne çıkarmayı amaçlamaktadır.

Giriş

Mahremiyetin sayısız boyutu var. Bunların hepsine dair kapsamlı bir tartışma yapmak bu metnin kapsamı dışında kalmak durumunda. Yine de bu geniş sahanın içine düşebilmek için bir dizi kerteriz noktası tanımlamak yararlı olacaktır. Uğur Tanyeli'nin belirttiği gibi mahremiyet "sürekli olarak sınır tanımları yapmak" demektir. Söz konusu sınırlar her ne kadar "katı veya incelikli amaçlara yönelik olsa da toplumsal yaşamın bitimsiz esneklik üretiminin ve vulgarizasyonunun bir parçası" olmak durumunda kalır

(1). Mahremiyet; Richard Sennett'in tanımlamasıyla, psişik bakımdan insanın kendine dönüklüğünün artış ölçüsü çerçevesinde kişinin kendi iç malzemesinden hareketle kendi sınırlarına sahip olmayı talep eden bir kimlik inşası anlamına gelir (2). Bunun türevi olarak bir dizi olgu belirir: kent mekânının bir tekinsizlik hissi ve vehmedilmiş kaygılarla giderek korku nesnesine dönüşmesi ve bunun karşılığı olarak mahrem ilişkilerle biçilen değerlerin artması. Sennett'e göre kent, kişidişi yaşamın aracıdır; içinde toplumsal deneyimler olarak çeşitli ve anlaşılabilir kişilerin, çıkarların ve zevklerin mevcut olduğu bir kalıptır. Bu kalıp sayesinde kişi kendi benimsedikleri dışında yaşam olasılıklarına maruz kalır ve aynılık eğilimlerini sorunsallaştırma imkânı edinir. Kişi, kendi gibi olmayanlarla etkileşimleri içinde edindikleriyle kendini var eder. Kentsellik ve/veya metropolleşme adı verilen fark üretici olay zeminleri bu sayede bireysel ve zihinsel deneyim katmanlarına dönüşür. Kişidişilik korkusu bu kalıbı kırar (3).

Mimarlık uğraşlarının ağırlıklı yatırım yaptığı konut ve/veya ev konusu birbirinden farklı hükümlerin ve düşlerin tepkimeye girdiği bir alanı tarifler. Bu durum yirminci yüzyıl boyunca mimarların, evin dünyayı değiştirmek veya yeniden kurmak iradesinin ilk olarak tezahür ettiği bir mecra olduğu kabulüyle çevrili pratik yoğunlaşmasında görünür hale gelir.

Konuta yönelik tasarımsal ilgi on dokuzuncu yüzyılın son çeyreğinden Erken Modernizm olarak adlandırılan İkinci Dünya Savaşı öncesine uzanan tarihsel aralıktaki mimarlık pratiği içinde başat bir role yükseltilmiş görünür. Öyle ki; kapsamı konut ile doğrudan ilintili olmasa da, Le Corbusier'nin "ya mimarlık ya devrim" şiarının konuta yönelik toplumsal-politik ve ekonomik vektörlerle kesiştiği söylenebilir.

Hal böyle iken, konut ve/veya evin piyasa mekanizması içinde bir meta oluşu hoşnutsuz ve tepkisel bir atmosferde ele alınır. Öyle ki; yuva olarak romantize edilemeyen ev, giderek modernliğin farklı evreleri içinde tarihselliğinden arındırılmış ve zaman-mekânsız bir nesneye dönüştürülmüş biçiminde söylemselleştirilir. "Meta fetişizmi" karşısında konutun "varlık fenomenolojisi" olarak isimlendirilebilecek bir düşünme alanı içinde ele alınması yirminci yüzyıl boyunca dönem dönem belirli aralıklarla mimarlık düşüncesini meşgul etmeyi sürdürür. Örneğin, Gaston Bachelard'ın "Mekânın Poetikasi" veya mimarların özellikle 90'lı yıllarda vazgeçilmez referansı olan Martin Heidegger'in "İnşa Etmek, İskân Etmek, Düşünmek" başlıklı metinleri akla ilk gelen başvuru kaynakları arasında sayılabilir. Benzer biçimde kent ve onu oluşturan yapılandırılmış çevreyi, özellikle mimarlık alanı söz konusu olduğunda, kültürel ve geleneksel

birikimin ve bu birikimin değerlerini temsil eden kuşaklar arasındaki sürekliliği oluşturan fiziksel temsiliyet ortamı olarak kavrama eğilimi de yoğundur.

Hâlbuki tarihsel olarak nesnelerle olan toplumsal ilişkilendirme biçimleri ve nesnelere atfedilen toplumsal değer çerçeveleri aşkınlıktan içkinliğe, moderniteyle birlikteyse tam bir çözümlenmeyle kitlelere doğru açılmıştır. Bir başka deyişle, tarihsel süreçler içinde sosyo-psikik bir katman olarak nesnelerin sarmalandığı sembolik değer ölçüleri sadece ayrıcalıklı sınıfların sınırlandırdıkları pratikler olmaktan çıkmış ve toplumsal kalabalıkların tasarruflarında çoğalan bir tasavvur kapasitesine dönüşmüştür (4).

Söz konusu tasavvur kapasitesi mimarlık talebini biçimlendiren zihinsel formasyonlardan biri olarak işaretlenebilir. Tarihsellik bağlamında mimar figürle işbirliğine dayanan görünürlük kazanma talebi hemen her zaman ve her yerde bir üst sınıf pratiği olarak cereyan etmiş gibi görünür. Üst sınıf pratiğinden kasıt, tarihsel akış içinde verili özne konumlarının kültürel ve ekonomik sınırlarını aşan toplumsal sınıf oluşumlarının mimarlık aracılığıyla sergilediği görünürlük-temsiliyet becerileridir.

Sennett mimarları, “kamusal yaşamla ilintili güncel fikirleri dikkate alarak çalışmak zorunda olan ve bu yüzden de bu kodları ifade edip başkalarının gözleri önüne sermekle yükümlü az sayıdaki profesyonel” arasında sayar (5). Colomina da “Mimari hakkında düşünme tarzımızı belirleyen, aslında içerisi ile dışarı, özel ile kamusal arasındaki ilişkiler hakkında düşünme tarzımızdır,” diye belirtir (6). Söz konusu çerçeve içinde bu metin Denizli’de son dönemde imal edilen Erikoğlu Evi üzerinden mahremiyet, kent ve mimarlık imalatı olarak konut tasarımı çerçevesinde bir dizi sorunsallaştırmayı göz önüne çıkarmayı amaçlamaktadır.

Ticari marka olarak Erikoğlu: Kısa bir soy kütük

Erikoğlu ailesinin ticari kökenleri Ahmet Nuri Erikoğlu’nun 1937 yılında iş hayatına Denizli Kaleiçi Bakırcılar Çarşısı’nda dövmecilik yaparak başlamasına dayandırılır (7). Manuel

“MİMARLIK UĞRAŞILARININ AĞIRLIKLİ YATIRIM YAPTIĞI KONUT VE/VEYA EV KONUSU, BİRBİRİNDEN FARKLI HÜKÜMLERİN VE DÜŞLERİN TEPKİMEYE GİRDİĞİ BİR ALANI TARİFLER”

ÜSTTE Resim 1: Erikoğlu Evi’nin Denizli kent yayılımındaki konumu (Kaynak: © Google Earth hava fotoğrafı), Resim 2: Erikoğlu Evi havadan görünüş (Kaynak: © Google Earth hava fotoğrafı)

ALTTA Resim 3: Erikoğlu Evi. Güney yönünden görünüş (Kaynak: © ARKİV)

işgücüyle yürütülen rutin bir iş kolu, Ahmet Nuri Erikoğlu'nun "matematiği çok iyi kullandığı" biçiminde ifade edilen bir sıçrama ile dövmecilikten dönemin yeniliği olan sığamacılığa (bakır eşyayı kalıp üzerinde üretme tekniği) geçerek 1950'li yılların ortalarından itibaren Ege Bölgesi'nde tedarikçiliğe evrilir. 1969 yılında Denizli'de ilk bakır tel ve kablo üretim tesisini kurar. 1974'de bölgesel elektrik malzemeleri ihtiyacını karşılayan bir üretici ve tedarikçi, 90'lı yılların sonlarında ulusal ve uluslararası bir holdinge dönüşür.

Bir mülk üreticisi ve ticari marka olmanın yanı sıra aileyi işaretleyen soyisim; Denizli yerelini tarif eden eşrafın bir bileşeni olarak toplumsal görünürlüğünü okul yaptırmak, hatıra ormanı kurmak gibi filantropik faaliyetler aracılığıyla eksiksiz yerine getirmiştir. Diğer yandan Erikoğlu'nu Denizli'nin diğer varlıklarından bir miktar ayıran bir yöne işaret edilebilir. Benzer soy kütükleri izlenebilen diğer varlıkların kamusal görünürlükleri filantropik pratikler aracılığıyla kurulurken, özel alanlarını çerçeveleyen konutları gözden uzakta olacak şekilde görece kent çeperlerinde konumlanagelmıştır. Erikoğlu Evi bahsindeyse; sosyo-psikik bağlamda bir başarı öyküsü ve sosyal statü projeksiyonuna yer seçimi olarak, sağlam görünmeyen, kaygan, spekülasyonlu kentten bir kaçış değil, görece onun bağrına ilişmek söz konusudur. Bu haliyle, Tanyeli'nin işaret ettiği biçimiyle

sahip olunan servetin ilan edilme, serveti gösterme ve farklılığının ispatı olarak teşhir etmenin tekabül ettiği anlam bölgesinde bir değişimden söz edilebilir (8).

Konum

Erikoğlu Evi Denizli eski merkezinin 5 kilometre batısında, Servergazi ve Merkezefendi Mahalleleri'nin sınırında, kuzey yönelimli bir parselde oturan bir yapıdır. Konut yatırım ve taleplerinin artmasıyla kentin kaçınılmaz gerçeği olarak dönüşüm içindeki Servergazi bölgesi; çukurda kalan merkeze alternatif olarak genişleyen, görece temiz havaya açık olmasıyla, özellikle 2000'lerin başından itibaren üst-orta ve üst sınıflar için cazip hale gelen yeni olarak nitelendirilebilecek bir yerleşim bölgesidir. Erikoğlu evi, söz konusu bölgedeki butik otel, kafe ve restoranların boy göstermeye başlamasıyla popülerleşerek prestij hattına dönüşen ve bir kısım kentlinin yürüyüş ve spor alışkanlığı talebine karşılık veren 2,5 kilometre uzunluğundaki koşu yolu üzerinde konumlanıyor. Bölge bir yandan niceliksel olarak geniş ebatların, büyük metrekarelerin ayırık nizam düzende dilimlendiği parseller arasında, öte yandan konvansiyonel alışkanlıkların nadiren dışına çıkıldığı bir yapı stoğu ile karakterize oluyor. 2014-2015 yılları arasında, Efekta Mimarlık kurucuları Kayhan Çakanel ve Yüksel Öztürk tarafından projelendirilen ve inşaatı tamamlanan Erikoğlu Evi ise hem

bulunduğu bölgede hem de Denizli'de konvansiyonel üretimlerin çeperinde bir iş olarak dikkate çarpıyor.

Mimari operasyon

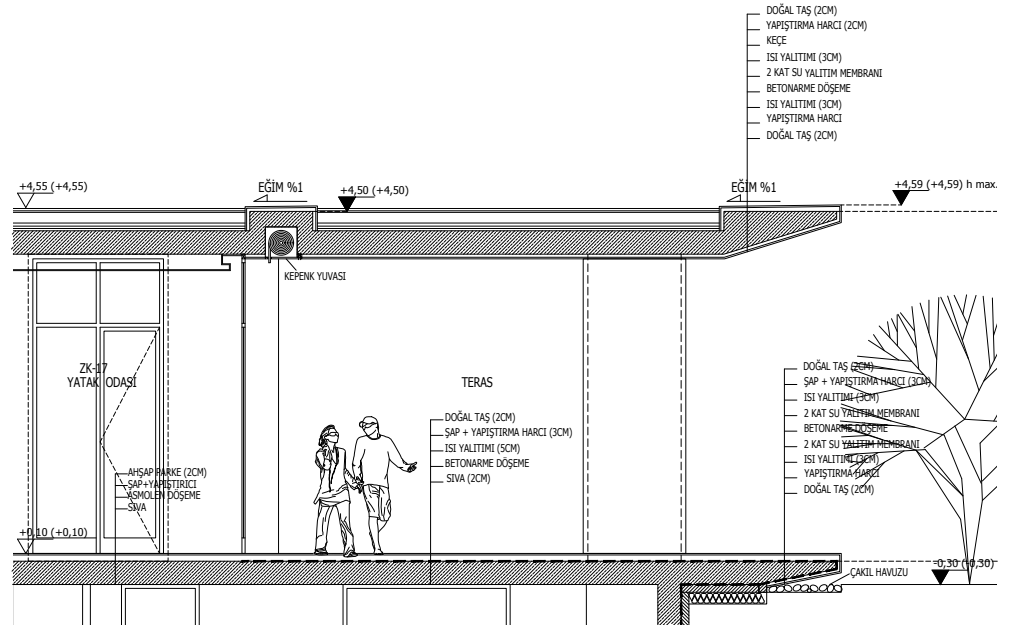
3322 metrekarelik bir parsel üzerinde 759 metrekarelik bir inşaat alanı tanımlayan yapı (9), bulunduğu kent alanı üzerinde kompakt, otonom bir parça olarak yerleşiyor. Kütlenin mimari niteleyicileri olarak tercih edilen sert ve basit çizgiler güçlü bir yataylık kurarak net bir ifade oluşturuyor. Bu sayede, komşu yapılar arasında dolambaçsız bir istisnaya işaret ederek çevresiyle dikkat çekici bir zıtlık üretiyor. Yapı baza, orta kısım ve çatıdan oluşan klasik üçlemenin izlerini taşıyor. Öte yandan sistem kesitinde okunabileceği gibi bazanın zeminle kurduğu ilişki bilindik 'subasman' tanımının dışında bir harekete işaret ediyor. Kalın bantlar belirlemek yerine dışarı doğru kanatlaşan kesit önerisi adeta bir hoverkraft aracı yastığı gibi zeminle ilişkiyi ince bir hat olarak belirliyor. Benzer bir kanatlaşma çatı düzlemini belirleyen saçak ucunda tekrar ediyor. Söz konusu saçak hattı farklı renk ve görüntü yansımalarını yüzey malzemesi olarak belirlenen mermer aracılığıyla tek bir kuşak üzerinde birleştiriyor.

Planimetrik kurguyu ortaya çıkaran şema kabaca mahremiyet hücrelerini sınırlandıran dilimlerin taşıyıcı iskelet tarafından belirlenmesi ve çeperin alüminyum doğrama sistemi ve bakır kaplama olarak iki imalat kalemine azaltılarak endüstriyel bir zarla giydirilmesinden oluşuyor. Söz konusu zarf, gizleme ve teşhir etme biçimlerinin psikik bağlamını kuruyor. Bir teşhir alanı olarak dışa dönük temsili imgeyi kuran yüzey kendi maddi varlığından başkasını göstermeyişiyle, mahremiyetle tanımlanan özel alan bileşenlerini güvence ve güvenlik altına alıyor.

Batı yönündeki kısa kenarı oluşturan yüzey, evin mahremiyetinin açık mekâna açıldığı havuz alanına doğru görece geçirgenleşiyor. Doğu yönündeki kolon sınırlayıcıların sayısı batı yönünde azalarak bu izlenimi güçlendiriyor. Havuz bedensel haz ve konfor sağlamanın ötesinde görsel konforun da konusu ediliyor. Dilimlenmiş mahremiyet mahallerini birbirine bağlayan koridor, bu

bölgeye doğru fiziksel ve görsel olarak taşıyan hattı kuruyor. Öte yandan özel ve mahrem açık alan su ve peyzaj aracılığıyla sabitlenmiş bir görüntüye açılıyor. Colomina'nın ifadesiyle camera obscura'nın (karanlık odanın) görme modelindeki gibi bir sabitlik söz konusudur (10). Camera obscura paradoksal bir eğretilime gibi düşünülse de vurgulanmak istenen peyzaj ve su ile ilişkilendirilen görüntünün görece sabitlenmesidir. Bu sabitlik, evin dışındaki tehditkâr dünyayı güven telkin edici bir görüntüye dönüştürmenin rahatlatıcı mizansenidir. İkamet eden kişinin sarıldığı, sarmalandığı ve korunaklı hissettiği pitoresk sahneyi kurar (11).

Cephe malzemesi olarak kullanılan bakır levhalar için mimarların açıklaması şöyle: "İşverenin ailesinin geçmiş dönemlerden itibaren bakır ticareti yapması ve bakırın aile için önemi sebebiyle cephe konsepti bu kurgu üzerine kuruldu." (12) İmgesel analogilerin tasarimsal bir kaynak oluşu çerçevesinde ışığa, ölçeğe, gölgeye, malzemeye çeşitli göndermeler yapılması ana akım üretimler bağlamında güncel bir tavır olarak görülebilir. Öte yandan kolaylıkla rüküşlük alanına savrulabilecek bir yaklaşımın Erikoğlu Evi'nde bir aşırı-tasarım tuzağına dönüşmemesi önemli. Dolayısıyla, salt bir temsiliyet imgesi olmanın ötesinde bir kavrayış üretildiği izlenimi uyandırıyor. Teknik bir bakış açısıyla özel bakım gerektirmeyecek bir malzeme paleti belirlenmiş olsa da, malzemelerin yüzey özellikleri düşünüldüğünde farklı patinalar, saçakta toplanan görüntü, ışık ve renk yansımaları ile bakır yüzeylerin soğurduğu ışık tonları algısal olarak özgül görsel oyunlar üretiyor. Bu türden bir "temaşa"nın kent tarafından, örneğin koşu yolundaki bir kentlinin

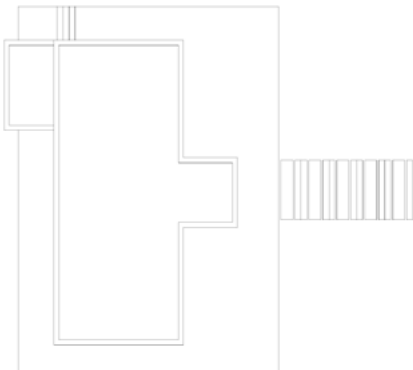
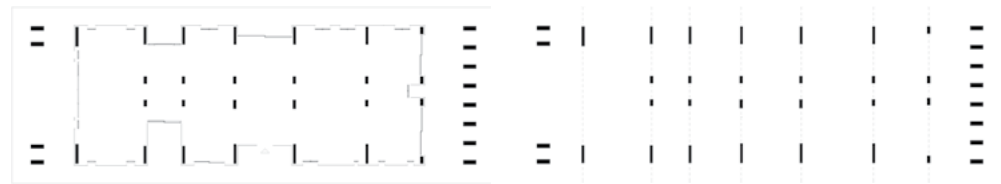
“BATI YÖNÜNDEKİ KISA KENARI OLUŞTURAN YÜZEY, EVİN MAHREMİYETİNİN AÇIK MEKÂNA AÇILDIĞI HAVUZ ALANINA DOĞRU GÖRECE GEÇİRGENLEŞİYOR. DOĞU YÖNÜNDEKİ KOLON SINIRLAYICILARININ SAYISI BATI YÖNÜNDE AZALARAK BU İZLENİMİ GÜÇLENDİRİYOR”

SOLDA Resim 4: Erikoğlu Evi. Cepheden ayrıntı (Kaynak: © ARKİV)

SAĞDA Resim 5: Erikoğlu Evi. Sistem kesiti (Kaynak: © Efekta Mimarlık [Kayhan Çakanel izniyle]),

Resim 6: Erikoğlu Evi. Plan şeması (Kaynak: © ARKİV),

Resim 7: Erikoğlu Evi. Zemin kat planı (Kaynak: © Efekta Mimarlık [Kayhan Çakanel izniyle])

görsel dünyasına katılamayışının bir miktar hayıflandırıcı olduğu söylenebilir. Sennett'in ifadesiyle kişidişi yaşamın aracı ve kalıbı olan kentin gündelik yaşantısına şenlikli sayılabilecek bir katkıdan mahrum kalınması söz konusudur. Bir başka deyişle, Denizli ölçeğinde kentlilerin aşına olduğu fikirleri ve hakikat kabullerini görece esnetebilecek bir "yabancı nesne" imalatı kendi özel mülkiyet sınırı içinde soğurulmuş görünmektedir.

Söz konusu mahremiyete yol açan önceliklerin malzeme tercihlerini biçimlendirme aşamasında 'mahremiyet' konusuyla kurulan dolaylı ve dolaysız ilişkiler olduğu savlanabilir. Evin parsel sınırlarını belirleyen yüksek duvar ve peyzaj tercihleri dikkate alındığında, özellikle kişidişi alanın zeminlerinden biri olan cadde

yönünde mahremiyetin önemli bir talep olduğu görünüyor. Yüksek küresel görüşlü güvenlik kameralarının varlığı da bu izlenimi güçlendiren unsurlar olarak göze çarpıyor. Hal böyleyken çeperdeki mahremiyet önlemleri yapı kabuğundaki maddi etkilerin gücünü kaçınılmaz olarak perdeliyor.

Sonuç

Kaba bir ifadelendirmeye mimarlık pratiğinin fiziksel inşaya dair kapsamını farklılaştırdığı düşünülen özgüllüklerin, belirli bir maddi talep çerçevesi içinde dünya üzerindeki verili bir yere iştirilmesinde ortaya konan nüanslar kümesi olduğu söylenebilir. Bunun karşılığında ise imalat süreçlerine yabancı zihinler için belirli bir cazibesi olan yeni imgelerle beklenmedik karşılaşmalara ve deneyimlere zemin

oluşturduğu, mimarlığı özerk bir disiplin olarak kodlamanın genelgeçer varsayımları olarak tespit edilebilir. Günümüzde kültürel ve maddi inşaat biçimleri, öncelikleri ve bunlara bağlı olarak toplumsal aktörlerin rollerinin çoğalarak değiştiği aşikârdır. Bu çerçevede içinde mimarlık pratiklerine dair bütün çatışan ve çelişen bağlamsal değerler içinden hangilerinin öne çıkarıldığına, hangilerinin geri planda tutulduğuna bakarak anlamlandırma çerçevelerini ortaya koymak kritik bir tercihtir. Bu türden bir tercih, mimarlık teriminin çağrıştırdığı inşai cismin salt planimetrik ve arkitektonik özellikler parantezi dışına çıkarken, mimarlığın nesnesi olan binayı terk etmeden farklı biçimlerde bakabilmek anlamında verimli görünmektedir.

Mahremiyet söyleminin geleneksellik ve yerelliğe yatırılan özelleşme arzusu ile yaşam pratiği içine nüfuz etmiş modernlik örüntülerinin biçimlendirdiği zihinsel yarılımlar özel alan/ mahremiyet kalıpları içinde biçimlenen bir tür korku mimarlığını ortaya çıkarıyor: Kendi sınırlarını kalınlaştıran, yükselten, görsel deneyime kapatarak kent mekânına ve kişidişiliğe yönelik dışlayıcı tavrı belirleyen mahrem bir mimarlık eğilimini (13). Bu eğilim ise kişidişilik sahnelerinin kabı olarak kente dair az ya da çok hasmane bir tavır geliştirmek anlamına gelir. Metnin girişinde "sürekli sınır tanımları yapmak" olarak çerçevelenen mahremiyet aynı zamanda mekânlar arası bir ilişki olarak düşünüldüğünde işaret edilen hasmane tavır, sınır tanımları ötesinde metaforik ve maddi anlamda sınır tahkimatları inşa etmek anlamına gelir. Tahkimat hem denetim hem mahremiyet açısından mekânsal rahatlığın psişik aygıtı olarak iş görür. Söz konusu psişik aygıt belirli bir biçimde gören özneyi önceleyen, çevreleyen ve yeniden üreten bir diyagramdır. Modern mahremiyet zihinselleştirmesinin kendini kurma, gösterme ve saklama çerçeveleri içinde biçimlenen Erikoğlu Evi yukarıda tariflenen paradoksal yarılmanın her iki yanına da ayak basmaktadır (14). ■

Burak Altınışık, Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Mimarlık Bölümü

SOLDA Resim 8: Erikoğlu Evi. Doğu yönünden görünüş
(Kaynak: © Efekta Mimarlık [Kayhan Çakanel izniyle])

Resim 9: Erikoğlu Evi. Batı yönünden görünüş
(Kaynak: © Efekta Mimarlık [Kayhan Çakanel izniyle])

SAĞDA Resim 10: Erikoğlu Evi. Koşuyolundan görünüş
(Kaynak: © Efekta Mimarlık [Kayhan Çakanel izniyle])

Resim 11: Erikoğlu Evi. Güney yönünden görünüş
(Kaynak: © Efekta Mimarlık [Kayhan Çakanel izniyle])

Resim 12: Erikoğlu Evi. Peyzaj
(Kaynak: © Google Earth)

Resim 13: Erikoğlu Evi. Peyzaj
(Kaynak: © Efekta Mimarlık [Kayhan Çakanel izniyle])

DİPNOTLAR

- 1 Uğur Tanyeli, Engin Gerçek, İstanbul'da Mekân Mahremiyetinin İhlali ve Teşhiri: Gerilimli Bir Tarihçe ve 41 Fotoğraf, Metis, İstanbul, 2013, 8. Öte yandan kelimenin kendisiyle ilgili bir tutunma noktası tanımlamak yerinde olacaktır. Yasaklanmış olanı işaret eden Arapça "haram" kökünden gelen "mahrem" ve bu isimden türetilen "mahremiyet" kelimesi bir şeyin gizli hali veya yönü anlamlarını ifade eder. Türkçe'de "özel" ile "mahremiyet" kelimelerinin geçişken kullanımlarını, Tanyeli'nin ifade ettiği şekliyle, "toplumsal yaşamın bitimsiz esneklik üretiminin ve vulgarizasyonunun bir parçası" olarak işaret etmek yanlış olmaz. İkisi arasındaki farkı Beatriz Colomina'nın ifade ettiği biçimiyle mahremiyetin yalnızca duymasal olmayıp psikolojik boyutuyla anlamlandırılan rahatlık üzerinden belirlemek mümkün görünüyor: Beatriz Colomina, Mahremiyet ve Kamusal, Metis Yayınları, İstanbul, 2011, s.234.
- 2 Richard Sennett, Kamusal İnsanın Çöküşü, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1994.
- 3 Sennett, 435.
- 4 Sennett, age.
- 5 Sennett, 27.
- 6 Colomina, s.12.
- 7 <http://www.erikoglu.com.tr/Kurumsal/> [son erişim tarihi: Ağustos 2018]
- 8 Tanyeli, Gerçek, 64.
- 9 Bilgiler şuradan alınmıştır: <http://www.arkiv.com.tr/proje/zhe-evi/4961> [son erişim tarihi: Ağustos 2018]
- 10 Colomina, s.6.
- 11 Colomina, s.7.
- 12 <http://www.arkiv.com.tr/proje/zhe-evi/4961> [son erişim tarihi: ağustos 2018]
- 13 Metropolde hayatın ve kişinin örgütlenişine dair çatışma ve dinamikleri 90'lı yılların İstanbul'u çerçevesinde değerlendiren bir konuşma metni için: Meltem Ahiska, "Metropol ve Korku", Defter, Sayı 19, Metis, İstanbul, 1992, 118-129.
- 14 Mahremiyetin bileşeni olarak "resmin dışında kalma hakkı"na riayet edilerek metne iç mekan görselleri dahil edilmemiştir.

KAYNAKLAR

- Ahiska, Meltem (1992), "Metropol ve Korku", Defter 19, Metis, İstanbul, 118-129.
- Bachelard, Gaston (1996), Mekânın Poetikası, Aykut Derman, Kesit, İstanbul.
- Colomina, Beatriz (2011), Mahremiyet ve Kamusal, Aziz Ufuk Kılıç, Metis Yayınları, İstanbul.
- Heidegger, Martin (1996), "İnşa Etmek, Oturmak, Düşünmek", Cogito 8, Güven Turan, Olcay Kunal, YKY, İstanbul, 67-70.
- Sennett, Richard (1994), Kamusal İnsanın Çöküşü, Serpil Durak, Abdullah Yılmaz, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Tanyeli, Uğur, Gerçek, Engin (2013), İstanbul'da Mekân Mahremiyetinin İhlali ve Teşhiri: Gerilimli Bir Tarihçe ve 41 Fotoğraf, Metis, İstanbul.

Geleneksel Konutta İşlevsel Dönüşümün Mekânsal Bağlamda İrdelenmesi: Denizli Konyalıoğlu Evi Örneği

ÇALIŞMA, 19. YY SİVİL MİMARİSİNDE GELENEKSEL KONUTA ÖRNEK TEŞKİL EDEN KONYALIOĞLU EVİ'NİN MEKÂNSAL YAPISININ VE İÇ MEKÂN KURGUSUNUN ELE ALINMASINI VE İŞLEVSEL DÖNÜŞÜMÜNÜN MEKÂNSAL BAĞLAMDA İRDELENMESİNİ AMAÇLAR

Ecehan Kıvılcım

Giriş

Son yıllarda kültürel, sosyal ve mimari açıdan değere sahip tarihi yapıların korunması anlayışı yerel ve küresel ölçekte önem kazanmış ve mimarlığın güncel konularından biri olan sürdürülebilirlik kavramı içerisinde yer edinmiştir. Çağdaş koruma anlayışı çerçevesinde tarihi yapılara yaklaşım türlerinden biri olan yeniden işlevlendirme olgusu; özgün fonksiyonunu yitirmiş tarihi yapıları fiziksel iyileştirmenin ötesinde ele alarak, toplumun ve kentin ihtiyaçlarına, sosyal, kültürel yapısına ve çevresine göre süreklilik sağlayacak şekilde yeni işlevlerle yeniden kullanılmasını amaçlar.

Mekânsal, kentsel, kültürel ve sosyal süreklilik açısından önem arz eden yeniden işlevlendirme olgusu kent içinde yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olan geleneksel konutların ve bu yapılarla oluşmuş kentsel dokunun korunması ve kent yaşamı ile bütünleşerek tarihi doku içinde yer alabilecek başka alternatif kullanımlara ışık tutması bakımından önem arz etmektedir. Bu kapsamda Denizli kent merkezindeki geleneksel konutlardan kalan az sayıda örnek kamusallaştırılıp, yeniden işlevlendirilerek kullanılmaktadır. Makalenin konusu olan Konyalıoğlu Evi, Denizli'nin geleneksel

konut mimarisindeki yapı tipi çeşitliliği ve mekânsal ilişkiler bakımından zengin bir mahallesi olan Altıntop Mahallesi'nde (Avşar, 2017) bulunan geleneksel konutlardan biridir. Çalışma, 19. yy sivil mimarisinde geleneksel konuta örnek teşkil eden Konyalıoğlu Evi'nin mekânsal yapısının ve iç mekân kurgusunun ele alınmasını ve işlevsel dönüşümünün mekânsal bağlamda irdelenmesini amaçlar.

Yapısal durum ve mekânsal oluşum

"Mavi Ev" olarak kentsel bellekte yer eden Konyalıoğlu Evi; Osmanlı Dönemi mimari özelliklerini taşıyan, yapıldığı dönemin geleneksel yaşantısını, mimarisini ve çevresel niteliklerini yansıtan ve günümüzde işlevsel anlamda dönüştürülerek yeniden kentsel yaşama kazandırılan bir sivil mimarlık örneğidir (Resim 1, 2). Tarihi 1850'li yıllara dayanan, bağdadi tekniğiyle yapılmış yapı iki katlı ve kırma çatılı olup; alaturka kiremit ile örtülüdür. Geniş bir bahçe içinde yer alan yapı zemin kat ve üst katta bulunan geniş sofaları ile dış sofalı Türk Evi plan tipolojisine (Eldem, 1984) örnektir. Konyalıoğlu Evi'nin plan şeması geleneksel konutta önemli bir öge olan sofa mekânı ile şekillenmiştir.

Odalar arasındaki ilişkilerin sağlandığı, en tümleşik mekân olan "sofa" (Orhun, 1999, 78), odalar arası geçiş alanı olmanın yanı sıra ev halkının bir araya geldiği ve çeşitli merasimlerine tanık olduğu bir toplanma mekânıdır (Eldem, 1984). Üst katta ahşap merdiven ile zemin katta ise bahçe kotundan ulaşılan sofalar bahçe ile doğrudan ilişkilendirilmiştir. Sofaların bahçe ve oda ile ilişkileri, kapalı-yarı açık-açık alanlar arasındaki mekânsal çeşitlilik açısından önem arz etmektedir. Her iki katta da sofaya açılan iki köşe oda ve bir orta oda mevcut olup iki katın da plan şeması aynıdır; fakat tavan yüksekliği, bezeme ve işlemelerdeki farklılıklardan üst katın yaşam katı olduğu açıkça okunabilmektedir (Resim 3, 4).

Geleneksel konutlar bulundukları bölgeye, yapısal duruma, malzemeye veya yaşam tarzına göre çeşitlilik gösterse de söz konusu yapıların tasarım öğeleri ve mekânsal kurguları açısından ortak bir dile sahip olduğu söylenebilir. Mekânsal ve işlevsel olarak Türk Evi'nde yaşantı kavramının özünü oluşturan "oda" (Kuban, 1995); mekânsal kurguyu biçimlendiren ve eylemlere göre biçimlenen bir mekândır ve oturma, dinlenme, yatma, çalışma, yemek hazırlama, yemek yeme, ısınma, gibi birden fazla eyleme hizmet eder.

İç mekân organizasyonun önemli bir unsuru olan gusûlhane, raf ve yüklükten oluşan dolap alanı ve ocak ile yıkanma, depolama ve sergileme fonksiyonunu içinde barındıran “oda” işlev sınırlandırmasına gerek duymadan gün içinde farklı eylemlere ve ihtiyaçlara cevap verir (Yıldırım, Hidayetoğlu, 2009, 5). Konyalıoğlu Evi’nde tüm odalar Türk Evi odasının özelliklerini taşır ve her oda bağımsız bir yaşam alanıdır. Odaların fonksiyon sınırlandırması yoktur; gün içinde farklı yaşam ihtiyaçlarına göre işlevi çeşitlenir. Her oda iç mekân kurgusunu biçimlendiren elemanlarla donatılmıştır ve bu elemanların nitel ve nicel özellikleri odaların farklılaşmasını sağlamıştır.

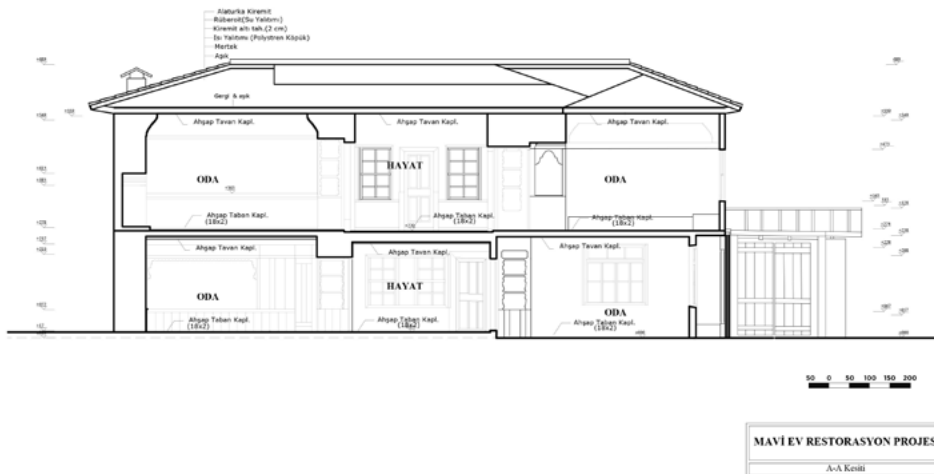
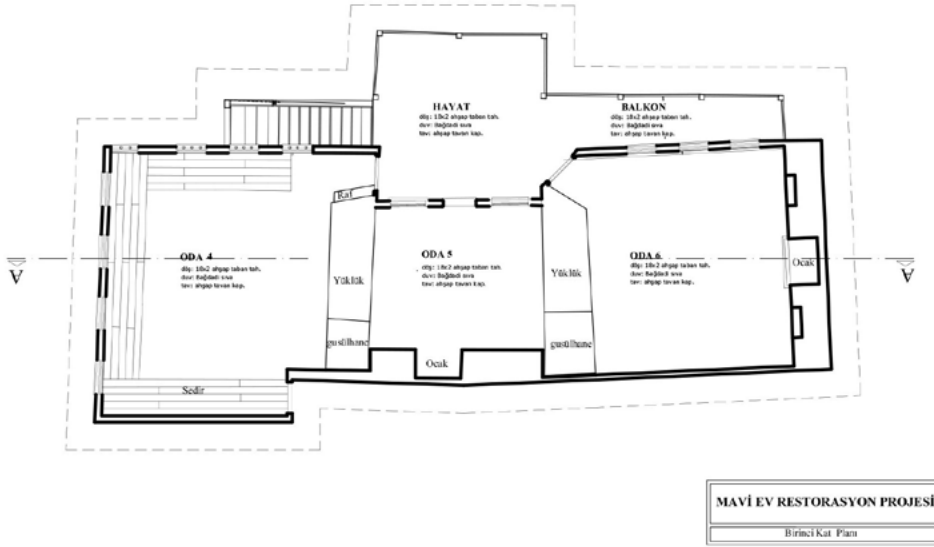
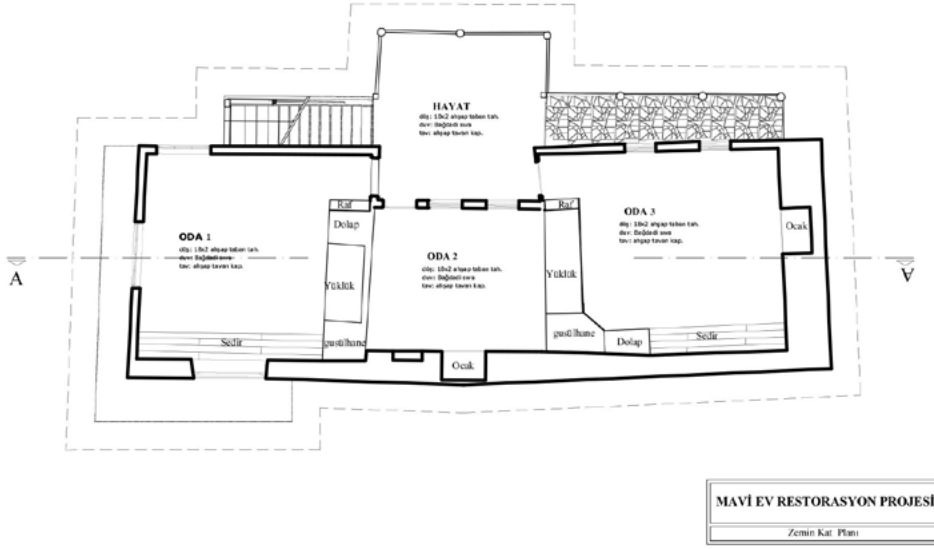
Geleneksel konutta iç mekân kurgusuna direkt etki eden ve üslubu belirginleştiren elemanlara Konyalıoğlu Evi’nde de rastlanır ve bu elemanlar hareketli ve sabit olarak ikiye ayrılır. Her odada bir duvar boyunca gusûlhane, yüklük ve raftan oluşan sabit dolap dizisi (Resim 5) ile halı, kilim, keçe gibi alt örtü; yatak, sandık, sedir gibi taşınabilir elemanların iç mekân organizasyonunu oluşturduğu görülür. Orta oda ve sol köşe odalarda bulunan ocak, odaların ısıtılması ve gerektiğinde

ÜSTTE Resim 1: Vaziyet Planı

ALTTA Resim 2: Konyalıoğlu Evi bahçeden görünüm (Kıvılcım, 2018)

yemek pişirilmesi için kullanılmıştır. Geleneksel Türk Evi'ndeki "başoda" ile benzerlik gösteren üst kattaki sol köşe oda diğer odalardan daha geniştir ve ahşap tavanı, dolap alanı ve kapısı diğer odalara göre daha özenli bezenmiştir (Resim 6). Uzun giyotin pencereler ile bahçe ilişkisi kuvvetlendirilen bu oda ısınma ve aydınlanma gibi yaşam konfor şartları nedeniyle de evin diğer mekânlarından farklılaşmaktadır.

Konyalıoğlu Evi'nin sokağa bakan cephesi ilişkiyi en alt düzeye indirmiş olup bu durum geleneksel konutta içe dönük planlama ilkesinin ve bahçeye dönük bir yaşam biçiminin yansımasıdır. Sol köşe odalar dışındaki diğer odaların sokak ile ilişkisi kesiktir; sade ve dikdörtgen formlu giyotin geniş pencereler ile yalnızca sofaya ve bahçeye açılımları vardır. Tek bir cephe boyunca yalnızca bir pencere ile sokakla ilişki kuran yapının girişi sokaktan bağımsızdır ve doğrudan bahçe ile ilişkilidir. Mekânsal geçiş sokak-bahçe-konut şeklindedir ve sokaktan bahçeye, bahçeden sofaya ve sonra odalara geçilir. Bahçenin yola bakan cepheleri kerpiç duvarla çevrilidir. Konutun sokakla kurduğu ilişki, kullanıcının o dönemde kentsel yaşam ile kurduğu bağı ve yaşam tarzını göstermesi açısından önemlidir (Resim 7, 8).

İşlevsel dönüşüm

Konyalıoğlu Ailesi'ne ait olan bu yapı İzmir 2 Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 26.04.1995 gün ve 4793 sayılı kararı ile tescillenmiş; 2009 yılında Denizli İl Özel İdaresi tarafından kamulaştırılmış ve 2010 yılında imzalanan protokolle Denizli Belediyesi'ne devredilmiştir. Süreç içinde metruk durumda kalan yapıda önemli tahribatlar meydana gelmiş, restorasyon projesinin onaylanmasının ardından gerekli onarımlar ve öngörülen tadilatlar gerçekleştirilmiştir. Denizli Belediyesi tarafından 2010 yılında yeniden işlevlendirilen Konyalıoğlu Evi kafeterya işlevi ile hizmete açılmıştır. Restorasyon ve restitüsyon çalışmaları süresince yapının orijinal mimari özelliklerine sadık kalınması amaçlanmış, yapılacak müdahaleler işlevsel dönüşüm ile yeni programın ihtiyaç duyduğu hizmet mekânlarının eklenmesi ile sınırlanmıştır.

İşlevsel dönüşüm yapılan bir yapıda yeni işlev doğrultusunda şekillenecek mekânsal düzenin mevcut düzen ile üst üste çakıştırılması mekânın özgün karakterinin yansıtılmasında önemli bir unsurdur (Selçuk, 2006). Konyalıoğlu Evi'nde yeni işlev ile eski işlev hacimsel olarak örtüşmüş, parçalı bir mekânsal düzeni olan konut yapısının mevcut parçası olan odalar kafeteryanın farklı hizmet alanları olarak kullanılmıştır. Yeniden işlevlendirme aşamasında mekânların kendine has renk, doku, form gibi estetik değerleri korunmuş, tefrişle oluşturulan bir işlev değişikliğine gidilmiştir; böylece yapının orijinal mimari yapısı ve mekânsal düzeni zarar görmemiştir. Yeni işleve yönelik ihtiyaç programı üst kattaki sofa ve yaşam alanlarının oturma alanı olarak kullanılması; zemin kat sofada kasa-ödeme alanının tesis edilmesi, sağ köşe odada oturma alanının ve sol köşe odada geleneksel yaşama biçimini yansıtan etnografik eserlerin sergilendiği teşhir odasının düzenlenmesi olarak biçimlenmiştir (Resim 9, 10). Söz konusu mekânların yeniden işlevlendirilmesi salt tefriş düzeyinde yapılmış ve mekânsal kurgu bağlamında ana şemaya sadık kalmıştır. Mekândan soyutlanmadan sergilenen dönemin yaşam biçimini yansıtan araçlar ve özgün konumunda korunan iç mekân elemanları ait oldukları tarihi ve kültürü, yaşayış biçimini ve yapının mimari kimliğini yansıtması bakımından önem taşımaktadır. Öte yandan; yapının işlevsel dönüşüm sonucu özgün plan şeması, mekân kurgusu ve malzemelerin korunduğu ve yaşatılmaya çalışıldığı görülse de, iç mekân yorumu yeni işlevin gerektirdiği fiziksel ve psikolojik çevreyi oluşturmakta eksik kalmaktadır. Bölüntülü bir mekânsal düzeni olan Konyalıoğlu Evi'nin odalarında düzenlenen yeme-içme alanları, parçalanmanın beraberinde getirdiği ayrışma sebebiyle yeni işlevin gerektirdiği, bireylerin birbirleri ile etkileşim halinde olma ve sosyal birlikteliklere zemin oluşturması bakımından yetersizdir.

Geleneksel konutta kamusal mekândan özel mekâna uzanan bir aşama düzeninin önemli parçalarından biri olan bahçe, 1930'lu yıllara kadar Denizli'ye kimlik kazandıran ve yaşamı

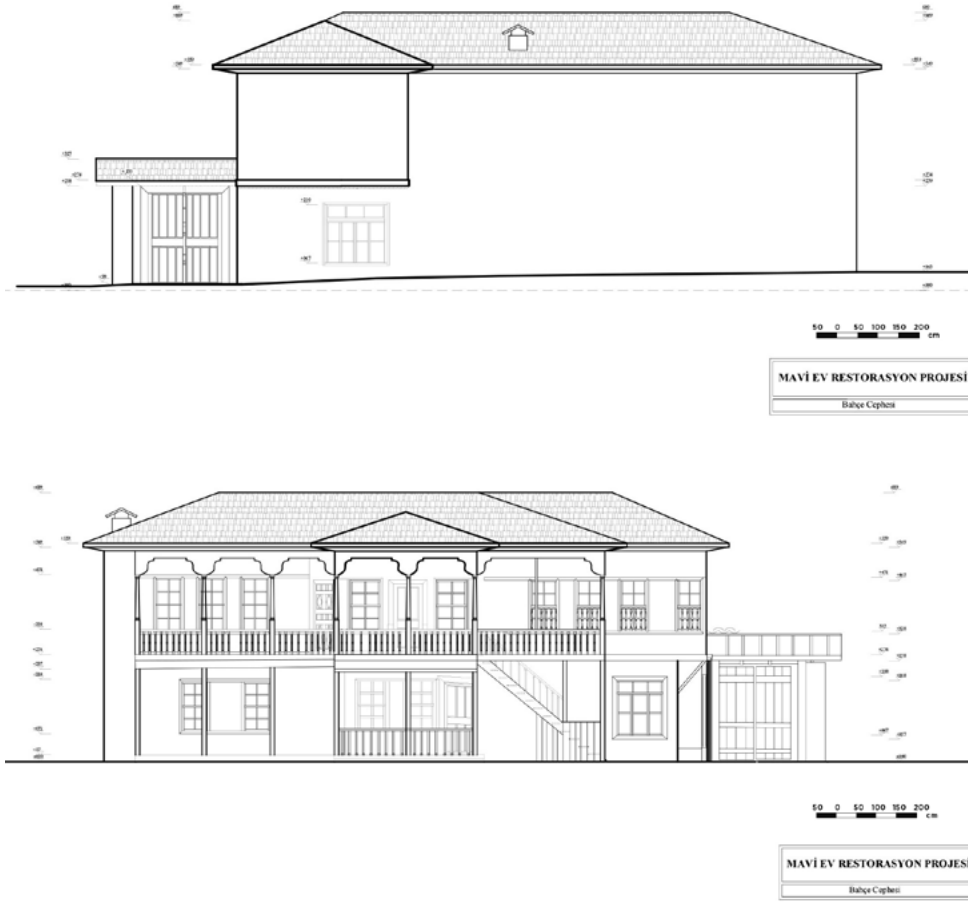
“YENİDEN İŞLEVLENDİRME AŞAMASINDA MEKÂNLARIN KENDİNE HAS RENK, DOKU, FORM GİBİ ESTETİK DEĞERLERİ KORUNMUŞ, (...) BÖYLECE YAPININ ORJİNAL MİMARİ YAPISI VE MEKÂNSAL DÜZENİ ZARAR GÖRMEMİŞTİR”

SOLDA Resim 3: Kat planları (KUDEB Denizli, 2018), Resim 4: Kesit (KUDEB Denizli, 2018)

SAĞDA ÜSTTE Resim 5: Üst kat sağ köşe odada yer alan; yüklük, güsülhane ve raf dizisini içeren dolap (Kıvılcım, 2018)

SAĞDA ALTTA Resim 6: Başoda (solda) ve evin diğer odalarındaki (sağda) ahşap tavan bezemeleri (Kıvılcım, 2018)

biçimlendiren önemli bir unsurdur. Büyük bir bahçe içinde konumlanan Konyalıoğlu Evi'nin yeni işlevi ile birlikte açık bir oturma alanına ihtiyaç duyması, söz konusu bahçenin peyzaj düzenlemesi ile açık oturma alanı olarak kullanılmasına; böylece mekânın kentsel bellek bağlamında zamansal, mekânsal ve sosyal sürekliliğinin sağlanmasına imkan yaratmıştır. Ancak, bahçede kullanılan donatı ve malzemeler bu bağlam içinde özelleşen, mekâna özgü atmosferi algılatan nitelikte değildir. Kullanılan tefrişlerin malzemeleri, biçimleri ve renkleri ile yapının özgün donatıları arasında dil birliği sağlayamamıştır (Resim 11).

Değerlendirme ve sonuç

Tarihin belirli bir dönemine tanıklık eden, o dönemin yaşam tarzını yansıtan,

yitirilen sokak-bahçe kavramını yaşatan Konyalıoğlu Evi Denizli'de kentsel belleğin devamlılığını sağlayan önemli yapılardan biridir. İşlevsel dönüşüm ile tarihi yapının mevcut değer ve özelliklerinden yola çıkarak, işlevselliğin ötesinde bir arayışla bu değer ve özelliklerin vurgulanması ve çağdaş bir tasarımla eski ve yeninin bir bütün içinde varlığını sürdürdürmesi beklenir (Kuban, 2000). Koruma ve yeniden işlevlendirme kuramlarının bağlamdan soyutlanarak sadece fiziksel onarımlarla sınırlı kalması ve *nostalgia* tutumundan ileri gelen kaybedilmiş bir geçmiş arama isteği Konyalıoğlu Evi'nin işlevsel dönüşümünde de etkili olmuş; çağdaş bağlam içinde özgün kimliğe ve yeni işleve ne tür bir tasarımsal kaygı ile yaklaşıldığı sorusu cevapsız kalmıştır. Yeniden

işlevlendirme kavramını sadece işlev değişiminden ibaret gören indirgemeci tavır ve eklektisist bir üslup tercihi biçim ve işlev arasında var olması beklenen diyalektik ilişkinin yeterince sorgulanmadığını göstermektedir. İç mekan yorumu yapının pragmatik ve işlevsel ihtiyaçlarını karşılayamamakta ve yapıyı görsel bir sergi nesnesine dönüştürerek bir tüketim nesnesi haline getirmektedir.

Yeniden işlevlendirme her ne kadar "koruma" kavramının bir alt başlığı olsa da değişimle çelişen bir olgu değildir; mumyalayarak koruma anlayışından sıyrılan, değişimi kabullenerek geçmişe ait öğelerin gerekli olanlarını koruyarak yeni işlevin beraberinde getirdiği zenginleştirici ve geliştirici bir tasarım anlayışını temel alır. Geleneksel konutlar yapıldıkları dönemin bir mimari ifadesi olarak görülse de zamanın ve mekânın sürekliliği içinde değişen, canlı eserlerdir. Yapının geçmiş ve günümüzle ilgili doğrudan, gelecekle ilgili ise dolaylı olarak ilişki kuracağı düşünülse değişime açık olmak; geçmiş günümüze ve geleceğe taşımak arasında dengeli ve çok katmanlı bir tavrı kabullenmek gereklidir. Geçmiş dondurarak korumaya çalışan anlayışın ötesinde, yeniden işlevlendirilen bu yapıları geçmiş-bugün ve gelecek arasında yeni bir yere koymak gerekir. Tek bir zaman dilimine ait olmayan, sürekliliğe sahip bu yapıları yeniden işlevlendirirken tarihsel verileri göz önünde bulunduran işlevsel bir modernist yaklaşım ile yeni ve eskinin bir arada var olacağını kabul ederek bu zamansal sürecin tüm mekanizmasını anlamak ve bu bütünlükte estetik bir duyarlılık yaratmak amaçlanmalıdır.

Tarihi yapılar yaratıcı bir yaklaşıma birçok yeniliğe zemin hazırlayarak tasarımı şekillendirirken belgesel niteliklerinin korunma gereksinimi ile tasarımı kısıtlar. Yapı ve müdahale çeşitliliği göz önünde alındığında yeniden işlevlendirme için katı tasarım ilkeleri belirlemek zor olsa da bir takım kontrol kategorileri belirlemek mümkündür. Bu gerilimde yeniden işlevlendirme ile geleneksel konutun özsel olarak nitelendirilebilecek öğelerinin analiz edildikten sonra mekânsal özünü kavramak, bu doğrultuda niteliklerini yeni bir işleve uygun şekilde tanımlamak ve çağdaş

	Bahçe	Zemin Kat				Birinci Kat			
Özgün İşlev	Bahçe	Sofa	Oda 1	Oda 2	Oda 3	Sofa	Oda 4	Oda 5	Oda 6
Yeni İşlev	Açık oturma alanı	Kasa/ödeme alanı	Oturma alanı	Depo	Oturma alanı	Oturma alanı	Oturma alanı	Oturma alanı	Oturma alanı
Müdahale	Peyzaj düzenlemesi	Fiziksel onarım	Fiziksel onarım, tefriş ile dönüşüm	Fiziksel onarım	Fiziksel onarım, tefriş ile dönüşüm	Fiziksel onarım, tefriş ile dönüşüm	Fiziksel onarım, tefriş ile dönüşüm	Fiziksel onarım, tefriş ile dönüşüm	Fiziksel onarım, tefriş ile dönüşüm

bir ifade ile günümüze ve geleceğe aktarabilmek amaçlanır. Geçmiş dondurarak korumak yerine bütünleşik koruma anlayışı¹ ile kentin özgün kimliğini yansıtan geleneksel konutların çevrelerinden yalıtılmadan korunması, tarihi, kültürel ve geleneksel mimari özellikleri ile bütüncül olarak ele alınıp uygun işlevlerle yeniden kullanılması, bu yapıların “izlenen” değil “yaşanan” bir yapıya dönüşmesine ve kent yaşamı ile bütünleşmesine olanak sağlamaktadır. Bu dönüşümün geleneksel konuta yapılan yaratıcı müdahaleler ve işlevin gereklilikleri için üretilen tasarımsal cevaplar ile güncel mimari söyleme katkıda bulunması beklenir. ■

Ecehan Kıvılcım, Öğr. Gör., Pamukkale Üniversitesi
Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Mimarlık Bölümü

DİPNOT

1 Amsterdam Bildirgesi'nde (1975) ilk defa gündeme getirilen “bütünleşik koruma” kavramı tarihi doku/ yapının çevresi ile birlikte güncel işlev kazandırılarak korunmasını hedefler. (<http://www.icomos.org.tr/>)

KAYNAKLAR

- Aysar, Başoğlu Öncü, (2017), Denizli'nin Sivil Mimarlık Mirası Üzerine Bir Değerlendirme. Erişim tarihi: 30.08.2018, <http://www.arkitera.com/gorus/1011/denizli-nin-sivil-mimarlik-mirasi-uzerine-bir-degerlendirme>
- Eldem, S. H. (1984). Osmanlı Dönemi Türk Evi. İstanbul: Türkiye Anıt Çevre Turizm Değerlerini Koruma Vakfı Yayınları.
- Kuban, D. (1995). Türk “Hayat”lı Evi. Ziraat Bankası Yayınları.
- Kuban, D. (2000). Tarihi Çevre Korumanın Mimarlık Boyutu: Kuram ve Uygulama. Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları.
- Orhun, Deniz, (1999), “Türk Evi” mi, Yaşamada Tümlüşik Ev mi? Yapı: 217, 1999 Aralık, İstanbul, s. 76-82.
- Selçuk, Mustafa, (2006), Binaların Yeniden İşlevlendirilmesinde Mekansal Kurgunun Değerlendirilmesi, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Yıldırım, Kemal; Hidayetoğlu, M. Lütfi, (2009), Türk Yaşam Kültürünün Geleneksel Türk Evlerindeki Yansımaları. 4th International Turkish Culture and Art Congress/Art Activity, Egypt. p. 02-07.
- Türkiye Kültür Portalı “Konyalıoğlu Evi-Denizli”. Erişim 27 Eylül 2018.
- <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/denizli/kulturenvanteri/konyalioglu-evi>
- Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi Türkiye Milli Komitesi. Erişim 10 Ekim 2018.
- <http://www.icomos.org.tr/>
- Denizli KUDEB Arşivi.

SOLDA Resim 7: İçerideki yaşam tarzına göre biçimlenen cepheler; bahçe ve sokak cephesi (KUDEB, 2018), Resim 8: Yapının sokakla ilişkisi, arka cephe (Kıvılcım, 2018)

SOLDA ALTTA Resim 9: Konyalıoğlu Evi'nde mekân dönüşümleri

SAĞDA ÜSTTE Resim 10: Yeni işleve yönelik ihtiyaç programı ile kurgulanan iç mekânlar (a: zemin katta yer alan teşhir odası, b: birinci katta yer alan sol köşe oda, c ve d: üst katta yer alan başoda) (Kıvılcım, 2018)

SAĞDA ALTTA Resim 11: Bahçede kullanılan donatılar (Kıvılcım, 2018)

“YENİDEN İŞLEVLENDİRME KAVRAMINI SADECE İŞLEV DEĞİŞİMİNDEN İBARET GÖREN İNDİRGEMECİ TAVIR, BİÇİM VE İŞLEV ARASINDA VAR OLMASI BEKLENEN DİYALEKTİK İLİŞKİNİN YETERİNCE SORGULANMADIĞINI GÖSTERMEKTEDİR”

Olasılıklar, Potansiyeller ve Yolculuklara Dair

“İZMİR ELEKTRİK FABRİKASI NE OLMAK İSTER” ULUSAL ÖĞRENCİ MİMARİ FİKİR PROJESİ YARIŞMASI KENTLE KURDUĞU İLİŞKİ, YARATTIĞI SORGULAMA ESASLI DÜŞÜNCE ZEMİNİ VE ÜRETİMLERİ İLE MİMARLIK EĞİTİMİNE ENFORMEL ALANDAN DESTEK SAĞLAYAN BİR DENEYİM

Ferhat Hacılibeyoğlu

“

Ne olmak ister?”

Bir soru ile başlamak. Konuya, duruma ya da olguya

soru sorarak yaklaşmak/

yakınlaşmak; arayışı, tartışmayı ve dolayısıyla da sorgulamayı beraberinde getirir. Sorgulamayı esas alan bir yaklaşım biçimi ise doğal olarak yerleşik kalıplara, bilindik ya da ezber tepkilere mesafe koyarak; yüzeysel değil derinlemesine bir teması/ilişkiyi var eder, arar. Dahası, soruyu soranın da yanıtın ne olduğunu bilmediği, tek bir doğrunun olmadığı ve birden çok farklı yanıtların var olabileceği bir olasılıklar ortamında şekillenen kavrama süreçleri; soran ve yanıtlayan olarak her iki tarafı da heyecanlı ve verimli bir arayışa/yolculuğa sürükler. Böylesi bir tarifte ‘soru’; sayısız yolculuğu başlatan bir unsur olup, her yolculuğun rotası ve kat ettiği yol farklıdır. Kimileri yolculuktan döner, kimileri dönemez. Kimileri geç kalır, kimileri ise hiç çıkmaz o yolculuğa.

“İzmir Elektrik Fabrikası ne olmak ister?” sorusu bir yolculuk davetiydi aslında. Kentin belleğinde bir endüstri mirası olarak önemli değere sahip olmasına karşın, uzunca bir dönemdir atıl durumda olan ve yeni bir solukla kentte yeniden var olmaya aday İzmir Elektrik Fabrikası’na dair; mekan potansiyelleri, mimari tektonik özellikleri ve yaşamsal-çevresel ilişki olasılıkları üzerinden deneysel ve çoğulcu bir zeminde fikir(ler) üretme davetiydi. Türkiye’deki mimarlık eğitimi ortamının bütününe Mimarlar Odası İzmir Şubesi tarafından “ulusal öğrenci fikir yarışması” olarak ulaştırılan bu ileti ile bir yandan kent için önemli bir

değerin doğru bir zeminde tartışılarak kentin gündemine taşınabilmesi sağlanırken, diğer taraftan bu düşünce mimarlık eğitimin formel eğitim alanı dışında, enformel üretme ve öğrenme alanı olarak var olan yarışma ortamının enerjisi ve deneyelliği ile desteklendi. Gerçekliğin tanımladığı sınırların ve var olan baskıcı tariflerin, fikir ve yorum ekseninde esnetilebildiği bir zemin olan yarışma ortamı; kısıtlayıcı kalıplar üzerinden şekillenerek arayışını ve kendini tanımladığı deneysel zemini yok edebilecek ifadeler içeren tutucu iletişim arayüzlerinden kaçınılarak şekillendi. Dahası katılımcıların ortaya koyacakları fikirleri ifade etme araçları ve temsil biçimlerine dair de esnek hareket alanları tanımlanmaya çalışıldı. Bu yaklaşımla her yarışmacının sınırlarını, müdahale düzeyini, sorunu kavrama zeminini ve temsil biçimini kendisinin belirleyebileceği; kurgu, içerik ve senaryo bağlamında yenilikçi yaklaşım olasılıklarına olanak tanıyan yüzleşme kulvarları yaratılmaya çalışıldı.

Bu yaklaşımın sonucunda, Türkiye’deki birçok eğitim kurumunun temsil edildiği gerek nitelik gerekse nicelik olarak kayda değer bir katılım düzeyinin gözlemlendiği bu yarışma için içerikler üzerinden bazı tespitler yapmak mümkün. Bu noktada tepeden bakan genelleşici yargılardan ve kategorik ayrıştırma gayretlerinden kaçınarak, ortama sunulan üretimler değerlendirildiğinde; yapıya müdahale kararlarındaki tansiyonlar ve tansiyon derecelerindeki çeşitlilikler, yapı-çevre ilişkileri üzerinden gelişen açık-kapalı mekan sınırlarına dair yorumlar, yapı-yakın çevre ve kent bağlamında

keşfedilen anlamsal, yaşamsal ve fiziksel ilişkiler, senaryo odaklı zaman ve mekan etkileşimine dayanan kurgusal önermeler, yapının salt hacim ve mekan potansiyelleri odaklı gelişen kararlar ve gündelik yaşam pratiklerini gözeterek uyarlanabilirlik esasıyla oluşturulan kurgular bütünü var eden içeriğin değinilmesi gereken yaklaşım çeşitlilikleri olarak ifade edilebilir. Diğer taraftan katılımcıların büyük çoğunluğunun bir ekip olarak sürece katkı vermesi, üretimlerin ifade düzeylerindeki anlaşılabilirlik, yarışmaya paralel gelişen bir stüdyo ortamının varlığı ve bu ortamın yarışmaya nicelik ve nitelik anlamında etkileri bu yarışma özelinde değinilmesi gereken diğer hususlar olarak belirtilebilir.

Öğrenci yarışmaları serbest, özgür ve gönüllülük esasına dayalı özellikleri ile deneysel üretim ortamları olarak varlığını sürdürmektedir. Yarışmaların yeni fikirler üretme arayışından uzaklaşmayan, deneysel yaklaşımları var edebilecek soru ya da sorunları konu edinen ve katılımcıyı sınırlarını zorlamaya teşvik edici iletişim arayüzleri içeren bir biçimde ele alınması gerekliliği ise oldukça önemlidir. Bu anlamda “İzmir Elektrik Fabrikası Ne olmak İster?” Ulusal Öğrenci Mimari Fikir Projesi Yarışması kentle kurduğu ilişki, yarattığı sorgulama esaslı düşünce zemini ve üretimleri ile mimarlık eğitime enformel alandan destek sağlayan bir deneyim. ■

Ferhat Hacılibeyoğlu, Doç. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi

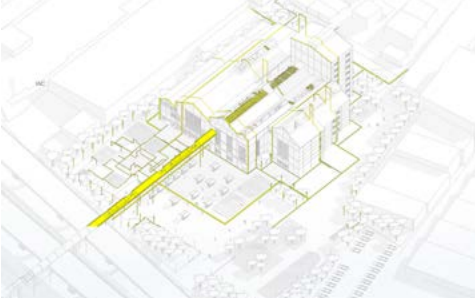
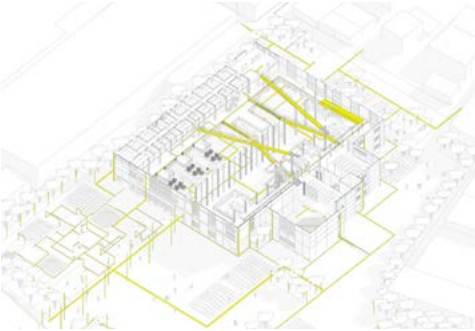
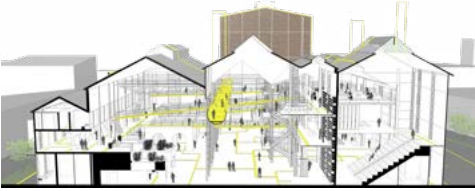
1. ödül

PROJE RUMUZ 49183

SIRA NO 89

PROJE EKİBİ

Nimet Değertaş (MEF Üni.)
Melike Kavalalı (MEF Üni.)
Berin Erikci (MEF Üni.)

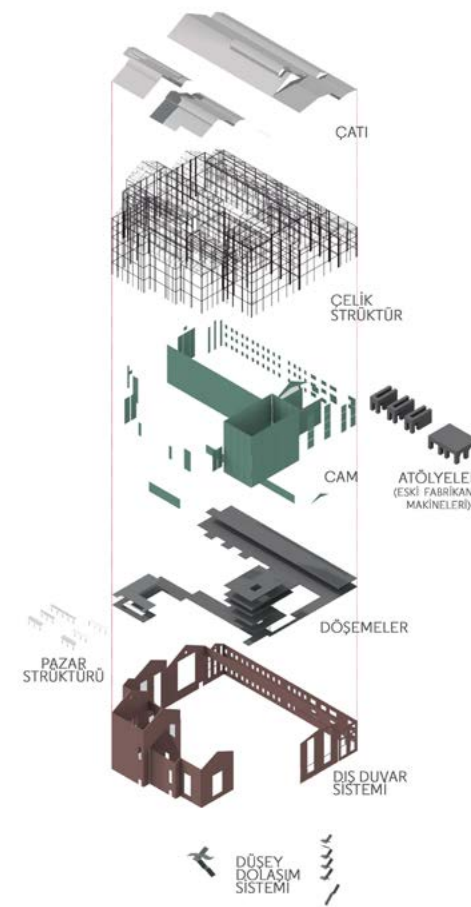
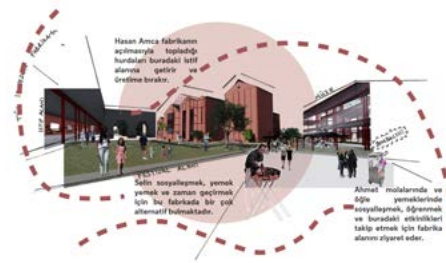
2. ödül

PROJE RUMUZ 69574

SIRA NO 60

PROJE EKİBİ

Berrin Karadağ (İTÜ)
Emre Aydın (İTÜ)
Halil Durmuş (İTÜ)
Nasibe Nur Dündar (İTÜ)

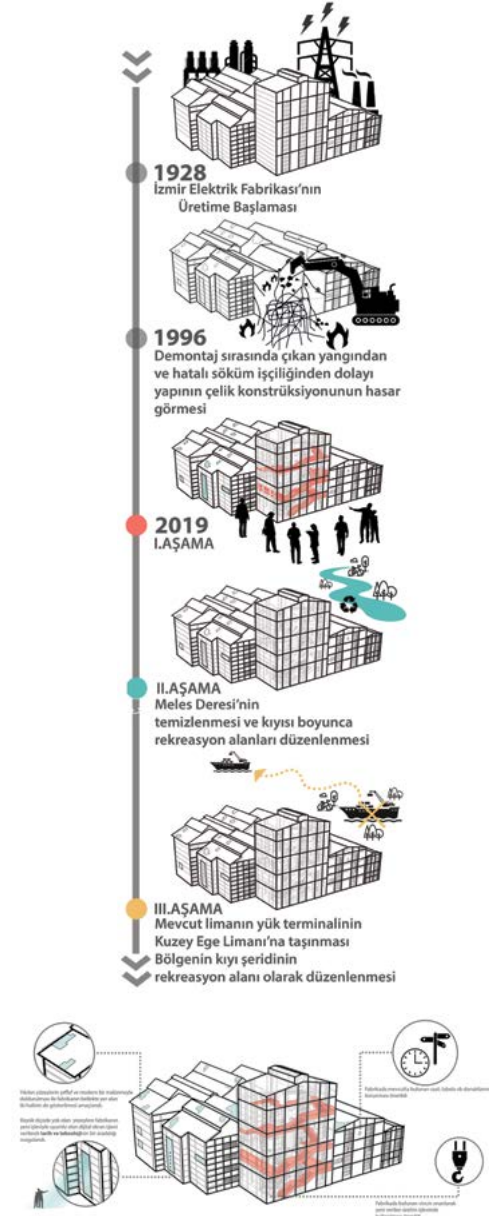
3. ödül

PROJE RUMUZ 15286

SIRA NO 20

PROJE EKİBİ

Dilek Turhan (DEÜ)
Handenur Aksu (DEÜ)

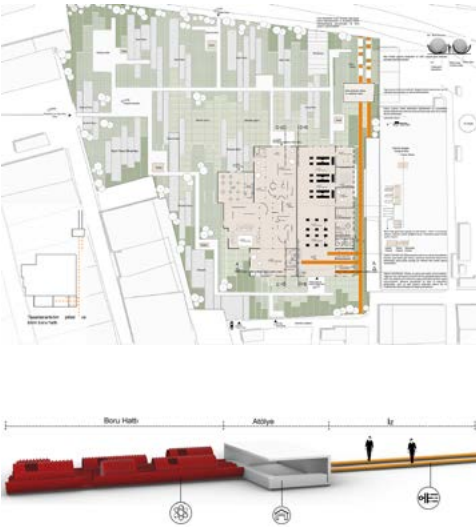

Eşdeğer Mansiyon

PROJE RUMUZ 40589

SIRA NO 1

PROJE EKİBİ
Sümeyye Uçar (YTÜ)
İlida Ersezer (YTÜ)

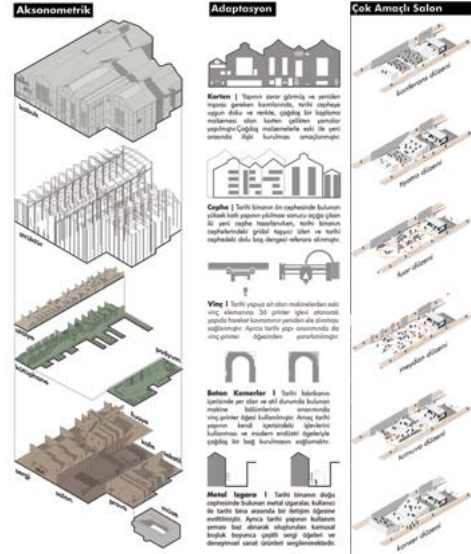

Eşdeğer Mansiyon

PROJE RUMUZ 25019

SIRA NO 21

PROJE EKİBİ
Fatih Endez (YTÜ)
Saffet İlkyay Kaya (YTÜ)

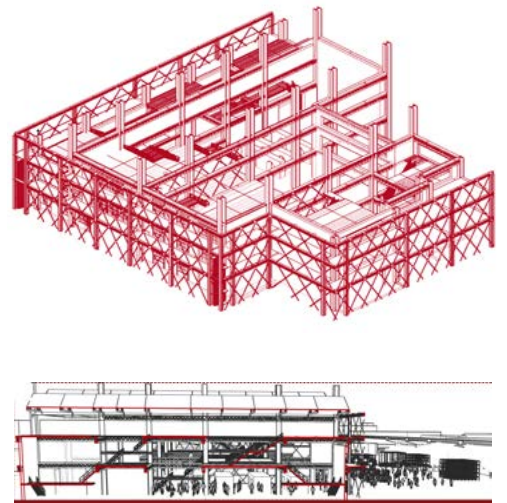

Eşdeğer Mansiyon

PROJE RUMUZ 17539

SIRA NO 64

PROJE EKİBİ
Ege Alp Esassolak (İTÜ)
İrem Sezer (İTÜ)

Eşdeğer Mansiyon

PROJE RUMUZ 21968

SIRA NO 83

PROJE EKİBİ
Utku Doğanay (TOBB ETÜ)
Beyza Ayaz (TOBB ETÜ)
Abdurrahman Furkan Balcı (TOBB ETÜ)

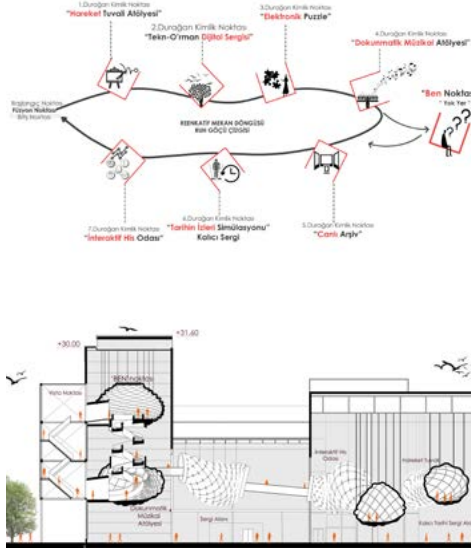

Eşdeğer Mansiyon

PROJE RUMUZ 71935

SIRA NO 97

PROJE EKİBİ
Abdulkadir Öztürk (Karabük Üni.)
Özlem Kan (YTÜ)
Şeyma Bengü Özmutlu (YTÜ)

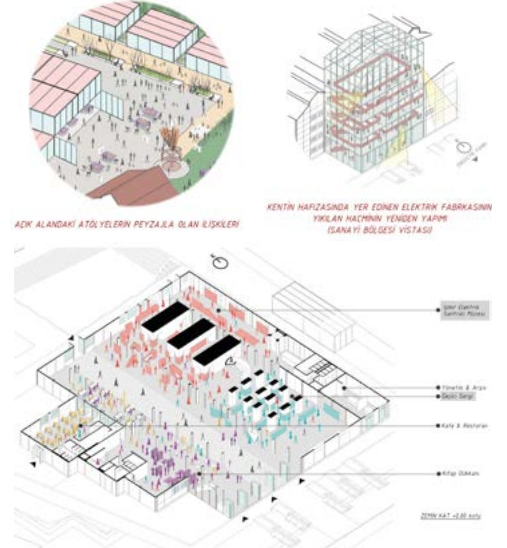

Jüri Özel Ödülü

PROJE RUMUZ 74685

SIRA NO 9

PROJE EKİBİ
Aleyna Çiftçi (İstanbul Bilgi Üni.)
Alp Kıskaç (İstanbul Bilgi Üni.)
Can Çobanoğlu (İstanbul Bilgi Üni.)
Ece Eranil (İstanbul Bilgi Üni.)
Sertaç Özkan Gürel (İstanbul Bilgi Üni.)

Jüri Özel Ödülü

PROJE RUMUZ 20269

SIRA NO 109

PROJE EKİBİ
Merve Osal (PAÜ)
Recep Çakar (PAÜ)

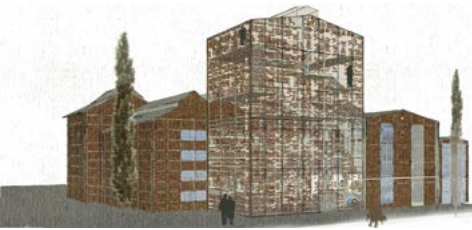

Teşvik Ödülleri

PROJE RUMUZ 64139

SIRA NO 52

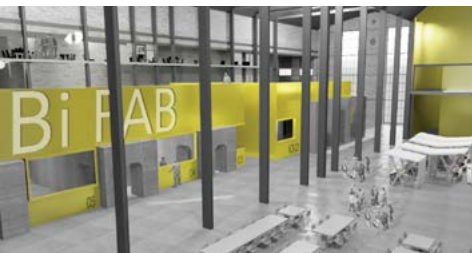
PROJE EKİBİ
Barış Manav (PAÜ)
Merve Başer (PAÜ)

PROJE RUMUZ 14652

SIRA NO 31

PROJE EKİBİ
Melih Alkan (PAÜ)
Nilay Otçu (PAÜ)

PROJE RUMUZ 31824

SIRA NO 7

PROJE EKİBİ
Emine İrem Demirci (TOBB ETÜ)
Halil Baha Akyar (TOBB ETÜ)
Sercan Deniz (TOBB ETÜ)

PROJE RUMUZ 18207

SIRA NO 71

PROJE EKİBİ
Yasin Taş (PAÜ)
Afife Nur Özkan (PAÜ)

PROJE RUMUZ 86931

SIRA NO 42

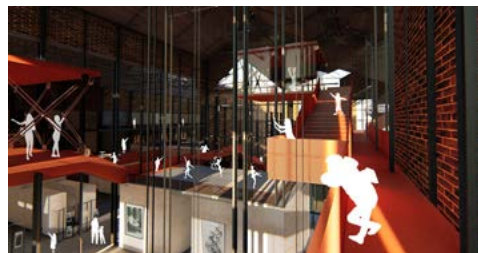
PROJE EKİBİ
Erk Korkmaz Solmaz (İTÜ)
Kaan Berk Saraç (İTÜ)

PROJE RUMUZ 29351

SIRA NO 25

PROJE EKİBİ
Berna Gemici (PAÜ)
Ebru Emirbayer (PAÜ)

PROJE RUMUZ 19682

SIRA NO 35

PROJE EKİBİ
Ceren Su Çelik (İTÜ)
Ece Kalaycıoğlu (İTÜ)
Kıvılcım Göksu Toprak (İTÜ)

PROJE RUMUZ 13628

SIRA NO 73

PROJE EKİBİ
Cansın Selin Özen (İYTE)
Aslı Filiz Gün (İYTE)

PROJE RUMUZ 79201

SIRA NO 100

PROJE EKİBİ
Gencer İşlekter (Gebze Teknik Üni.)

PROJE RUMUZ 16073

SIRA NO 108

PROJE EKİBİ
Hira Nur Nazlı (YTÜ)
Yağız Soysal (YTÜ)

Cumhuriyetin Tanığı Olan Bir Endüstri Mirasının Kısa Öyküsü: İzmir Alsancak Elektrik Fabrikası

İNŞA EDİLDİĞİ DÖNEMİN ENDÜSTRİ YAPI TEKNOLOJİSİNİ YANSITAN; İŞLETMEDE KALDIĞI YILLAR BOYUNCA KENTİN İKTİSADİ, SOSYAL, KÜLTÜREL GELİŞMESİNDE ÖNEMLİ ROLÜ OLAN ALSANCAK ELEKTRİK FABRİKASI HAKKINDA, MİMARLAR ODASI'NIN 1999 YILINDA YAPMIŞ OLDUĞU, KAMU ELİNDE VE KAMUNUN KULLANIMINA AÇIK KÜLTÜREL AMAÇLA İŞLEVLENDİRİLMESİ ÖNERİSİ YİRMİ YIL SONRA GERÇEKLEŞMİŞTİR DENEBİLİR

Hasan Topal

Anadolu'nun ve İzmir'in işgalden kurtarıldığı 9 Eylül 1922 sonrasında ülke düzeyinde iktisadi kalkınma, kentlerde kentsel hizmetlerin yeterli hale getirilmesi, geliştirilmesi cumhuriyetin kurucu kadrolarının ve kent yönetimlerinin öncelikli gündemlerindendir. Enerji ve aydınlatma bu gereksinimlerin en başında gelmektedir. İzmir kentinde de bu arayış ve çabalar önceliklidir.

İzmir'de şehre 1924 yılında Havagazı Fabrikası'ndan elektrik verilmeye başlanmıştır ancak verilen elektrik çok sınırlıdır; talebi karşılayamamaktadır.

1925 yılında yapılan bir anlaşma ile *Traction-Electricite* adlı Belçika şirketine İzmir'de elektrik üretimi ve tramvay işletmesi konusunda imtiyaz verilmiş, şirket 1926 yılında çalışmalarına başlamıştır.

Fabrika binası tamamlanmış, 3x6 t/h kapasiteli Kestner kazanları, 2x2, 5 MW'lık La Meuse türbinleri ile 2x3125 KVA gücünde ACEC jeneratörlerin montajı yapılmış, santralin nüvesini oluşturan bu donanım ile 18.10.1929 tarihinden itibaren elektrik üretimine başlanmıştır.

Fabrikanın elektrik üretimine

başlamasıyla öncelikle yakın çevresinde olmak üzere İzmir'de küçük sanayi tesisleri gelişmeye başlamış, atlı tramvaylar yerini elektrikli tramvaylara bırakmış, şehirde ulaşım güçlenmeye başlamıştır. Şehrin önemli semtleri ve ana caddeleri aydınlatılmaya başlanmıştır.

İkinci Dünya Savaşı yıllarında İzmir, ihracat limanı olmasının yanı sıra endüstri gelişmeleri kapsamında sanayi üretimi şehri olarak da büyük önem kazanmıştır. Şehrin elektrik enerjisine olan ihtiyacı sürekli olarak artmıştır. Mevcut fabrikanın ihtiyacı karşılamakta yetersiz kaldığı zamanlarda, akşamları Şark Sanayi Fabrikası şehrin bazı semtlerinin, Turyağ Fabrikası da Karşıyaka semtinin elektrik ihtiyacının karşılanmasına destek olmuştur.

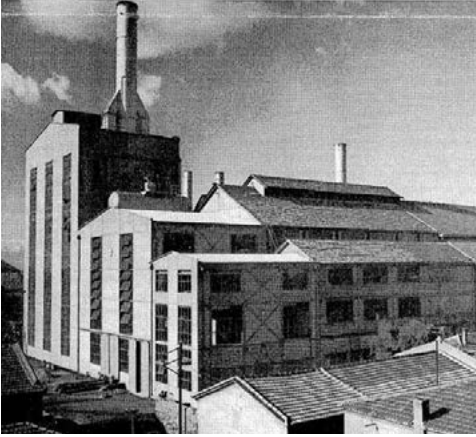
Fabrika, Resmi Gazete'de 27 Temmuz 1943 tarihinde yayımlanan "İzmir Tramvay ve Elektrik Türk Anonim Şirketi İmtiyazı ile Tesisatının Satın Alınmasına Dair Mukavelenin Tasdiki ve Bu Müessesenin İşletilmesi Hakkında Kanun" kapsamında satın alınarak kamulaştırılmıştır. Fabrika 1944 yılında İzmir Belediyesi'ne devredilmiştir. Kurulu gücü 5 MW olan Elektrik Fabrikası'nın, İzmir Belediyesi Elektrik

Su Havagazı Otobüs ve Trolleybüs Genel Müdürlüğü'nün (ESHOT) işletmesine geçtikten sonra 1949, 1952, 1954 ve 1955 yıllarında devreye alınan ek ünitelerle gücü 40 MW'a yükseltilmiştir. Fabrika, 1960'lı yıllara gelindiğinde ise İzmir'in elektrik ihtiyacının yüzde 30'unu karşılamaktaydı.

Fabrikada yakıt olarak Soma linyit (Lave ve Tüvanan) kömürü kullanılmış, bu kömür Soma'dan demiryolu ve karayolu ile getirilmiştir. Santralin ham su ihtiyacı şehir şebekesinden, soğutma suyu ihtiyacı da büyük çaplı borular ile denizden sağlanmıştır.

ESHOT'tan sonra Etibank'ın işlettiği santral, Türkiye Elektik Kurumu'nun (TEK) kurulmasından sonra TEK'e devredilmiştir. Fabrika, özelleştirme çalışmaları kapsamında TEK'in parçalanmasının ardından son olarak Ankara Doğal Elektrik Üretim ve Ticaret A.Ş.'nin mülkiyetine geçmiştir.

Elektrik Fabrikası yapısı, inşa edildiği dönemin endüstri yapılarına ait teknoloji özelliklerini yansıtmaktadır. Çelik kolonlar arası tuğla dolgu yüksek duvarlar, çelik çatılar ve trapez metal örtü ağırlıklı yapı malzemesidir. Erken cumhuriyet dönemi endüstri yapılarından biri olan fabrika, inşa

ÜSTTE 1955 yılına ait broşür kapağı (APİKAM, Şimşek E., 2006), Elektrik Fabrikası inşa süreci (Mimarlar Odası İzmir Şubesi Arşivi), Elektrik Fabrikası'nın hasar gören bölümü (Şimşek E., 2006)

edildiği yıllardaki büyük boyutları ile özgün kimliğini koruyan, bu özellikleri ile ülkemizde az sayıda örneği olan bir yapıdır.

Cumhuriyetin ilk yıllarına egemen olan kurumsallaşma çabalarının, kıt kaynaklar içinde zorunlu olan kalkınmanın acele ve telaşının, gelecek için endişeler taşındığı günlerin günümüze az sayıda tanığı kalmıştır. Elektrik Fabrikası da bunlardan ve ilklerinden biridir. Fabrikada üretim 1989 yılında durmuş, tesis şebeke dışına çıkarılmıştır.

Alsancak Liman Arkası Bölgesi'nde imar planı çalışmaları

1996 yılı başlarında İzmir Büyükşehir Belediyesi; Alsancak Limanı, demiryolu ve Meles Çayı'nın sınırlandırdığı ve "Liman Arkası Bölgesi" olarak tanımlanan bölgeyi kapsayan imar planlarını hazırlamıştır. Plan kararında alanın bütünü Merkezi İş Alanı (MİA) (ticaret-turizm-konut vb. işlevler) olarak ayrılmış ve yoğunluk değerleri de 2.5, 3 emsal olarak belirlenmiştir.

Önerilen imar planında alanın tamamının ticaret-turizm-konut işlevleri ile yapılaşması hedeflenirken; planın genel yaklaşımının boş bir arazi parçası planlanıyormuşçasına, bölgede yer alan eski endüstri binaları, sivil mimarlık örneği binalar ve ağaçlara dair hiçbir koruma kaygısı taşımıyor olması ilginçtir.

Diğer yandan aynı yıllarda İzmir Büyükşehir Belediyesi mülkiyetinde bulunan Havagazı Fabrikası'nda başta gazometre tankları olmak üzere yıkım-söküm işlerine başlandığı ve alanın otobüs depo alanı olarak kullanılmaya

başlandığı izlenmiştir.

Bu gelişmeler üzerine, hazırlanmış olan imar planı Mimarlar Odası İzmir Şubesi tarafından incelenmiş, planda alanın bütünü kapsayan ticaret-turizm-konut taraması dışında planlama alanında bulunan endüstri yapılarına dair bir duyarlılık ve karar görülemediği.

Yapılan değerlendirme sonucunda; İzmir kent tarihi ve kentin iktisadi ve mekânsal gelişim sürecinde büyük önem arz eden ve o günlerde henüz bir bölümünde üretim faaliyeti sürmekte olan Sümerbank Fabrikası, Elektrik Fabrikası, Havagazı Fabrikası, Şark Sanayi Fabrikası, DDY Atelyeleri ve bu işletmelere yakın sivil mimarlık örneği konut binalarının kültür mirası olarak tescilli olup olmadığının İzmir 1 Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'na sorulması, tescilli değiller ise tescillerinin yapılması talebinde bulunulmasına karar verilmiştir.

Karar uyarınca Mimarlar Odası İzmir Şubesi tarafından 18 Mart 1996 tarih ve 04/139 sayılı yazı ile; öncelikle yapılmakta olan yıkım işlemleri dikkate alınarak Havagazı Fabrikası'nın Korunması Gerekli Kültür Varlığı olarak tescilli olup olmadığı İzmir 1 Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu'na sorulmuş, tescil kararının bir örneği talep edilmiştir. Mimarlar Odası İzmir Şubesi'nin bu talebi üzerine, İzmir 1 Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu alan bütününde tespit ve tescil çalışması başlatmıştır.

Koruma Kurulu çalışmasını tamamlamış ve 8 Ocak 1998 tarihli toplantısında 7003 sayılı kararı ile; Havagazı Fabrikası (1860), Elektrik Fabrikası (1928), Sümerbank Fabrikası

ve Şark Sanayi Fabrikası (1885) sanayi yapılarını *Korunması Gerekli Kültür Varlığı* olarak tescil etmiştir.

Koruma Kurulu aynı tarih ve sayılı toplantı kararında alanda bulunan birçok sivil mimarlık örneği yapıyı *Korunması Gerekli Kültür Varlığı* olarak; bazı ağaç ve ağaç gruplarını da *Korunması Gerekli Doğal Varlık* olarak tescil etmiştir.

İzmir 1 Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu 08.01.1998 tarih 7003 numaralı kararında, bölgedeki eski endüstri yapıları için, "19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren pek çoğu tek ya da çok uluslu yabancı şirketler tarafından inşa edilerek faaliyete geçirilen ve makine sanayiindeki gelişmelerin paralelinde bu bölgede giderek yoğunlaşması sonucunda asırlarca Anadolu'nun bir antrepoşu olarak sadece güçlü bir ticaret+liman şehri görüntüsünü sürdüren İzmir ve Ege Bölgesi'nde, sanayinin gelişmesinde çok önemli rol oynadığı görülen, ancak bugün işlevlerini yitirmiş olan, (...) sanayi, ticaret, yaşam biçimi, sosyal yapı, yerleşme, teknik düzey ve gelişimi açısından tarihi bir süreci yansıtmaları nedeniyle tarihi belge niteliği, (...) teknik önemi birlikte göz önünde tutulduğunda gelecek kuşaklara iletilmesi gerekli yapılardan olduğuna..." denmektedir. Kurul kararı 21.01.1998 tarih 110 sayılı yazıyla dağıtılmıştır.

İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin tescil kararının iptali için dava açması

İzmir 1 Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun Liman Arkası Bölgesi'nde bulunan eski

endüstri yapılarını, sivil mimarlık örneği yapıları *Korunması Gerekli Kültür Varlığı* olarak tescil etmiş olduğu 08.01.1998 tarih 7003 numaralı kararının iptali ve yürütmesinin durdurulması için İzmir Büyükşehir Belediyesi, İzmir 2. İdare Mahkemesi'nde 1998/93 Esas no. ile dava açmıştır.

Dava sürecinde mahkeme tarafından alanda bilirkişi incelemesi yaptırılmıştır. Bilirkişi raporunda da alanda bulunan, eski endüstri yapılarının ve bazı sivil mimarlık örneği yapıların kültür varlığı olarak tescili kararı uygun ve doğru bulunmuştur.

İzmir 2. İdare Mahkemesi bilirkişi raporunu dayanak alarak 14.10.1998 tarihinde İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin iptal talebini reddetmiş, kültür varlığı olarak yapılmış tescil işlemlerinin hukuka ve kamu yararına uygun olduğuna karar vermiştir. Alsancak Liman Arkası Bölge'de yer alan eski endüstri yapıları ve bazı sivil mimarlık örneği yapılar mahkemenin bu kararı ile tamamen yıkılmaktan kurtulmuşlardır. İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılan imar planı ise uygulanamaz hale gelmiş ve geçersiz kalmıştır. Mimarlar Odası 16.12.1998 tarih, 926 sayılı yazı ile belediyeden Liman Arkası Bölge'de tescil kararlarını veri olarak dikkate alan yeni bir imar planı revizyonu yapılmasını talep etmiştir.

Ancak yaklaşık 2 yılı kapsayan tespit, tescil çalışmaları sürecinde gerek Elektrik Fabrikası'nda, gerek Havagazı Fabrikası'nda ve gerekse diğer endüstri yapılarında çok büyük tahribatlar yapılmıştır. Elektrik Fabrikası'nın bazı çelik kolonları kesilmiş, duvarları

yıkılmış, iç donanımları yağmalanmış ya da başka yerlere taşınmıştır. Havagazı Fabrikası'nda da aynı şekilde çok büyük yıkımlar yapılmış; gazometre tankları, fabrikanın ekipman ve iç donanımları sökülüp, yok edilmiştir.

Mimarlar Odası İzmir Şubesi, 1999 Mart ayında yapılacak Yerel Yönetim Seçimleri öncesi Büyükşehir Belediye Başkan adaylarına Elektrik Fabrikası hakkında hazırlamış olduğu raporu vermiş; adaylara seçildikleri takdirde Elektrik Fabrikası'nı kentin kültürel yaşamına katmalarını önermiştir.

İzmir Yeni Kent Merkezi İmar Planı ve eski endüstri yapıları

Mart 1999 Yerel Seçimleri'nde Ahmet Piristina Büyükşehir Belediye Başkanı seçilmiştir. Bu dönemde kentin planlı gelişmesi politikası uygulamalara egemen kılınmıştır. Kültür varlığı olarak tescilli yapıların ve alanların korunması özenle ele alınmış, eski endüstri yapılarının yoğun olarak bulunduğu Alsancak Liman Arkası, Salhane, Turan bölgelerini kapsayan 550 ha. alan için "İzmir Liman Bölgesi Kentsel Tasarım Uluslararası Fikir Yarışması" düzenlenmiştir.

Yarışmaya farklı ülkelerden 150'ye yakın proje katılmış, dünyanın farklı ülkelerinden tasarımcılar İzmir'e dair fikirler geliştirmişlerdir. Yarışma alanında bulunan, kentin mekânsal gelişmesinde ve tarihinde önemli roller üstlenmiş eski endüstri yapılarının nasıl yeniden kent yaşamına katılabileceğine dair öneriler üretilmiştir.

Yarışmaya katılan önerilerin kavramsal yaklaşımları ve

önergelerinden yararlanarak İzmir Yeni Kent Merkezi Nazım İmar Planı ve Uygulama İmar Planları hazırlanmıştır.

Yarışma sonucu seçilen projelerin fikirlerinden yararlanılarak hazırlanmış olan Nazım İmar Planı'nda Liman Arkası Bölge'de bulunan Elektrik Fabrikası, Havagazı Fabrikası ve Sümerbank Fabrikası korunacak yapılar olarak belirlenmiştir. Her üç eski endüstri yapısının bulunduğu alana da Özel Proje Alanı statüsü ve kültürel kullanım işlevi getirilmiştir. Uygulama imar planlarında da bu kararlar sürdürülmektedir.

2002-2003 yıllarında İzmir Büyükşehir Belediyesi Elektrik Fabrikası'nı, imar planında ayrılmış olan kullanım amacı doğrultusunda kültürel tesis olarak restorasyonunu yapıp kentlinin kullanımına sunmak üzere, yazı ile sahibi olan kurumdan belediyeye tahsisini/devrini talep etmiştir. İlgili kurum yazılı yanıtında, kendisinin ihtiyacı olduğunu belirterek belediyenin devir/tahsis talebini reddetmiştir.

Elektrik Fabrikası'nın sahibi olan Ankara Doğal Elektrik Üretim ve Ticaret A.Ş. 2008-2009 yıllarında fabrika alanına, ihtiyacı olduğu gerekçesi ile büyük trafo binaları yapmıştır. Sonraki yıllarda ise Alsancak Elektrik Fabrikası ve alanı özelleştirme kapsamına alınarak, Hazine ve Maliye Bakanlığı Özelleştirme İdaresi Başkanlığı tarafından satışı için ihale hazırlıklarına başlanmıştır.

İzmir Alsancak Elektrik Fabrikası hakkında öneri ve etkinlikler

İzmir Alsancak Eski Elektrik Fabrikası ve alanının Özelleştirme İdaresi'nce satışa çıkarılması, 2017-2018-2019 yıllarında kentte bulunan akademik meslek kuruluşları başta olmak üzere, mimarlar, kent plancıları, avukatlar ve pek çok disiplinden duyarlı kentlinin tepkisi ile karşılanmış; satışın iptal edilmesine yönelik kampanyalar başlatılmış, paneller ve basın toplantıları düzenlenmiştir. Fabrikanın kamu mülkiyetinde kalması ve kentin kültürel mekan gereksinimini karşılamak üzere kültürel amaçlı olarak işlevlendirilmesi talebi kamuoyuna ve ilgili kurumlara iletilmiştir.

Kentin sosyal, kültürel, teknik ve mekânsal hafızasının tanıklarından olan yapının yenilikçi ve yaratıcı

fikirler ile restorasyonunun yapılarak kent yaşamına katılması ve sürecin katılımcı bir anlayışla yönetilmesi ortak beklenti olmuştur. Mimarlar Odası İzmir Şubesi, mimarlık öğrencileri arasında “Elektrik Fabrikası Ne Olmak İster?” konulu bir fikir yarışması düzenlemiştir. Endüstri mirası yapılarının yeniden işlevlendirilmesi aşamasında kültürel kullanım asıl olmak üzere yaratıcı fikirlerin elde edilmesi bağlamında yarışmanın önemli bir kademe olduğu söylenebilir. Yarışma Mayıs 2019 itibarıyla sonuçlanmıştır.

Elektrik Fabrikası'nın özelleştirme yöntemiyle satılması

Özetlenen öneri, talep ve istemler sürerken, Hazine ve Maliye Bakanlığı Özelleştirme İdaresi Başkanlığı İzmir Alsancak Elektrik Fabrikasının satışı için 16 Nisan 2019 tarihinde ihaleye çıkma kararı almıştır.

31 Mart 2019 tarihinde yapılan Yerel Seçimler sonucu İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığı'na Tunç Soyer seçilmiştir. Soyer, yerel seçimler öncesi

kentliye sunduğu programında Elektrik Fabrikası'nın kentin kültürel kullanımına sunulması doğrultusunda görüş belirtmiştir. Göreve başladıktan sonra İzmir Büyükşehir Belediye Meclisinin ilk toplantısında Elektrik Fabrikası satış ihalesine katılma kararı alınmıştır. Bu karar doğrultusunda ihaleye İzmir Büyükşehir Belediyesi de katılmış, ihale sonunda İzmir Alsancak Elektrik Fabrikası'nı 35.000.000 TL bedel ile satın almıştır.

Fabrikanın İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından satın alınması ve yeniden kamunun mülkiyetinde kalmasının sağlanmış olması kentli duyarlı aktörler tarafından olumlu bulunmuş, hızla restorasyonu yapılarak kente kazandırılması beklentisi büyükşehir belediyesine yansıtılmıştır.

Bir kamu kurumu olan İzmir Belediyesi'nin mülkü olan Elektrik Fabrikası, yasa düzenlemesi ile bir kamu iktisadi teşekkülü olan Türkiye Elektrik Kurumu'na (TEK) geçmiş, Türkiye Elektrik Kurumu'nun parçalanması sonunda özelleştirme politikaları ve uygulamaları kapsamında Ankara Doğal

Elektrik Üretim ve Ticaret A.Ş.'nin mülkü olmuş ve son olarak, özelleştirme satışı sonunda da 35 milyon liraya yeniden İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin mülkü olmuştur.

Bir başka ifadeyle; yarım yüzyıl önce İzmir Belediyesi'nin mülkiyetinde olan Alsancak Elektrik Fabrikası yeniden İzmir Büyükşehir Belediyesi mülkiyetine geçmiştir. İnşa edildiği dönemin endüstri yapı teknolojisi, özellikleri ve mekan kurgusunu yansıtan; işletmede kaldığı yıllar boyunca kentin iktisadi, sosyal, kültürel ve mekansal gelişmesinde önemli rolü olan ve yaklaşık çeyrek yüzyıldır kentin tartışma gündeminde yer alan Alsancak Elektrik Fabrikası hakkında, Mimarlar Odası'nın 1999 yılında yapmış olduğu, kamu elinde ve kamunun kullanımına açık kültürel amaçla işlevlendirilmesi önerisi yirmi yıl sonra gerçekleşmiştir denebilir. elinde ve kamunun kullanımına açık kültürel amaçla işlevlendirilmesi önerisi yirmi yıl sonra gerçekleşmiştir denebilir.

□

Hasan Topal, Mimar

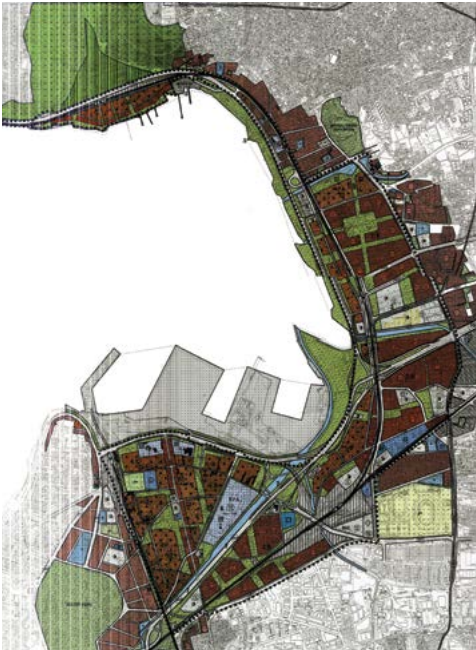
“YARIŞMAYA KATILAN ÖNERİLERİN KAVRAMSAL YAKLAŞIMLARINDAN YARARLANARAK İZMİR YENİ KENT MERKEZİ NAZIM İMAR PLANI HAZIRLANMIŞTIR”

SOLDA ÜSTTE Bal vd., 2005

SAĞDA ALTTA İzmir Yeni Kent Merkezi Nazım İmar Planı (İzmir Büyükşehir Bld., 2003; Bal vd., 2005)

KAYNAKLAR

- İzmir Termik ve Gaz Türbinleri, TEK, Yayın No: 1.
- Cumhuriyetin Bir Tanığı Alsancak Elektrik Fabrikası, Hasan Topal, 1999.
- İzmir Yeni Kent Merkezi Nazım İmar Planı Raporu (2003)
- Bal, E., Altınörs, A., Doğmuş, O.E., 2005. Kente Yön Veren Aktörler Temelinde İzmir Yeni Kent Merkezi Nazım Planı. Ege Mimarlık Dergisi 2005/1 (53), 32-36.
- Şimşek E. Endüstri Yapılarının Kültürel Miras Olarak İrdelenmesi ve Değerlendirilmesi: İzmir Liman Arkası Bölgesi Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, 2006

Cumhuriyetin Tanığı Olan Bir Endüstri Mirasının Kısa Öyküsü: İzmir Alsancak Elektrik Fabrikası

İNŞA EDİLDİĞİ DÖNEMİN ENDÜSTRİ YAPI TEKNOLOJİSİNİ YANSITAN; İŞLETMEDE KALDIĞI YILLAR BOYUNCA KENTİN İKTİSADİ, SOSYAL, KÜLTÜREL GELİŞMESİNDE ÖNEMLİ ROLÜ OLAN ALSANCAK ELEKTRİK FABRİKASI HAKKINDA, MİMARLAR ODASI'NIN 1999 YILINDA YAPMIŞ OLDUĞU, KAMU ELİNDE VE KAMUNUN KULLANIMINA AÇIK KÜLTÜREL AMAÇLA İŞLEVLENDİRİLMESİ ÖNERİSİ YİRMİ YIL SONRA GERÇEKLEŞMİŞTİR DENEBİLİR

Hasan Topal

Anadolu'nun ve İzmir'in işgalden kurtarıldığı 9 Eylül 1922 sonrasında ülke düzeyinde iktisadi kalkınma, kentlerde kentsel hizmetlerin yeterli hale getirilmesi, geliştirilmesi cumhuriyetin kurucu kadrolarının ve kent yönetimlerinin öncelikli gündemlerindendir. Enerji ve aydınlatma bu gereksinimlerin en başında gelmektedir. İzmir kentinde de bu arayış ve çabalar önceliklidir.

İzmir'de şehre 1924 yılında Havagazı Fabrikası'ndan elektrik verilmeye başlanmıştır ancak verilen elektrik çok sınırlıdır; talebi karşılayamamaktadır.

1925 yılında yapılan bir anlaşma ile *Traction-Electricite* adlı Belçika şirketine İzmir'de elektrik üretimi ve tramvay işletmesi konusunda imtiyaz verilmiş, şirket 1926 yılında çalışmalarına başlamıştır.

Fabrika binası tamamlanmış, 3x6 t/h kapasiteli Kestner kazanları, 2x2, 5 MW'lık La Meuse türbinleri ile 2x3125 KVA gücünde ACEC jeneratörlerin montajı yapılmış, santralin nüvesini oluşturan bu donanım ile 18.10.1929 tarihinden itibaren elektrik üretimine başlanmıştır.

Fabrikanın elektrik üretimine

başlamasıyla öncelikle yakın çevresinde olmak üzere İzmir'de küçük sanayi tesisleri gelişmeye başlamış, atlı tramvaylar yerini elektrikli tramvaylara bırakmış, şehirde ulaşım güçlenmeye başlamıştır. Şehrin önemli semtleri ve ana caddeleri aydınlatılmaya başlanmıştır.

İkinci Dünya Savaşı yıllarında İzmir, ihracat limanı olmasının yanı sıra endüstri gelişmeleri kapsamında sanayi üretimi şehri olarak da büyük önem kazanmıştır. Şehrin elektrik enerjisine olan ihtiyacı sürekli olarak artmıştır. Mevcut fabrikanın ihtiyacı karşılamakta yetersiz kaldığı zamanlarda, akşamları Şark Sanayi Fabrikası şehrin bazı semtlerinin, Turyağ Fabrikası da Karşıyaka semtinin elektrik ihtiyacının karşılanmasına destek olmuştur.

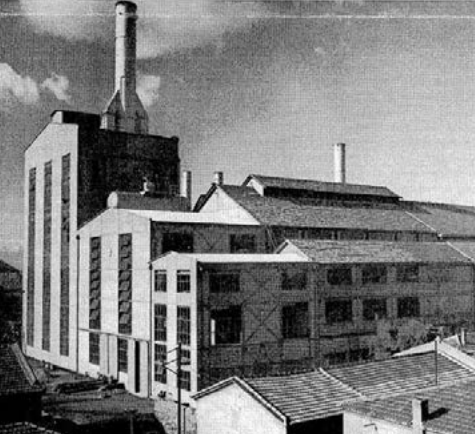
Fabrika, Resmi Gazete'de 27 Temmuz 1943 tarihinde yayımlanan "İzmir Tramvay ve Elektrik Türk Anonim Şirketi İmtiyazı ile Tesisatının Satın Alınmasına Dair Mukavelenin Tasdiki ve Bu Müessesenin İşletilmesi Hakkında Kanun" kapsamında satın alınarak kamulaştırılmıştır. Fabrika 1944 yılında İzmir Belediyesi'ne devredilmiştir. Kurulu gücü 5 MW olan Elektrik Fabrikası'nın, İzmir Belediyesi Elektrik

Su Havagazı Otobüs ve Trolleybüs Genel Müdürlüğü'nün (ESHOT) işletmesine geçtikten sonra 1949, 1952, 1954 ve 1955 yıllarında devreye alınan ek ünitelerle gücü 40 MW'a yükseltilmiştir. Fabrika, 1960'lı yıllara gelindiğinde ise İzmir'in elektrik ihtiyacının yüzde 30'unu karşılamaktaydı.

Fabrikada yakıt olarak Soma linyit (Lave ve Tüvanan) kömürü kullanılmış, bu kömür Soma'dan demiryolu ve karayolu ile getirilmiştir. Santralin ham su ihtiyacı şehir şebekesinden, soğutma suyu ihtiyacı da büyük çaplı borular ile denizden sağlanmıştır.

ESHOT'tan sonra Etibank'ın işlettiği santral, Türkiye Elektik Kurumu'nun (TEK) kurulmasından sonra TEK'e devredilmiştir. Fabrika, özelleştirme çalışmaları kapsamında TEK'in parçalanmasının ardından son olarak Ankara Doğal Elektrik Üretim ve Ticaret A.Ş.'nin mülkiyetine geçmiştir.

Elektrik Fabrikası yapısı, inşa edildiği dönemin endüstri yapılarına ait teknoloji özelliklerini yansıtmaktadır. Çelik kolonlar arası tuğla dolgu yüksek duvarlar, çelik çatılar ve trapez metal örtü ağırlıklı yapı malzemesidir. Erken cumhuriyet dönemi endüstri yapılarından biri olan fabrika, inşa

ÜSTTE 1955 yılına ait broşür kapağı (APİKAM, Şimşek E., 2006), Elektrik Fabrikası inşa süreci (Mimarlar Odası İzmir Şubesi Arşivi), Elektrik Fabrikası'nın hasar gören bölümü (Şimşek E., 2006)

edildiği yıllardaki büyük boyutları ile özgün kimliğini koruyan, bu özellikleri ile ülkemizde az sayıda örneği olan bir yapıdır.

Cumhuriyetin ilk yıllarına egemen olan kurumsallaşma çabalarının, kıt kaynaklar içinde zorunlu olan kalkınmanın acele ve telaşının, gelecek için endişeler taşındığı günlerin günümüze az sayıda tanığı kalmıştır. Elektrik Fabrikası da bunlardan ve ilklerinden biridir. Fabrikada üretim 1989 yılında durmuş, tesis şebeke dışına çıkarılmıştır.

Alsancak Liman Arkası Bölgesi'nde imar planı çalışmaları

1996 yılı başlarında İzmir Büyükşehir Belediyesi; Alsancak Limanı, demiryolu ve Meles Çayı'nın sınırlandırdığı ve "Liman Arkası Bölgesi" olarak tanımlanan bölgeyi kapsayan imar planlarını hazırlamıştır. Plan kararında alanın bütünü Merkezi İş Alanı (MİA) (ticaret-turizm-konut vb. işlevler) olarak ayrılmış ve yoğunluk değerleri de 2.5, 3 emsal olarak belirlenmiştir.

Önerilen imar planında alanın tamamının ticaret-turizm-konut işlevleri ile yapılaşması hedeflenirken; planın genel yaklaşımının boş bir arazi parçası planlanıyormuşçasına, bölgede yer alan eski endüstri binaları, sivil mimarlık örneği binalar ve ağaçlara dair hiçbir koruma kaygısı taşımıyor olması ilginçtir.

Diğer yandan aynı yıllarda İzmir Büyükşehir Belediyesi mülkiyetinde bulunan Havagazı Fabrikası'nda başta gazometre tankları olmak üzere yıkım-söküm işlerine başlandığı ve alanın otobüs depo alanı olarak kullanılmaya

başlandığı izlenmiştir.

Bu gelişmeler üzerine, hazırlanmış olan imar planı Mimarlar Odası İzmir Şubesi tarafından incelenmiş, planda alanın bütünü kapsayan ticaret-turizm-konut taraması dışında planlama alanında bulunan endüstri yapılarına dair bir duyarlılık ve karar görülebilmiştir.

Yapılan değerlendirme sonucunda; İzmir kent tarihi ve kentin iktisadi ve mekânsal gelişim sürecinde büyük önem arz eden ve o günlerde henüz bir bölümünde üretim faaliyeti sürmekte olan Sümerbank Fabrikası, Elektrik Fabrikası, Havagazı Fabrikası, Şark Sanayi Fabrikası, DDY Atelyeleri ve bu işletmelere yakın sivil mimarlık örneği konut binalarının kültür mirası olarak tescilli olup olmadığının İzmir 1 Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'na sorulması, tescilli değiller ise tescillerinin yapılması talebinde bulunulmasına karar verilmiştir.

Karar uyarınca Mimarlar Odası İzmir Şubesi tarafından 18 Mart 1996 tarih ve 04/139 sayılı yazı ile; öncelikle yapılmakta olan yıkım işlemleri dikkate alınarak Havagazı Fabrikası'nın Korunması Gerekli Kültür Varlığı olarak tescilli olup olmadığı İzmir 1 Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu'na sorulmuş, tescil kararının bir örneği talep edilmiştir. Mimarlar Odası İzmir Şubesi'nin bu talebi üzerine, İzmir 1 Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu alan bütününde tespit ve tescil çalışması başlatmıştır.

Koruma Kurulu çalışmasını tamamlamış ve 8 Ocak 1998 tarihli toplantısında 7003 sayılı kararı ile; Havagazı Fabrikası (1860), Elektrik Fabrikası (1928), Sümerbank Fabrikası

ve Şark Sanayi Fabrikası (1885) sanayi yapılarını *Korunması Gerekli Kültür Varlığı* olarak tescil etmiştir.

Koruma Kurulu aynı tarih ve sayılı toplantı kararında alanda bulunan birçok sivil mimarlık örneği yapıyı *Korunması Gerekli Kültür Varlığı* olarak; bazı ağaç ve ağaç gruplarını da *Korunması Gerekli Doğal Varlık* olarak tescil etmiştir.

İzmir 1 Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu 08.01.1998 tarih 7003 numaralı kararında, bölgedeki eski endüstri yapıları için, "19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren pek çoğu tek ya da çok uluslu yabancı şirketler tarafından inşa edilerek faaliyete geçirilen ve makine sanayiindeki gelişmelerin paralelinde bu bölgede giderek yoğunlaşması sonucunda asırlarca Anadolu'nun bir antrepoşu olarak sadece güçlü bir ticaret+liman şehri görüntüsünü sürdüren İzmir ve Ege Bölgesi'nde, sanayinin gelişmesinde çok önemli rol oynadığı görülen, ancak bugün işlevlerini yitirmiş olan, (...) sanayi, ticaret, yaşam biçimi, sosyal yapı, yerleşme, teknik düzey ve gelişimi açısından tarihi bir süreci yansıtmaları nedeniyle tarihi belge niteliği, (...) teknik önemi birlikte göz önünde tutulduğunda gelecek kuşaklara iletilmesi gerekli yapılardan olduğuna..." denmektedir. Kurul kararı 21.01.1998 tarih 110 sayılı yazıyla dağıtılmıştır.

İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin tescil kararının iptali için dava açması

İzmir 1 Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun Liman Arkası Bölgesi'nde bulunan eski

endüstri yapılarını, sivil mimarlık örneği yapıları *Korunması Gerekli Kültür Varlığı* olarak tescil etmiş olduğu 08.01.1998 tarih 7003 numaralı kararının iptali ve yürütmesinin durdurulması için İzmir Büyükşehir Belediyesi, İzmir 2. İdare Mahkemesi'nde 1998/93 Esas no. ile dava açmıştır.

Dava sürecinde mahkeme tarafından alanda bilirkişi incelemesi yaptırılmıştır. Bilirkişi raporunda da alanda bulunan, eski endüstri yapılarının ve bazı sivil mimarlık örneği yapıların kültür varlığı olarak tescili kararı uygun ve doğru bulunmuştur.

İzmir 2. İdare Mahkemesi bilirkişi raporunu dayanak alarak 14.10.1998 tarihinde İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin iptal talebini reddetmiş, kültür varlığı olarak yapılmış tescil işlemlerinin hukuka ve kamu yararına uygun olduğuna karar vermiştir. Alsancak Liman Arkası Bölge'de yer alan eski endüstri yapıları ve bazı sivil mimarlık örneği yapılar mahkemenin bu kararı ile tamamen yıkılmaktan kurtulmuşlardır. İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılan imar planı ise uygulanamaz hale gelmiş ve geçersiz kalmıştır. Mimarlar Odası 16.12.1998 tarih, 926 sayılı yazı ile belediyeden Liman Arkası Bölge'de tescil kararlarını veri olarak dikkate alan yeni bir imar planı revizyonu yapılmasını talep etmiştir.

Ancak yaklaşık 2 yılı kapsayan tespit, tescil çalışmaları sürecinde gerek Elektrik Fabrikası'nda, gerek Havagazı Fabrikası'nda ve gerekse diğer endüstri yapılarında çok büyük tahribatlar yapılmıştır. Elektrik Fabrikası'nın bazı çelik kolonları kesilmiş, duvarları

yıkılmış, iç donanımları yağmalanmış ya da başka yerlere taşınmıştır. Havagazı Fabrikası'nda da aynı şekilde çok büyük yıkımlar yapılmış; gazometre tankları, fabrikanın ekipman ve iç donanımları sökülüp, yok edilmiştir.

Mimarlar Odası İzmir Şubesi, 1999 Mart ayında yapılacak Yerel Yönetim Seçimleri öncesi Büyükşehir Belediye Başkan adaylarına Elektrik Fabrikası hakkında hazırlamış olduğu raporu vermiş; adaylara seçildikleri takdirde Elektrik Fabrikası'nı kentin kültürel yaşamına katmalarını önermiştir.

İzmir Yeni Kent Merkezi İmar Planı ve eski endüstri yapıları

Mart 1999 Yerel Seçimleri'nde Ahmet Piristina Büyükşehir Belediye Başkanı seçilmiştir. Bu dönemde kentin planlı gelişmesi politikası uygulamalara egemen kılınmıştır. Kültür varlığı olarak tescilli yapıların ve alanların korunması özenle ele alınmış, eski endüstri yapılarının yoğun olarak bulunduğu Alsancak Liman Arkası, Salhane, Turan bölgelerini kapsayan 550 ha. alan için "İzmir Liman Bölgesi Kentsel Tasarım Uluslararası Fikir Yarışması" düzenlenmiştir.

Yarışmaya farklı ülkelerden 150'ye yakın proje katılmış, dünyanın farklı ülkelerinden tasarımcılar İzmir'e dair fikirler geliştirmişlerdir. Yarışma alanında bulunan, kentin mekânsal gelişmesinde ve tarihinde önemli roller üstlenmiş eski endüstri yapılarının nasıl yeniden kent yaşamına katılabileceğine dair öneriler üretilmiştir.

Yarışmaya katılan önerilerin kavramsal yaklaşımları ve

önergelerinden yararlanarak İzmir Yeni Kent Merkezi Nazım İmar Planı ve Uygulama İmar Planları hazırlanmıştır.

Yarışma sonucu seçilen projelerin fikirlerinden yararlanılarak hazırlanmış olan Nazım İmar Planı'nda Liman Arkası Bölge'de bulunan Elektrik Fabrikası, Havagazı Fabrikası ve Sümerbank Fabrikası korunacak yapılar olarak belirlenmiştir. Her üç eski endüstri yapısının bulunduğu alana da Özel Proje Alanı statüsü ve kültürel kullanım işlevi getirilmiştir. Uygulama imar planlarında da bu kararlar sürdürülmektedir.

2002-2003 yıllarında İzmir Büyükşehir Belediyesi Elektrik Fabrikası'nı, imar planında ayrılmış olan kullanım amacı doğrultusunda kültürel tesis olarak restorasyonunu yapıp kentlinin kullanımına sunmak üzere, yazı ile sahibi olan kurumdan belediyeye tahsisini/devrini talep etmiştir. İlgili kurum yazılı yanıtında, kendisinin ihtiyacı olduğunu belirterek belediyenin devir/tahsis talebini reddetmiştir.

Elektrik Fabrikası'nın sahibi olan Ankara Doğal Elektrik Üretim ve Ticaret A.Ş. 2008-2009 yıllarında fabrika alanına, ihtiyacı olduğu gerekçesi ile büyük trafo binaları yapmıştır. Sonraki yıllarda ise Alsancak Elektrik Fabrikası ve alanı özelleştirme kapsamına alınarak, Hazine ve Maliye Bakanlığı Özelleştirme İdaresi Başkanlığı tarafından satışı için ihale hazırlıklarına başlanmıştır.

İzmir Alsancak Elektrik Fabrikası hakkında öneri ve etkinlikler

İzmir Alsancak Eski Elektrik Fabrikası ve alanının Özelleştirme İdaresi'nce satışa çıkarılması, 2017-2018-2019 yıllarında kentte bulunan akademik meslek kuruluşları başta olmak üzere, mimarlar, kent plancıları, avukatlar ve pek çok disiplinden duyarlı kentlinin tepkisi ile karşılanmış; satışın iptal edilmesine yönelik kampanyalar başlatılmış, paneller ve basın toplantıları düzenlenmiştir. Fabrikanın kamu mülkiyetinde kalması ve kentin kültürel mekan gereksinimini karşılamak üzere kültürel amaçlı olarak işlevlendirilmesi talebi kamuoyuna ve ilgili kurumlara iletilmiştir.

Kentin sosyal, kültürel, teknik ve mekânsal hafızasının tanıklarından olan yapının yenilikçi ve yaratıcı

fikirler ile restorasyonunun yapılarak kent yaşamına katılması ve sürecin katılımcı bir anlayışla yönetilmesi ortak beklenti olmuştur. Mimarlar Odası İzmir Şubesi, mimarlık öğrencileri arasında “Elektrik Fabrikası Ne Olmak İster?” konulu bir fikir yarışması düzenlemiştir. Endüstri mirası yapılarının yeniden işlevlendirilmesi aşamasında kültürel kullanım asıl olmak üzere yaratıcı fikirlerin elde edilmesi bağlamında yarışmanın önemli bir kademe olduğu söylenebilir. Yarışma Mayıs 2019 itibarıyla sonuçlanmıştır.

Elektrik Fabrikası'nın özelleştirme yöntemiyle satılması

Özetlenen öneri, talep ve istemler sürerken, Hazine ve Maliye Bakanlığı Özelleştirme İdaresi Başkanlığı İzmir Alsancak Elektrik Fabrikasının satışı için 16 Nisan 2019 tarihinde ihaleye çıkma kararı almıştır.

31 Mart 2019 tarihinde yapılan Yerel Seçimler sonucu İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığı'na Tunç Soyer seçilmiştir. Soyer, yerel seçimler öncesi

kentliye sunduğu programında Elektrik Fabrikası'nın kentin kültürel kullanımına sunulması doğrultusunda görüş belirtmiştir. Göreve başladıktan sonra İzmir Büyükşehir Belediye Meclisinin ilk toplantısında Elektrik Fabrikası satış ihalesine katılma kararı alınmıştır. Bu karar doğrultusunda ihaleye İzmir Büyükşehir Belediyesi de katılmış, ihale sonunda İzmir Alsancak Elektrik Fabrikası'nı 35.000.000 TL bedel ile satın almıştır.

Fabrikanın İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından satın alınması ve yeniden kamunun mülkiyetinde kalmasının sağlanmış olması kentli duyarlı aktörler tarafından olumlu bulunmuş, hızla restorasyonu yapılarak kente kazandırılması beklentisi büyükşehir belediyesine yansıtılmıştır.

Bir kamu kurumu olan İzmir Belediyesi'nin mülkü olan Elektrik Fabrikası, yasa düzenlemesi ile bir kamu iktisadi teşekkülü olan Türkiye Elektrik Kurumu'na (TEK) geçmiş, Türkiye Elektrik Kurumu'nun parçalanması sonunda özelleştirme politikaları ve uygulamaları kapsamında Ankara Doğal

Elektrik Üretim ve Ticaret A.Ş.'nin mülkü olmuş ve son olarak, özelleştirme satışı sonunda da 35 milyon liraya yeniden İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin mülkü olmuştur.

Bir başka ifadeyle; yarım yüzyıl önce İzmir Belediyesi'nin mülkiyetinde olan Alsancak Elektrik Fabrikası yeniden İzmir Büyükşehir Belediyesi mülkiyetine geçmiştir. İnşa edildiği dönemin endüstri yapı teknolojisi, özellikleri ve mekan kurgusunu yansıtan; işletmede kaldığı yıllar boyunca kentin iktisadi, sosyal, kültürel ve mekansal gelişmesinde önemli rolü olan ve yaklaşık çeyrek yüzyıldır kentin tartışma gündeminde yer alan Alsancak Elektrik Fabrikası hakkında, Mimarlar Odası'nın 1999 yılında yapmış olduğu, kamu elinde ve kamunun kullanımına açık kültürel amaçla işlevlendirilmesi önerisi yirmi yıl sonra gerçekleşmiştir denebilir. elinde ve kamunun kullanımına açık kültürel amaçla işlevlendirilmesi önerisi yirmi yıl sonra gerçekleşmiştir denebilir.

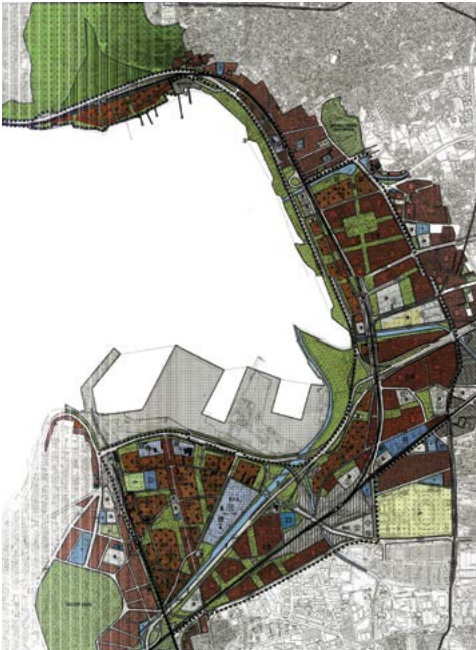
□

Hasan Topal, Mimar

“YARIŞMAYA KATILAN ÖNERİLERİN KAVRAMSAL YAKLAŞIMLARINDAN YARARLANARAK İZMİR YENİ KENT MERKEZİ NAZIM İMAR PLANI HAZIRLANMIŞTIR”

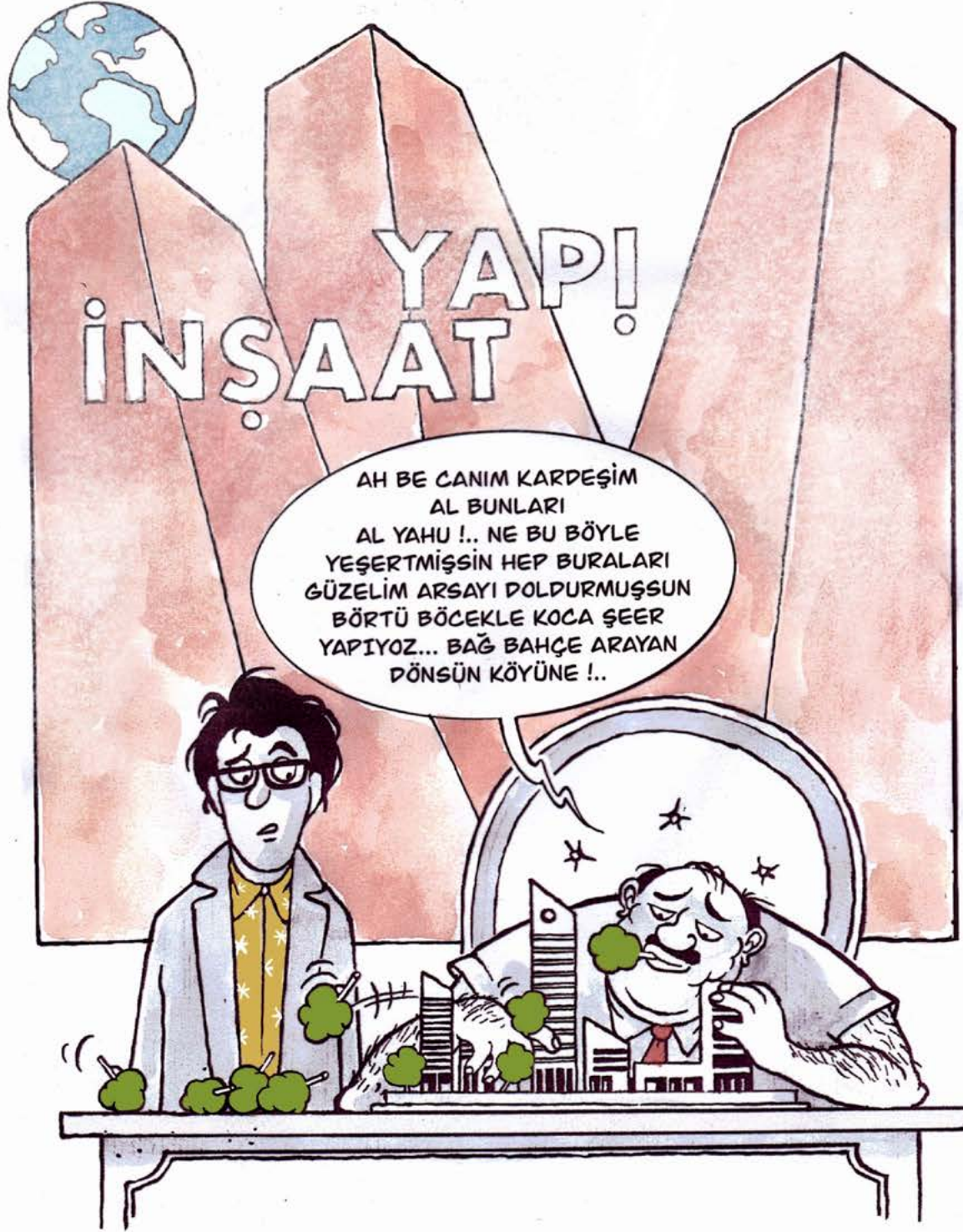
SOLDA ÜSTTE Bal vd., 2005

SAĞDA ALTTA İzmir Yeni Kent Merkezi Nazım İmar Planı (İzmir Büyükşehir Bld., 2003; Bal vd., 2005)

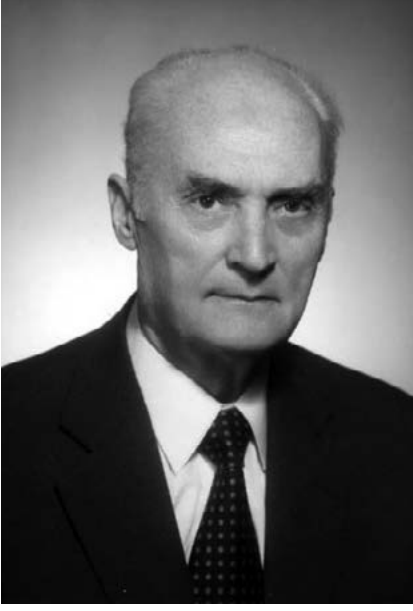

KAYNAKLAR

- İzmir Termik ve Gaz Türbinleri, TEK, Yayın No: 1.
- Cumhuriyetin Bir Tanığı Alsancak Elektrik Fabrikası, Hasan Topal, 1999.
- İzmir Yeni Kent Merkezi Nazım İmar Planı Raporu (2003)
- Bal, E., Altınörs, A., Doğmuş, O.E., 2005. Kente Yön Veren Aktörler Temelinde İzmir Yeni Kent Merkezi Nazım Planı. Ege Mimarlık Dergisi 2005/1 (53), 32-36.
- Şimşek E. Endüstri Yapılarının Kültürel Miras Olarak İrdelenmesi ve Değerlendirilmesi: İzmir Liman Arkası Bölgesi Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, 2006

Ege Mimarlık “İz Bırakanlar” Bölümünde

1

2

3

4

5

6

7

8

9

RESİMLER

- 1 Harbi Hotan, “Harbi Hotan ile Söyleşi”, Doç. Dr. Hikmet Gökmen, 2000-2/34, s:7, Mimarlar Odası İzmir Şubesi Arşivi
- 2 Bedri Kökten, “Bedri Kökten”, Hikmet Gökmen, 1998-1/25, s:14
- 3 Bedri Kökten, İpek Apartmanı görünüşü, “Bedri Kökten”, Hikmet Gökmen, 1998-1/25, s:18
- 4 Güngör Kaftancı, Mimarlar Odası İzmir Şubesi Arşivi
- 5 Güngör Kaftancı, Acarlar Evi; “Güngör Kaftancı”, Hikmet Gökmen; Ege Mimarlık 1998-4/28, s: 6
- 6 Salih Zeki Pekin, Meeting Of Deans Of Schools Of Architecture In Mediterranean Basin 8-9-10 November 2001, Antalya (Turkey), s: 10, Mimarlar Odası İzmir Şubesi Gürhan Tümer Kitaplığı Arşivi
- 7 Salih Zeki Pekin, Ege Üniversitesi Kampüs Kütüphane Binası, Mimarlar Odası İzmir Şubesi Arşivi
- 8 Rıza Aşkan ve Richard Neutra Konak için hazırlanan plan üzerinde görüşürken. (1922-1960 yılları arasında, İzmir’deki mimarlık ve kentsel planlama bağlamında Rıza Aşkan, A. Arslan Alp, Haziran 2011, s: 221)
- 9 Rıza Aşkan, Harbi Hotan Eşrefpaşa Evlendirme Dairesi, 1954, Eşrefpaşa, Mimarlar Odası İzmir Şubesi Arşivi

DÜZELTMELER

- EgeMimarlık dergisinin 102. sayısında yayımlanmış olan 20. Yüzyıl İlk Yarisında Kentsel Kimlik Bileşenlerinin Yerel İzleri: “Yer” Adlandırılmaları (Toponimi), İzmir Örneği başlıklı makalede, “http://e-kemeralti.com/izmir-frenk-sokagi/” şeklindeki internet adresine referans vererek kullanmış olduğum görselin (Resim 12, EgeMimarlık Sayı 102, s. 41); Nazlı YATAĞAN, Nilay ÖZCAN ve Sevinç ALKAN tarafından “İzmirli Olmak” Sempozyumu (22-24 Ekim 2009) kapsamında yapılmış Kaybolan Frenk Sokağının İzleri Üzerine başlıklı çalışma için oluşturulmuş olduğundan kendilerinin bilgilendirmesiyle haberdar oldum. Görseli, edinmiş olduğum web sitesinin kaynak belirtmeksizin yayımlanmış olmasından kaynaklı bu durumu derginiz ve okurlarınızla paylaşarak, düzeltmek isterim. Kaynak: Yatağan, N., Özcan, N., Alkan, S., Kaybolan Frenk Sokağının İzleri Üzerine, “İzmirli Olmak” Sempozyum Bildirileri, 2009, s. 434.
- Bedriye Asimgil
- EgeMimarlık dergisinin 102. sayısı son sayfada yayınlanmış olan 9 numaralı görselin açıklaması sehven “Salih Zeki Pekin, Konak Pier restorasyon projesi, Mimarlar Odası İzmir Şubesi Arşivi” biçiminde yazılmıştır. Görsel; Pekin’in Ege Üniversitesi Kampüs Kütüphane Binası yapısına (1992) aittir (Mimarlar Odası İzmir Şubesi Arşivi). Düzeltir, özür dileriz.

104. sayıda:

- Harbi Hotan

Gelecek sayılarda;

- Bedri Kökten
- Güngör Kaftancı
- Salih Zeki Pekin
- Rıza Aşkan yer bulacaktır.

Okurlarımızın mimarlar ile ilgili arşiv ve anılarını bizimle paylaşmalarını bekliyoruz: egemim@izmimod.org.tr

Ege Mimarlık Yayın Çizgisi

Akademik ve mesleki uygulama alanına dayalı eleştirel yayın ilgisini kendi bölgesine önceleyen EgeMimarlık, mimarlığa has tartışmaları ona koşut kültürel üretim biçimleriyle—film, resim, müzik, fotoğraf, performans, plastik sanatlar, edebiyat—birlikte demleyen, kuram ile pratiği birbirine ören yazı-çizilere yer verir. Belli bir tema etrafında örgütlenen her bir EgeMimarlık sayısı, mesleki ve bilimsel katkının özgün, yaratıcı ve hatta kışkırtıcı olma sorumluluğunu derinden hisseden işlere adanmıştır.

Ege Mimarlık Yayın Koşulları

- Gönderilecek yazılar en fazla 2400 kelimeden oluşmalıdır.
- Görseller, 300 dpi çözünürlükte ve kısa kenarı en az 20 cm. olmalıdır. Çizimler, küçültüldüklerinde okunabilir olmalıdır.
- Yazı ve fotoğraflar için kaynak gösterilmesi zorunludur. Referanslarla ilgili gerekli telif izinlerinin alınması yazarın sorumluluğundadır.
- Makalelerin 80 kelimeyi geçmeyen İngilizce özetleri ile birlikte gönderilmesi gerekmektedir.
- Yazıların her türlü sorumluluğu yazarına aittir.
- Ege Mimarlık makale seçimleri hakemler tarafından yapılmaktadır. Sadece hakemli seçim sürecinden geçen yazılar “makale” kategorisinde yer alacaktır.